FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

ANTO. DE BVTRIO || IN QVINQVE LIBROS DECRE=||TALIVM COMMENTARIA ... Summarijs ... Flori || de Sura Lugdunen[sis] ... || ... ||

... || SVPER QVARTO DECRE=||TALIVM. || CLARISSIMI IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS DOMINI || Antonij de Butrio Lectura super Quarto Decre=||talium accuratissime excusa, ... || ... ||

Antonius <de Butrio>

Lugduni, 1532

Clarissimi et excellentissimi iuris. U. docto. domini Antonij de Butrio super quarto libro Decretalium.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downladed and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150705

Visual Library

¶ In nomine domini. Amen.

Clariſſimi ⁊ excellentiſſimi iuris. U. docto. domini Antonij de Butrio ſuper quarto libro Decretalium.

1 ☞ Sponſalia quid ſint: ⁊ quomodo contrahantur.
2 Sponſalia vnde dicantur.
3 Sponſi appellatione comprehēduntur mulier ⁊ maritus: anteq̃ ſit matrimonium perfectum.
4 Maritus ⁊ vxor dicuntur perfecto matrimonio.
5 Sponſalia quomodo contrahantur.
6 Arra ſeu ſubarratio an inducat matrimonium.
7 Sponſalitiorum effectus quis ⁊ qualis ſit: et nunquid teneantur ſponſi ſe inuicem expectare altero ad maiorem etatē perueniēte.
8 Sponſalia quot modis ſoluantur ⁊ diffiniantur.
9 Matrimonium quid ſit.
10 Matrimonium vnde dicatur.
11 Matrimonium quibus verbis ⁊ quomodo fuit inſtitutum.
12 Matrimonium vnde fuit inſtitutum: et que fuit cauſa inſtitutionis eiuſdem.
13 Copula carnalis an poſſit eſſe inter virum et vxorem abſq; pctō.
14 Coitus cum vxore an ſit ſemper licitus.
Maritus an poſſit omni tempore habere rem cum vxore.
15 Uxori reddere debitum tempore orationis nunquid ſit peccatuz.
16 Maritus cognoſcens vxorem an poſſit licite alia confeſſione non facta recipere corpus chriſti.
17 Coitus an inficiat vel polluat eccleſiam interarituz et vxorem: ⁊ ſic an liceat debituz in eccleſia reddere ſeu exigere: vel ſi exigatur aut preſtetur: an per hoc polluatur eccleſia.
18 Matrimonium qua etate ⁊ quomodo contrahatur.
19 Matrimonij impedimenta quot ſint. nu. ſeq. ⁊ 21.
20 Error quid ſit: ⁊ quotuplex eſt: ⁊ an matrimonium impediatur propter errorem.
21 Cognatio triplex eſt: ⁊ quando matrimonium impediat.
22 Matrimonium impedit votum ſimplex.
23 Matrimonium cōtractū ſequuta carnali copula nūquid dirimat.
24 Ad matrimonium impediendum qui admittantur.
25 Matrimonij bona que ſunt.

Circa materiam libri et tituli pſequitur Gratianus. xxvij. cauſa vſq; ad finem cauſarū interpoſito tractatu de penitentijs. Poſtq̃ de rebus hucuſq; ſpectantibus ad clericos actuz eſt. Nunc agamus de ſpectātibus ad laicos. Rubrica habet duas partes. In prima dicit de ſponſalibus. In ſecunda de matrimonijs. Circa primam partez
videndum quid ſint ſponſalia: ⁊ quomodo contrahuntur. Secun
1 do oſtendit ſponſaliorū effectū. Tertio ſponſaliorū finē. ¶ † Dic
ad primum qḋ ſponſalia ſunt futurarum nuptiarū promiſſio. xxx.
q. v. c. Noſtrates. ff. de ſponſa. l. j. ⁊ ſpec. Ponit eam in ſpe. hoc. e. ti.
2 in prin. Hec diffinitio patet ex nominis ethimologia. † Dicūtur
enim ſponſalia a ſpondeo id eſt promitto. Inde dicitur ſpōſus: q̄r
promiſſus. ſponſa q̄r promiſſa. qḋ nota ꝑpter ſtatuta que aliquando loquunt de ſponſis. † Nam proprie ſponſi appellatione cōpre-
4 hendunt mulier ⁊ maritus anteq̃ ſit matrimoniū perfectū: † poſt
perfectū matrimonium perfecta ſeu impleta eſt promiſſio: ⁊ nō appellantur ſponſi: ſed maritus ⁊ vxor. Ad hoc. ff. de his qui notātur
infamia. l. j. in ſi. ⁊ l. Solet. ff. de ritu nup. l. ſi quis officiuz. ij. Reſpō
ſo. ⁊ l. vxor. §. Diuus. ff. de adulterijs. ⁊ de iniurijs. l. Qui apud labeonem. §. ſponſum. Per hoc ptz qḋ ſtatutum loquens de vxore
5 non extendetur ad ſponſam. qḋ bene nota. ¶ † Ad ſecūdum quomodo contrahantur: q̄r non habetur ad hoc ſpecificatus tractatꝰ.
Tan. dicit hic in ſummula qḋ quatuor modis. Primo nuda ꝓmiſſione. Secundo per traditionem arrarum. Tertio annuli ſubarratione. Quarto iuramēti preſtatione: qḋ declarat hic Tan. in ſumma. Et dicit qḋ quādoq; ſponſalia contrahuntur vere et expreſſe.
Quandoq; ficte ⁊ tacite. Uere ⁊ expreſſe dupliciter. Quādoq; per
ſimplicia verba altero vinculo nō confirmata: vt accipiā te in vxorem. j. e. c. Si inter. De ſpon. duorum. c. j. Quādoq; per verba iuramento firmata: vel fidei preſtatione: vt iuro accipere te in vxorem.
j. eo. c. Ex literis. el. ij. ⁊ c. de illis. Tacite autem cōtrahunt ſponſalia. Quādoq; per actum facti vt per traditionem arrarum pecunie vel
aliarum rerum. C. de ſpon. l. Arris. vel per annuli donationem ſeu
ſubarrationē. De deſpō. impu. c. ſi. xxvij. q. ij. Si quis deſpōſauerit
6 ⁊ c. ſi quis vxorem. ¶ † Sentit hic in ſumma Jo. an. ⁊ Tā. qḋ ſubarratio nō inducat matrimoniū: ſed ſponſalia tantū. Hoc examinaui. De pſum. c. illud. Dic vt ibi plene. de reſti. ſpol. in literis. Et
de hoc gl. De re indi. c. lator. Et d icā infra de deſpō. impub. c. ſi. Et
hoc tz Hoſti. in ſūma. de ſpō. §. Quot ſunt ſpecies. circa principiū
⁊ Archi. eo. ti. c. j. lib. vj. vbi ponit predicta. Quādoq; tacite per actum
verbi ex ſe pluſq̃ ſponſalia importātem: ſed ob perſone defectū iuris interpretatione ad ſpōſalia reſtrictū: vt qñ inter duos etate inhabiles verba ad matrimonium apta proferunt: tūc hec interpretantur ſpōſalia data perſona ⁊ etate habili ad ſponſalia tm̄. de de-
7 ſpon. impu. c. vlti. ⁊ eo. ti. c. j. lib. vj. ¶ † Ad ſcōm. ſ. ad ſponſaliorū
effectū. Dic quidā eſt effectus ex ſponſalibus ſurgēs inſequens finem ſponſalium. i. vt ſequatur finis. ſ. matrimoniū in quē ordinātur ſponſalia: ⁊ hic an precise ſurgat ex ſponſalibus. Dicenduz eſt
qḋ nō precise neceſſitet matrimoniū vbi ambe partes cōſenſerint
in diſſoluendis ſponſalibus. vt. j. e. c. Preterea. An altero volente
finem alteruz neceſſitet. Dic qḋ ſic ſi res eſt integra: maxime ſi ſpōſalia iurata ſunt niſi deterius inde ꝯtingeret. j. e. c. Requiſiſti. hoc
tz hic Jo. an. in ſumma. ⁊ Tan. Si autē res nō eſt integra qḋ alter
contraxit matrimoniū: q̄r ſequēs vinculum vt maius tollit minus
precedens nō cōpellit contrahere. ¶ Nunquid autē teneātur inuicem altero ad maiorem etatez perueniente alterum expectare: nō
inſiſto hic: q̄r videbis in proſecutione tituli. j. e. c. de illis. ¶ Secūdus eſt effectus ſponſaliorum qui eſt indirectus plus tollens obuiantia fini quā inducens finem vt q̄r ſurgit ex eo quoddā impedimentum ad contrahendum matrimoniū cum conſanguineis coniugum ⁊ appellatur impedimentum publice honeſtatis iuſtitia.
de quo videbis in proſecutione. j. eo. c. j. lib. vj. Et infra. De deſpō.
impub. c. Acceſſit. Et habuit hoc impedimentum originem etiaz
a iure ciuili: vt ſponſalia ſola inter attinentes ſponſi ⁊ ſpōſe impediant matrimonium vt eſt caſus. ff. de ritu nupt. l. ſi qua vxor. §. j.
8 Inſti. e. §. Sed ⁊ ſi vxor. ¶ † Ad vltimū quot modis finiantur aut
diſſoluātur ſpōſalia. Jo. an. ponit in ſumma. xiij. modos. Primꝰ
per religionis ingreſſuz alterius coniugum altero inuito qḋ obtinet etiam in ſponſalibus de preſenti abſq; copula. De conuer. cōiu. c. Ex publico. An autem ordinis ſuſceptione poſuit gl. De vo.
c. j. lib. vj. Et tz qḋ non: immo ⁊ ſi fieret epiſcopus vel papa nō ſoluitur. vt ibi dicit Jo. an. Itē nec voto caſtitatis de preſenti ſoluitur.
vt de cōuer. cōiug. c. ex parte. Scḋo per ſuſceptionem ſacri ordinis
xxvij. q. ij. c. deſponſatā. De conuer. coniu. c. ex parte. No de vo. c. j.
lib. vj. Tertio cum mutuo ſe abſoluunt. j. e. c. ij. Quarto cum alter
recedit ad longam regionem ante carnalem copulam. c. de illis. j.
eo. Quinto cum alter incurrit lepram vel aliam magnam infirmitatem corporis. de coniugio leproſo. c. ſi. de iureiur. c. Quēadmodū
Deformitas enim vel lepra non diſſoluit matrimoniuz: immo ſanus tenetur reddere infirmo debitum. de coniugio lepro. ca. j. et. ij.
Sexto ſi ſuperuenit affinitas. de eo qui cogno. conſan. vxo. ſue. c.
diſcretionem. ⁊ c. veniens. ⁊ c. ex literis. Septimo ſi fama habet impedimentum vtputa affinitatem ſuperueniſſe. de conſan. ⁊ affi. c. j.
lib. vj. Octauo cum alter fornicatur carnaliter. de iureiur. c. Quemadmodum. Non cum fornicatur ſpiritualiter. xxviij. q. j. c. Non ſolum. ⁊ in. c. iam tunc. Decimo cum contrahunt ſecunda ſponſalia.
de preſenti. j. eo. c. inter. de ſpon. du. c. j. Per ſecunda autez ſponſalia de futuro non rumpuntur prima de futuro. j. eo. Sicut. Quod
intellige ſi ſecūdo non cognouit: quia tunc eſſet matrimonium. j.
eo. is qui. Undecimo cum minor peruenit ad etatem adultaz ⁊ nō
vult ſeruare qḋ fecit. j. de ſpon. ca. de illis. Duodecimo cum promiſit contrahere infra tempus certum nec ſtetit per eum quo minus
infra tempus cōtraxit. j. e. c. Sicut. Tertiodecimo cum ſuperuenerit cognatio legalis vel ſpiritualis. puta adoptatio ſm Hoſti. qui
hoc no. de cogna. ſpiritua. c. veniēs. Et de eo qui cogno. cōſangui.
vxo. ſue. c. veniens. j. e. ex literis. Hec omnia intelligit Joan. an. in
ſponſalibus que tenent de iure. Sunt tamen caſus in quibꝰ ſponſalia ipſo iure nō tenent: de quibus patebit in proſecutione tituli
horum caſuum. Aliquos ponit Jo. an. ⁊ Tan. in ſumma huius libri. ¶ Nunc venio ad ſecundā partem rubrice. ſ. de matrimonijs.
⁊ hic quero de aliquibus que tangit Jo. xxvij. q. j. In ſumma. Primo eſt videndum quid ſit matrimonium. Secundo vnde dicatur.
Tertio quomodo quādo ⁊ quibus verbis fuit adeo ordinatum et
vbi. Quarto que fuit cauſa inſtitutionis matrimonij. Quinto qua
etate quomodo ⁊ quando contrahitur. Sexto quot ⁊ que ſunt impedimenta matrimonij. Septimo qui admittantur ad matrimonium impediendum. Octauo que ⁊ quot ſunt eius bona. Aliqua
expediaz: ⁊ de aliquibus remittam. Hec omnia tangit hic Jo. an.
in ſumma. ⁊ in his ac in pluribꝰ ſequitur Jo. an. Tan. in ſum. ſua.
9 licet Tan. ponat rubricas ſpeciales magis ꝓlixe. ¶ † Ad primuz
quid eſt matrimonium. Dic qḋ matrimoniū eſt viri ⁊ mulieris cōiunctio indiuiduā vite cōſuetudinē retinēs. xxvij. q. ij. in princ. j. e.
c. illud. Inſti. de nuptijs. §. ij. Hāc diffinitionē pſequitur Joan. in
ſummula. xxvij. q. ij. ⁊ eius expoſitionē ponit. xxvij. q. ij. in prin. vbi
Gratianus ponit illam diffinitionem. Jo. an. ad diffinitionē addidit diuini atq; humani iuꝛ. communicatio. alle. ff. de ritu nup. l.
j. ⁊. ij. Hanc additionem habuit a Jo. in preallegato loco in verſi.

Retinens.ꝛ a Tan.in ſumma:in diffinitione.Ego addo poſt ver-
bum coniunctio legitima.ꝛ quare dicam infra:hanc diffinitionẽ
nõ exponunt ſummiſte.ſ; ſequẽdo Jo.an.dr.Primo viri ꝛ vxoris
pro tanto:qꝛ in pari ſexu nõ cadit matrimoniũ.ꝛ dicit Joã.ibi qꝺ
matrimoniũ eſt vnũ quoddam habẽs ſuũ modũ ſubſiſtendi per ſe:
ꝛ ſunt due correlatiões.Nã mrimoniũ idicat has correlatiões vir ꝛ
vxor.Dicit ſcḋo eſt cõiũctio.ſ.animor.xxvij.q.ij.c.Cũ initiat.Ubi
dicit Archi.qꝺ eſt cõiunctio legitima ſcḋm leges ꝛ canones Zeta.
Et per hoc ceſſant omnia obiecta cũ det cõiunctio inter inhabiles
ad cõtrahendũ.Jtẽ qꝛ poſſet eſſe cõiunctio animorũ ad aliud:et
tamẽ nõ eſſet matrimoniũ.Dicit indiuiduã:qꝛ quo ad propoſitu;
debẽt ſic contrahere aĩo ne diuidant.xxxij.q.ij.Solet.Sic dicit do
tis cã perpetua.ff.de iure do.l.j.Jtẽ ſufficit qꝺ ꝓpoſitũ ꝓpoſiti nõ
deducat in pactũ vt videbitis.ſ.e.c.Cõmiſſum.Sic dicimus impe
ratorẽ auguſtũ:qꝛ d; eſſe hmõi ꝓpoſiti vt augeat:ſ; nõ ſemper hoc
faciat.vt in prima cõſtitutiõe.ff.Noꝝ.Jnſti.in ꝓemio.in glo.ſup ver-
bo ſemper auguſtus.ꝛ de nup.i prin ſuper verbo.Jndiuiduã.Di-
citur vite cõſuetudinẽ retinẽs.ſ.prima rõne eiuſdẽ cõiunctiõis iu
ris diuini ꝛ humani.ff.de ritu nup.l.ij.Jtẽ rõne idẽtitatis religio
10 nis.C.de iude.l.Nec qs.xxviij.q.i.c.Caue. ¶ †Ad ſcḋm vnde dicat
matrimoniũ.Dicit eñ quaſi matris muniũ.i.officiũ.Jdẽ hic Tã
Hug.ꝛ Archi.Qꝺ dicit matrimoniũ a matre.i.a matrona:ꝛ ꝓprie
dicit matrona nupta quaſi maternatiuel qꝛ iam mater fieri poteſt.
Matrone dicunt qꝛ iam matrimonio cõuenerũt matres:qꝛ filios
habent matreſfamilias:qꝛ per quãdã iuris ſolẽnitatẽ in familiam
mariti tranſiuerũt ſm Jſidorũ in libro ethimologiarũ.c.ix.ſm Ar
chi.Quare autẽ plꝰ a matre quã a patre nominat cũ pater ſit actor
generationis:ꝛ ſic plꝰ a patre dici d;.Jo.vbi ſupra.xxvij.q.j.in ſum
ma dicit.Qꝺ plura onera ſubit ꝛ tolerat mulier in mrimonio quã
maritus.Eſt eñ grauida in cõceptu oneroſa.in partu doloroſa.in
lactando laborioſa.de cõuer.inf.c.ſi.Ubi habes glo.ꝛ tex.claru;.ꝛ
11 Jo.an.hic in ſum. ¶ †Ad tertiũ quibus verbis ꝛ quõ vbi ꝛ quãdo
fuit inſtitutũ.Quidã qꝺ ex illis verbis.Nunc os ex oſſibus meis:ꝛ
caro de carne mea.de biga.Debitũ.Alij qꝺ ex illis vbis.Creſcite
ꝛ multiplicamini ꝛ replete terrã.Geñ.j.Ubi dicit Jo.vbi.ſ.xxvij.
q.j.in ſumma qꝺ credit primũ.Et dicit qꝺ illa verba creſcite ꝛ mul-
tiplicamini ꝛ replete terram:fuerũt dicta vt oſtenderet ꝛ precipe-
ret carnalẽ copulã:vt pt;:qꝛ etiã poſt diluuiũ vſus eſt eiſdem ver-
bis ad Noe ꝛ filios.Ad primã etiã tenet Tan.in ſum.ꝛ Jo.an.Et
12 ex his pt; vbi inſtitutũ fuerit:qꝛ in paradiſo. ¶ †Ad quartum de
cauſis inſtitutionis.Dic qꝺ quedam ſunt cauſe per quas.ſ.efficiẽ
tes.ꝛ hec ſunt ſponſalia ꝛ cõſenſus:nõ tamen de ſubſtãtia ſunt ſpõ
ſalia:ſed accidẽtaliter ſunt ꝓãbula quedã.Et queda; ſunt cauſe
ꝓpter quas.ſ.finales:ꝛ qda; ſunt principales.i.proprie finales.vt
vitatio fornicationis ꝛ cauſa ſobolis ꝓcreãde.Alie ſecũdarie ſeu
impulſiue:mulierũ pulchritudo magna dos parẽtele ꝛ ſimilia.ꝛ pa
cis reformatio.xxvij.q.ij.§.his ita.Jde; Tan.ꝛ Jo.an.in ſumma.
13 ¶ †Per predicta videtur decidi queſtio.an poſſit eſſe carnalis co
pula inter virũ ꝛ vxorẽ abſq; mortali peccato:ꝛ qꝺ nõ pt;:alias deꝰ
precepiſſet peccatũ dum dixit.Creſcite ꝛ multiplicamini ꝛ replete
terram.Et qꝛ hic finis eſt matrimoniũ qꝺ eſt ſacramentum:nõ eſt
dicendũ qꝺ eius finis eſt malus.Tãgit hic Hug.ꝛ Lau.ꝛ ſunt opi.
ibi.xiij.di.Nerui.Tex.xiij.diſt.Nerui.dicit qꝺ ſi facit ad vitandam
fornicationem.ibi eſt veniale.Tex.eſt.xxv.di.§.criminis.Tex.di-
cit ibi qꝺ peccat venialiter omnis cõmiſcens ſe vxori:excepto deſi
14 derio liberorũ. ¶ †Super illo puncto an coitus cũ vxore ſit ſemp
licitus.duo tex.dicũt qꝺ difficile eſt vel de difficili eſt ſine peccato
propter carnis concupiſcentiam.xiij.di.Nerui.ꝛ.xxxiij.qꝺ.ij. Uir
cum ꝓpria.Propter que Ugol.fuit in opinione.Jmpoſſibile eſſe
copulam cũ coniuge ſine peccato ſaltem veniali:qꝛ ſemper in actu
ibi eſt carnis voluptas.Jdeo ex copula chriſtus naſci non voluit.
ad hoc illud.Ecce eñ in iniquitatibus conceptus ſum.Et hoc di-
cit in illo.c.Uir cum propria.Et tangitur.xiij.di.Nerui.Ubi dicit
qꝺ eſt dare perplexitatẽ inter veniale ꝛ mortale:qꝛ ſi vxor petit de-
bitum ꝛ nõ reddit peccat mortaliter:ſi reddit venialiter. Sed hec
opinio nõ tenetur:nec obſtat qꝺ in actu ſit ibi quedam voluptas:
qꝛ illam confundit animus liberorũ habendorũ.Et dato qꝺ ſit im
poſſibile ibi nõ eſſe delectationem ſi ex animo nõ inclinat.Jlle pri
mus modus carnis eſt ſine peccato:ꝛ in illo potius patiť quã agat
vj.diſt.§.Sed penſandũ.Et iſte eſt ſtimulus.de quo Paul. Uideo
legem repugnantem legi ꝛc. ¶ Unde tñ aſcribit ad peccatũ ſicut ſi
ſcabiem ſcalperes apud ignem.ibi eñ eſſet delectatio carnis ſine
peccato.Dic qñq; mulier patitur menſtruum ꝛ cu; ea actus copu
le inducit mortale voluntarie reddenti quecũq; ſit intentio.v.di.
Ad eius vero.Si tamẽ mulier petat non d; ei reddere debitũ neq;
vxor viro petenti tali tẽpore niſi timeatur prompta fornicatio:qꝛ
reddendo ſaltem mortaliter nõ peccarẽt:ꝛ cauſa ꝓhibitionis hu-
ius tpis:qꝛ ex coitu menſtrui tpis filij naſcunt leproſi ꝛ mẽbris ſuis
debilitati.v.di.Ad eius.Jdẽ ꝑ oĩa ſi ante purificationẽ ipſam co-
gnoſcat vt ibi.Qñq; petitur debitũ tpe lactationis.i.tpe quo ma-

ter lactat filiũ:ꝛ hoc nõ eſt licitũ ꝛ petens peccat mortaliter vt pt;
in.d.c.ad eius.Licet gl.aliter intelligat.ꝛ hoc ne ex tali copula mu
lieris lac corrumpat ꝛ periculũ eſt in filio qui lactatur. Qñq; exigi
tur debitũ tpe quo iam cõcepit.ꝛ Jo.xxxij.q.ij.c.Fratres.Sentit
qꝺ ſi partus iam incipit moueri nõ ſit peccatũ . Et idem ſentit ibi
Archi.xxxij.q.iiij.Origo.Tex.tñ facit ibi contra:qꝛ innuit pecu-
des eſſe ſapiẽtiores hoĩbus:qꝛ illo tẽpore abſtinẽt ꝛ qꝛ in tali coitu
eſt periculum filiorũ vt ibi.ꝛ eadẽ cã.q.vij.c.nõ ſolũ. Dic aut com-
miſtio ſit ad finẽ ſobolis:ꝛ hoc nõ eſt peccatũ:imo eſt meritũ.vt.iij.
di.§.criminis.Aut ad finẽ vitande fornicationis.ꝛ nõ eſt peccatũ
mortale:ſed veniale.ꝛ de hoc.xxxiij.q.ij.Uir cum ꝓpria.Unde di-
cit apoſtolus vnuſquiſq; habeat ſuã cauſa vitande fornicationis:
qꝛ ſi mulier etiã eſſet antiqua qꝺ ampliꝰ nõ eſſet ſpes ꝓcreãde pro
lis vel ſobolis.Uir nõ peccat mortaliter ſi ei reddat debitu; cauſa
vitande fornicationis.Jdem dicit ſi fiat cauſa explende libidinis
xxxiij.q.iiij.Uiſum.Quãdoq; hoc facit ad finem ſoluẽdi debitu;
vxori petenti ꝛ nõ eſt peccatũ:imo eſt meritoriũ.xxxiij.q.ij.c.dicit.
Et no.in ſum.xliij.q.iiij .Et vide Jo.xxxij.Origo.ꝛ.c.Si liberorũ.
15 ¶ †Nunqd eſt peccatũ reddere vxori debitũ tpe orationis petẽti.
Dic qꝺ nõ.xxxiij.q.iiij.in ſum.Ubi dicit Jo.Nunqd ſit licitũ tem
pore orationis habere coitũ cauſa filios procreãdi.Dicit qꝺ ſic.de
cõſilio tñ eſt abſtinendũ vt ibi dicit Jo.xxxiij.q.iiij.in ſumma. Jdẽ
ibi dicit in.c.j.Si hoc fiat cauſa vitande fornicatiõis.Secus ſi cau
16 ſa libidinis explende:qꝛ tunc peccat mortaliter. ¶ †An maritus
cognoſcens vxorem poſſet licite alia confeſſione nõ facta recipere
corpus xpi.tene qꝺ ſic.Si fuit exactus põt.alias ſi exegit cauſa ſa-
turande libidinis abſtinere debet vel cõfiteri.Et hoc eſt tutiꝰ.Ui-
de de hoc plene Hoſti.in ſumma de matri.§.quis ſit effectꝰ.verſic.
Sed nunqd peccãt cõiuges.Qui autẽ recipit corpus xpi licite red
dit:ſed non licite exigit.Uide.lxxxij.diſ. Propoſuiſti.xxxiij.q.iiij.
chriſti.de cõſe.di.ij.Omnis homo.Et vide Jo.de cõſe.ecc.vel alta.
17 c.j.lib.vj. ¶ †An ſit licitũ debitũ in eccleſia exigere vel ſi exigatur
vel preſtetur:an per hoc polluat eccleſia.Uide glo.ꝛ Archi.de cõſe.
18 eccle.vel alta.c.j.lib.vj. ¶ †Ad quintũ qua etate ꝛ quõ cõtrahunt hoc
videbit in ꝓſecutione tituli.i ti.de deſpon.impub.De primo.De
19 ſcḋo Jnnotuit ꝛ.c.ex literis.ſ.e. ¶ †Ad ſextũ quot ſunt ĩpedimẽ-
ta matrimonij.Dic qꝺ.xvij.que patent in his verſibus.Error:con
ditio.Uotum.cognatio.crimen.cultus.diſparitas.Uis.ordo.Li-
gamen.Honeſtas.Si ſis affinis vel ſi coire nequibis.Hec ſociãda
vetant connubia queq; retractant.Hos verſus ponit Joã.an.in
20 ſum.ꝛ Jo.vbi.ſ. ¶ †Error eſt aliu; ꝓ alio putare:ꝛ hic impedit qꝛ
tollit cõſenſum ſi contraho cum vno alio viro:ꝛ erro in ſubſtantia
ff.de iur.om.in.l.ſi per errorem. ¶ Eſt ergo error multiplex:perſo-
ne cõditionis fortune ꝛ qualitatis. ¶ Error perſone impedit vt ſi
credo cõtrahere cum berta:ꝛ contraho cum Margarita. ¶ Error
cõditionis hic dirimit:ſi ſit deterioris cõditionis : vt ſi credo con-
trahere cũ libera:ꝛ cõtraho cum ſerua.de cõiu.ſeruo.c.ij.ꝛ ſi. ¶ For
tune ꝛ qualitatis nõ dirimũt:vt ſi credo cõtrahere cum virgine vel
cum diuite:ꝛ eſt cognita vel pauper.xxix.q.j.c.j.Et dic vt ibi:ſi lici
ta ſit cõditio appoſita.de quo infra.de cõdi.ap.per totum. Uotũ
21 de quo videbis infra.Qui cle.vel vo. ¶ †Cognatio dicitur triplex
ſc;.Spiritualis.Carnalis.ꝛ legalis.De his autẽ an et qñ ĩpediãt
Dicam in ſuis ti.ſ.in titu.De cogna.lega.ꝛ ſpi.ꝛ de eo qui dux.cõ-
ſang.vxo.ſue.ꝛ de cõſang.ꝛ affi.Ubi proſequar que tangit hic Jo.
an.in prin.Crimen.Quedã ſunt delicta que inhabilitant que; ad
matrimonium de quibus dicam infra .De eo qui cogno.conſang.
vxo.ſue.c.tranſmiſſe.Cultus diſparitas. De hoc.xxviij.q.j.Caue.
ꝛ.c.ſe.Dicam.ſ.de diuor.Gaudemus.ꝛ.c.quando vis.Ut quando
quis metu compellitur:hoc declarabo infra.de ſpon.c.cum locum
infra.e.Conſultationi.Ordo ſacer.de hoc in tit.qui cle.vel vo. Li-
gamen ſi alligatus eſt alteri vxori nõ v; cum ſcḋa.de quo infra.eo.
c.ſi.de conſang.ꝛ affi.c.Non debet.de ſpon.duorum.c.ij.Honeſtas
publica.c.referente.ibi in glo.ij.qui filij ſint le.De hoc dicam infra
eo.Ad audientiam.ꝛ de cõſang.ꝛ affi.c.Non debet. Si coire neqs.
De hoc dicam. De frigi.per totum.Hec omnia impediunt ꝛ diri
munt.Queda; ſunt que impediunt ſed non dirimunt:vt tempus
feriatum.de quo.xxxiij.q.iiij.c.Non debet.de ferijs.c.capellanꝰ.de
22 ma.contrac.contra interdic.ec.per totum. ¶ †Jtem votum ſim-
23 plex.de quo dicam in titu.Qui cle.vel vo.†Matrimonium aute;
poſtq; contractum eſt nunq; dirimitur poſtq; copula eſt ſubſecuta
poteſt tamen eius effectus ſeparari vt thori:vel mutue ſeruitutis
propter adulterium.De quo de adulte.ꝛ de diuor.per totum . Et
hoc procedit tam in ſpirituali quam carnali:copula vero non ſub
ſecuta poteſt dirimi ingreſſu religionis.de cõuer.cõiu.c.ex publi-
24 co.ſ.eo.c.Commiſſum. ¶ †Ad ſeptimum qui admittũtur ad ma
trimonium impediendũ.dica; infra.Qui ma.accu.poſ. Ubi cadit
25 materia. ¶ †Ultimo que ſunt bona matrimonij.Dicam.de con-
di.appo.c.fin.Ubi cadit hoc. ¶ Sub generali diuiſione liber iſte
¶ Primo ponit generalem rubricam materie tractande. ¶ Se-
cundo agit de habilitate ꝛ inhabilitate perſonarum ꝓpter etatẽ
ad actum

ad actū matrimonij.in tit.de ſpon.impub.¶ Tertio agit de quo-
dam vitio in cōtrahendo matrimonio:ab eccleſia damnato.in tit.
de clan.deſpon.¶ Quarto de quodā contrahendi modo ab eccle-
ſia non improbato.in ti.de cōdi.ap.¶ Quinto incipit tractare de
impedimento matrimonij.¶ Et primo de impedimento voti in
ti.qui cle.vel vo.¶ Secundo de impedimento criminis.in tit.de
eo qui du.in ma.¶ Tertio de quodaȝ dubitabili an ſit impedimē
tum.in ti.de cōiug.leproſorum.¶ Quarto de impedimento con-
dictionis.in ti.de coniu.ſeruo.cui annectat rubricam ſequentem.
¶ Quinto de impedimento cognationis ſpiritualis in tit.de co-
gna.ſpiri.¶ Sexto de impedimento cognationis legalis in ti.de
cogna.lega.¶ Septimo de impedimento affinitatis .in tit.de eo
qui cogno.cōſan.vxo.ſue.¶ Octauo de impedimento cōſan.⁊ af-
ſi.ſimul.in ti.de cōſan.⁊ affi.¶ Nono de impedimēto coitus in ti.
de frigi.⁊ male.¶ Ultimo de quodaȝ impedimento temporali in
ti.de matrimonio cōtrac.ↄtra interdic.ec.¶ Sexto principaliter
tractat de effectu matrimonij in ti.qui ſi.ſint le.¶ Septimo ð ma
trimonij accuſatione.in ti.qui ma.ac.poſ.¶ Octauo de cauſis ma
trimonij ſeparantibꝰ.vt in ti.de diuor.¶ Nono de quibuſdā acci-
dentibus ad matrimonium.in ti.de dona.inter vir.⁊ vxo.¶ Ulti-
mo tractat de quibuſdam penis per ius ciuile impoſitum circa cō
tractum ſecundarum nuptiarum.in ti.de ſecun.nup.

1 ☞ Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur ⁊ vȝ: lȝ ſolēnitas ⁊ patrie conſuetudines non ſeruentur.
2 Matrimonium non inficit diuerſitas patrie ⁊ originis inter contrahentes dummodo adſunt alia ſubſtantialia ad matrimonium.
3 In contractu matrimonij vbi inter ipſos contrahentes non diſponitur aliquid de conſuetudine quo ad ſolēnitates cōtractus attenditur locus viri ⁊ ſic finis deſtinati contractus.
4 Contrahentes vbi ſunt diuerſi fori ⁊ contractus inſunt inter ſe in locis diuerſis quo ad materiā contractus ſubijciēdaȝ diſpoſitioni legis: an et quando attendatur locus finis deſtinati contractus.
5 Ius cōmune diuerſum non datur ad diuerſitatem locorum: lȝ det aliquādo diuerſum ius municipale.
6 Nomina quando ſunt appellatiua idem eſt dicere ſaxo qđ de ſaxonia: lugdunenſis qđ de lugduno.
7 Suus ſua ſuum pronomen non ſemper denotat dominium.
8 Matrimoniū contractum non annullat defectus cōſuetudinis ſecularis datis alijs ſubſtantialibus requiſitis.
9 Matrimonij cauſa olim tractari ſolebat in ſynodo: de illa tunc cognoſcebat.
10 Peccator notorius compelli poteſt ad penitentiam: ⁊ quomodo tranſgreſſor legis euangelice ⁊ precepti apoſtolici incurrit peccatum mortale ⁊ penitentie ſubijcitur: ⁊ que requirantur in notorio peccatore vt compellatur .ſ. iſto ti.c.ad audientiam.nu.8.
11 Contractus etiam matrimonij cum alienigena fidei non valet.
12 Statuta etiam laycorum diſponentia circa contractuȝ matrimonij: an et quando valeant vt ipſi contrahentes arctentur ad obſeruantiam.
In dote exigenda vel recuperanda an ⁊ quando attendatur conſuetudo patrie contrahentis vel loci contractus.

1 DE francia. ¶ † Matrimonium conſenſu con
trahitur ⁊ valet: licet ſolennitas ⁊
conſuetudines patrie non ſeruentur.hoc dicit. Primo
2 ponit caſum.Secūdo diffinit.ſecūda ibi.dicit.¶ † No-
ta primo quod diuerſitas patrie ⁊ originis inter contrahētes non
inficit matrimonium: dummodo adſint alia ſubſtantialia ad ma-
3 trimonium.¶ † Nota ſecundo qđ vbi inter contrahentes non diſ
ponitur aliquid de conſuetudine in cauſa matrimonij ⁊ cōtractus
quo ad ſolennitates contractus attenditur locus viri: et ſic locus
finis deſtinati contractus: ⁊ eſt ſpeciale in dote ⁊ matrimonio: vt
quo ad conſuetudines ⁊ ad ſtatuta attendatur locus nō rudis ma
terie cōtractus: ſed locus deſtinate executionis contractꝰ.ad hoc
l.Exigere.ff.de iudi.⁊ qđ ſcribit Bar.in.l.j.C.de ſum.trini.⁊ fide ca
to.c.licet.ſecus in alijs contractibus.vt.l.ſi fundum.ff.de euict.Nā
dato qđ quo ad forum ſortiri attendatur locus deſtinati contra-
ctus.de fo.com.dilecti.Non quo ad materiam contractus ſubijciē
dam diſpoſitioni ſtatuti.in.d.l.Si fundum.de quo in queſtiōe diſ
putata per Cal.que incipit.ſtatuto cauetur.⁊ ſic non ſemper ma-
teria ſubiecta diſpoſitioni ſtatuti ſequitur regulam fori ſortiendi
4 vel aliter.¶ † Nota tertio qđ vbi contrahentes ſunt diuerſi fori ⁊
contractus inſunt in diuerſis locis quo ad materiā ↄtractus ſubij
ciendam diſpoſitioni legis attenditur locus finis deſtinati cōtra-
ctus.Aut ergo ambo contrahunt in eodem loco: ⁊ locus materie
contractus attenditur: aut in diuerſis locis ⁊ locus finis cōtractꝰ
attenditur.Et no.hoc procedere niſi partes de conſuetudine alte
rius loci conueniant: quia tunc nec locus contractus nec deſtina-
tionis attenditur.Et dato qđ de iure vbi contrahentes ſunt eiuſ-
dem loci debeat attendi locus vbi rudis materia contractus agita
tur.vt eſt caſus.in.d.l.ſi fundum.ff.de euic.⁊ de re.iu.ſemper.In ſti
pulationibus tamen vbi ſunt diuerſoruȝ attenditur locus in quo
executio ⁊ finis contractus deſtinatur.Uel eſt ſpeciale in matrimo
nio ſicut in dote.vt i.d.l.exigere.de iudi.⁊ no.Bar.in.l.j.C.de ſum.
5 trini.¶ † Nota quarto qđ ad diuerſitatem locorum datur aliquā-
do diuerſum ius municipale: licet non debeat dari diuerſum ius
6 commune.l.ſi.C.de temp.appella.de conſti.c.j.li.vj.¶ † No.quin-
to qđ idem eſt dicere ſaxo qđ de ſaxonia.Idem peruſinus qđ de pe
ruſio.⁊ hoc eſt verum quando nomina ſunt appellatiua.ad hoc al
legat Bar.in rubrica.ff.ſo.ma.dixi in ſalutatione decretaliuȝ: ⁊ an
a nominis interpretatione valeat argumentum.de preben.cuȝ ſe-
7 cundum.¶ † Nota ſexto qđ pronomen ſuus non ſemper denotat
dominium.vide glo.de poſtu.c.j.⁊ de preben.pro illorum.Et de di
8 ctione Idem.¶ † Nota ſeptimo qđ defectus conſuetudinis ſecu
laris non annullat matrimonium datis alijs ſubſtantialibus req
ſitis.⁊ pro hoc patet erga vinculi matrimonialis ſubſtantiā laico-
rum conſuetudinem nihil poſſe.de quo per Io.an.de hereti.c.j.li-
bro.vj.Idem Ia.bu.in.l.j.ff.de conſti.princ.⁊ hoc tene.non obſtat
l.hac edictali.C.de ſecun.nup.⁊.l.Si tutor.C.de ma.cōtrac.Quia
vel ille leges non tenent vel ideo tenēt: qꝛ a canonibus ſunt appro
bate.x.diſ.Si in adiutorium.Et idem credo de illis legibus in.l.j.
C.Si rec.prouin.⁊c.ſecus auteȝ in ſtatutis que in materia quo ad
canones ſunt reprobata eo qđ approbata non apparent.vt no.de
ſolu.c.ſi.⁊ de conſti.ca.Eccleſia.⁊ de iudi.nouit.Tene qđ ille leges
non tenent.vt no.de ſecun.nup.c.ſi.Quicquid dicat Cy.in.l.ſi tu-
tor.C.de matri.contracto inter pupil.Credo qđ hoc ſit etiam quo
ad hereditates: vt tale cenſeatur matrimonium: quia hec eſt ma-
teria eccleſie.vt no.in.d.c.ſi.⁊ qui filij ſint legiti.Per venerabilem.
9 ¶ † Nota octauo qđ ſynodus olim de cauſis matrimonialibus co
10 gnoſcebat qđ hodie dicam.de conſang.⁊ affi.c.j.¶ † No.nono qđ
trangreſſor euangelice legis ⁊ precepti apoſtolici incurrit peccatū
mortale ⁊ ſubijciendus eſt penitentie.Et ſic no.vbi peccatū eſt ma
nifeſtum quis compellitur ad penitentiaȝ.¶ Ultimo ex fine colli
ge practicam ſententiandi quando vna eſt dimiſſa ⁊ alia ſuperin
ducta.Et ex hoc nota practicam libelli quid petere habeat.¶ In
hac determinatione colliguntur duo.Prima facie obuiantia va-
liditati matrimonij diuerſitas originis perſonarum: ⁊ diuerſitas
legis.Ante omnia declaremus terminos in quo eſt diuerſa cōſue-
tudo legis mariti ⁊ coniugis.Hic forte dictabat conſuetudo fran
corum qđ pallium ſupponeretur tempore contractus vel quod pi
leum poneretur in capite alterius coniugum: vel qđ parētes ſpō-
te aliquid donent ſponſo: vel erat cōſuetudo in Francia qđ ſi mu-
lier diſpliceret prima nocte poſſet eaȝ maritus relinquere.Et hāc
legem dicebant a Carolo datam.tex.in.c.canonum.Dicit qđ erat
conſuetudo de dotando vxorem.Unde dicit ibi deſponſauerat et
11 dotauerat.¶ † Unde venio ad primum.⁊ videtur qđ contractus
cum alienigena non valet.xxviij.q.j.caue.Sol.contrarium loquit
12 de alienigena fidei hic patrie.¶ † Secundo op.qđ ſtatuta valeāt
circa contractum matrimonij.vt videmus in ſtatutis de lucranda
dote obſeruari.de teſta.Raynutius.ſupra de fo.compet.ex parte.
B.Item videtur qđ tales ſolennitates erga matrimonium ꝑ con
ſuetudinē ⁊ ſtatuta introducte ſeruande ſint.xxx.q.v.Aliter.Pri
mum ſignāt doc.ſm Glo.¶ Ad ſcḋm dic qđ quandoqȝ ſtatuta diſ
ponunt vel cōſuetudines laicorum circa ſubſtantiam ⁊ vinculum
matrimonij.Quandoqȝ diſponunt de perſonis erga ſubſtantiam
matrimonij.Qñqȝ diſponunt circa accidentia ad matrimonium.
Quandoqȝ diſponūt aliquid erga ſolēnitates matrimonij.Qñqȝ
diſponunt erga pſonas contrahentium habilitando vel inhabili
tando.Si ſtatuta diſponunt circa ſubſtantiam matrimonij vel
impediendo vel inhibendo matrimonium: vbi eccleſia approbat
⁊ non valet ſtatutum vt hic: qꝛ diſponit in materiam ad eccleſiam
ſpectantem.Et hoc credo etiam quo ad hereditates temporales:
qꝛ materia eſt eccleſie.vt pȝ infra.qui ſi.ſint legi.c.tuam.⁊.§.de or
di.cog.tuam.⁊ in.c.per venerabilem.qui fil.ſint legi.Quicquid di
cat Cy.in.l.tutor.C.de matrimonio contrac.inter pupillaȝ.Ideo
leges que exigunt in matrimonijs ad legitimationeȝ prolis in cō-
tractu nuptiarum dotalia inſtrumenta non ſunt ſeruande.vt dicā
infra qui filij ſint legi.c.tanta.¶ Quandoqȝ vero diſponunt circa
matrimonium aliquam penam apponendo per quam intimidat
contractus matrimonij: vt qꝛ apponant penam filijs contrahen-
tibus matrimoniuȝ ſine conſenſu patris.Et aduerte qꝛ aut ille pe
ne imponuntur damnum infligendo ⁊ non valet.Hoc late diſpu-
tat Io.an.de hereti.c.ſtatutum.lib.vj.⁊ de ſecun.nup.c.ij.⁊ hoc ve
rum quatenus leges vel ſtatuta que imponūt penam ſolo odio cō
tractus.¶ Quandoqȝ enim leges vel ſtatuta imponunt penaȝ in
fauorem filiorum: vt quia pena cauſatur ſuper aliquo fauore: et
tunc valet ſtatutum ⁊ lex.vt.l.hac edictali.C.de ſecun.nup.Et no.
Innoc.⁊ doc.ſ.de ſecun.nup.c.ſi.Bar.idem.ff.de conſti.prin.l.j.ff.
de ſta.ho.l.paulus.¶ Quandoqȝ ſtatutum apponit penā lucrum

legis vel a lege datum tollendo ⁊ valet ſtatutum.vt no.glo.de he-
reti.c.cum ſcðm.lib.vj.in glo.in ver.ceteroqꝫ caſu. ¶ Quandoqꝫ ⁊
tertio principaliter diſponit circa accidentia matrimonij ⁊ de do
te lucranda vel non:⁊ bene valet ſtatutum.de teſta.c.Raynutius.
⁊ qđ ibi no.⁊ hoc ſeruatur. ¶ Quandoqꝫ ſtatutum diſponit circa
ſolennitates:⁊ tunc licet talia ſtatuta ex quo non repugnant ec-
cleſie debeant ſeruari adeo qđ nõ ſeruantes incurrant peccatũ:ta-
men eoꝛum obmiſſio non vitiat contractum:qꝛ per hoc non detra
hitur ſubſtantie matrimonij.ſ.cõſenſu.ad hoc.xxvij.q.ij.ſufficiat.
xxx.q.v.Aliter.Fatendum tamen qđ vbi conſuetudines tales ob-
mittuntur:ſi iuſte ſunt quis peccatum incurrit:vt per hoc nuptie
legitime non dicantur:⁊ maxime inducit peccatũ quando obmit
tuntur ſolẽnitates quorum obmiſſione redditur matrimoniũ in-
certum ſcðm aliquos.Goſ.⁊ Uin. ¶ Quandoqꝫ diſponunt de ha
bilitate vel inhabilitate perſonarum:⁊ quid iur.dicam infra de cõ
ſan.⁊ affi.Quod delicto. ¶ Sed in caſibus in quibus ſtatutũ va
let a laico:⁊ potiſſime quando diſponit circa lucra dotis eſt dubiũ
quid ſi ſtatutum loci viri aliter diſponit:⁊ aliter ſtatutum loci vxo
ris.Quia foꝛte vnum de lucranda dote:aliud de non lucranda:qs
locus debeat attendi.Abb dicit qđ ſeruabitur conſuetudo loci cõ
tractus.xij.di.Illa.viij.di.que contra mores.xij.diſt.conſuetudo.
Si in loco contractus nulla eſt conſuetudo attenditur conſuetu-
do loci viri:qꝛ caput eſt mulieris.de frigi.c.j.⁊ eſt tex.⁊ glo.⁊ doc.ff.
de iudi.l.exigere.Uidentur velle qđ debeat attendi locus viri etiã
ſi alibi contractus eſt geſtus:qꝛ executio contractus cõfertur in lo
cum viri.Et ad hoc.l.contraxiſſe.ff.de ac.⁊ ob.Attenditur ergo lo
cus contractus viri:⁊ hoc ſi ſpeciale in matrimonio:licet ſecus ſit
in alijs contractibus:qꝛ attendimus locum contractus vbi exerci
tus eſt.ff.de euicti.l.ſi fundum.⁊.l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de
regu.iur.⁊ no.in.l.j.C.de ſum.trini.⁊ de conſuetu.ſuper rubꝛica.et
ibi dixi dico ſic. ¶ Quandoqꝫ conſuetudines diuerſimode diſpo-
nunt ſuper foꝛma contrahendi:⁊ ſi ambo contrahunt in vno loco:
⁊ attendi debet locus contractus:⁊ ſi nulla eſſet conſuetudo ſeruã
do ſeruandum eſſet ius cõmune.Si vero contrahentes contrahũt
in diuerſis locis:vt qꝛ contrahunt per nuntium vel epiſtolam attẽ
di debet locus viri per ſupꝛadicta:niſi de alio loco cõueniatur vt
hic. ¶ Quandoqꝫ ſtatuta vel conſuetudines diſponunt ſuper mo
do exigendi dotem a muliere:vt ſi contractus eſt initus in loco vi
ri attenditur locus viri vt hic.⁊.ff.de euic.l.ſi fundum.ſi cõtractus
eſt initus ſcðm locum mulieris:ſi pꝛomiſſio eſt facta ab alio quam
a muliere:vel a muliere non eſt vis:qꝛ deſtinata eſt ſolutio in locũ
viri in dote eſt ſpeciale vt hic factus cõtractus ex deſtinatione at-
tendatur.⁊ ſic locus viri attenditur.arg.l.exigere.ff.de iudi.⁊ no.
Dy.ff.de ac.⁊ ob.l.contraxiſſe.⁊ ſic intellige Bar.in.l.j.C.de ſum.
trini.⁊ ſi.catho.certe videtur idem in quocunqꝫ contractu per.l.j.
ff.de verbo.ſignifi.cum glo.Secundo ſi contractus eſt initus in di-
uerſo loco:qꝛ vir contraxit per epiſtolaz muliere exiſtente in vno
⁊ viro in alio attendiť locus viri:niſi aliud ↄueniať vt hic. ¶ Quñqꝫ
ſtatuta diſponunt ſuper modo exigendi dotem a marito:⁊ tũc aut
ius agendi cõmittitur ex aliquo accidenti facto vel culpa:⁊ atten-
ditur locus culpe:vbi eſt vir tempoꝛe culpe commiſſe.Ideo ſi repe
tatur dos ex adulterio:vel quia vergit vir eſt tẽpoꝛe cõmiſſi adul-
terij:vel quo vergit ad inopiam.facit qđ ſcribit Bar.in.d.l.j.verſ.
Sed nunc videamus.Ad hoc.l.ſi vxoꝛ.ff.de iudi.Aut ius agendi
committitur non propter aliqđ factum partium vel culpã:ſed na
tura ſui vt ex moꝛte que ſoluit matrimonium ⁊ dat ius exigẽdi do
tem:⁊ tunc aut vir eſt in loco in quo erat ſecundum tempus cõtra-
ctus:⁊ attenditur domicilium viri:qꝛ ibi eſt deſtinatus finis con-
tractus.vt dicta.l.exigere.⁊ tꝫ Bar.in.d.l.j.C.de ſum.trinita.Aut
alibi tranſtulit domicilium.⁊ ibi alia conſuetudo ſeruatur quã in
loco domicilij viri tempoꝛe cõtractus.⁊ hic eſt caſus dubius quod
attendatur locus moꝛtis.Facit qꝛ moꝛs dat ius exigendi et reſol-
uit contractum.Igitur locus ille debet attendi ſicut dictum in re
ſolutione contractus.vt no.Gui.in.l.qui certo loco.ff.de cond.in-
debi.⁊ in.l.j.C.vbi ⁊ apud quem.per Cy.ad hoc.l.ſi vxoꝛ.ff.de iudi.
¶ Hec queſtio deciditur per glo.j.quia.ſ.attẽditur locus obliga-
tionis ex contractu deſtinate:non locus obligationis purificate:
⁊ ſic attenditur pꝛimum domicilium viri.obligatio enim ad dotẽ
⁊ dotis retentionem oꝛitur tempoꝛe contractus conditionaliter
purificanda per actum moꝛtis.attenditur ergo locus deſtinati cõ-
tractus et obligationis tempoꝛe contractus non locus purifica-
te obligationis:⁊ hoc placet.Nam dato quod tempoꝛe exiſtentis
conditionis oꝛiatur obligatio trahitur vinculum ad locum con-
tractus ⁊ finis contractus.

1 ☞ Sponſalia de futuro ſoluunť:ſi ſpõſi ad inuicẽ ſe abſoluunt.
2 Uerba moneas et omnibus modis inducas non inducunt pꝛeci-
ſam cohertionem.
3 Conditio tacita non facit actum conditionalem.
4 Fidei pꝛeſtatio ſuccedit loco iuramenti ⁊ perficit contractum qui
ſolo conſenſu nititur:⁊ quandoqꝫ ſurrogatur loco iuramenti.
5 A matrimonij contractu per verba de futuro etiaꝫ fidei pꝛeſtatio-
ne firmato poſſunt ſponſi mutuo conſenſu inuicem ſe abſoluere:ſe
cus ſi per verba de pꝛeſenti.nu.9.
6 Sententia quandoqꝫ operatur vt matrimonium contractum per
verba de futuro adimpleatur.
7 Iuramentum vel fidei pꝛeſtatio oꝛdinatum ad vtilitatem ⁊ com-
modum certe perſone quomodo poteſt remitti per partem etiam
reſpectu vinculi cum deo contracti:cum deus recipiat vinculuꝫ cõ
ditionaliter:niſi pars remittat.nu.9.
8 Contractus matrimonij habet ſe ad inſtar ſocietatis.
10 Abſoluere a vinculo iuramenti an poſſit papa.
11 A iuramento per vim ⁊ dolum extoꝛto abſoluit epiſcopus.
12 Canonici iurantes obſeruare ſtatuta eccleſie:ſi voluntate cõmuni
veniant contra ſtatuta:an dicantur periuri.

1 Preterea. ¶ † Soluuntur ſponſalia de futuro
ſi ſponſi ad inuicem ſe abſoluunt.hoc
dicit.Pꝛimo iubet moneri.ſecunda ibi.ſi autem.Diffi-
nit quid iuris cum monitioni non parent rationeꝫ ⁊ ſi-
2 militudinem vnam inducens. ¶ † Nota pꝛimo qđ hec verba mo-
neas ⁊ omnibus modis inducas non inducunt pꝛeciſam cohertio
3 nem. ¶ † Secundo nota qđ actus dicitur purus cui non ineſt ex-
pꝛeſſa:ſed tacita conditio.de hoc.ff.de cõdi.⁊ de.l.cõditionis.que
4 extrinſecus. ¶ † No.tertio qđ fidei pꝛeſtatio ſuccedit loco iuramẽ
ti ⁊ perficit contractuꝫ qui ſolo nititur conſenſu. ¶ Quãdoqꝫ ſur
5 rogatur loco iuramenti.ſ.qđ me.cau.ad aures. ¶ † No.quarto qđ
etiam a ſponſalibus de futuro fidei pꝛeſtatiõe firmatis mutuo cõ-
ſenſu poſſunt ſponſi inuicem ſe abſoluere.ſecus eſt a ↄtrario in ma
trimonio de pꝛeſenti. ¶ Et ex hoc habes qđ regula que dicit quod
ab initio voluntas ⁊c.vt in regula qđ ſemel.de reg.iur.lib.vj.Et il-
la regula eſt vera altera ſaltem parte pꝛoſequẽte.ſecus ſi vtraqꝫ cõ-
ſentit abſoluere:qꝛ ſponſalia dependent a partiũ conſenſu.Et per
6 hoc dico † qđ ſententia contra ſponſalia de futuro tranſit in rẽ iu-
dicatam:qꝛ cum partes poſſunt cõſentire ⁊ diſſolutionẽ ſponſaliũ
earum acquieſcere.facit ſniam tranſire in rem iudicatam.⁊ de hoc
7 eſt tex.ſ.de pꝛoba.iurauit.⁊ dixi de teſti.fraternitatis. ¶ † No.qn
to qđ iuramentum vel fidei pꝛeſtatio oꝛdinatum ad vtilitatem ⁊
commodum certe perſone poteſt remitti per partem etiam reſpe-
ctu vinculi cum deo contracti:quia deus recipit vinculum condi-
tionaliter:niſi pars remittat vt patet de iureiurã.quemadmodum
8 cum ibi notatis. ¶ † Nota ſexto contractum matrimonij habere
inſtar contractus ſocietatis:leges ergo ꝓ ſocio poſſunt induci ad
materiam matrimonij.per hanc decretalem:dicitur enim ſocia di-
uine ⁊ humane domus.vt.l.ſi aduerſus.C.de crim.expil.hered.hic
agitur de vna virtute ſponſalioꝛum iuramento firmatoꝛum.aut fi
9 dei pſtatione. ¶ † Duo obuiant ei qđ litera dicit.Pꝛimo obuiat
quia ſi pꝛomiſſio fuit pura abſqꝫ omni conditione ipa eſt pure ſer-
uanda:⁊ ex quo nulla ſubeſt conditio iuramentuꝫ omnino eſt ſer-
uandum.xxij.q.vlti.c.nullus.Secundo obuiant:quia ſi iuramẽto
aut fidei pꝛeſtatione contracta ſunt inuicem ſe abſoluere non poſ-
ſunt.j.eo.ex literis.⁊.c.requiſiuit.Iteꝫ quia diſſoluere iuramentũ
vel qđ iuramenti loco eſt ſpectat ad ſolum papaꝫ:imo nec papa po
teſt tute ſine cauſa.de ele.venerabilem.Et pꝫ ex notatis.de iureiu
ran.in.c.debitoꝛes.⁊.c.verum.Solu.lꝫ ſponſalia eſſent pura a cõ-
ditionibus extrinſecis:non erant tamen pura ab intrinſeca pꝛo-
pter conditionem que ineſt ſi placuerit illi ad cuius commodum
iuratur.de iureiur.quemadmodũ.⁊.c.ij. ¶ Ad ſcðm due ſunt opi.
in gloſ.vna eſt qđ poſſunt ſe inuiceꝫ abſoluere.Et ſcðm iſtam opi.
decre.nullam obtineret diſpenſationem:quia ſic eſſet de iure com
muni.Pꝛimo qꝛ omnis res per quoſcũqꝫ caſus naſciť ⁊c.vt.j.c.j.de
regu.iur.⁊.l.nihil tam naturale.ff.eo.ti.Secundo quia ineſt con-
dictio niſi aperte in cuius cõmodũ dirigiť actus remittať.de iure-
iurã.c.quemadmodum. ¶ Scða opi.eſt Hug.qui ſequiť gl.qđ nõ
poſſunt ſe abſoluere per contraria.⁊ per hanc decre.que in hoc cõ-
tinet diſpenſationem:quia hoc tolerat eccleſia.ergo non eſt de iu
re:ſed ex diſpenſatione. ¶ Dic ſi queritur an matrimonio contra
cto poſſunt coniuges ſe abſoluere.Dic qđ non:qꝛ eo pfecto vincu
lum a deo firmatum eſt:⁊ non plus pendet ex partiũ voluntate vel
poteſtate.Per illud quos deus coniunxit homo nõ ſeparat.vt no.
de tranſ.pꝛe.c.inter coꝛpoꝛalia.Si autem ſpõſalia tantum ſunt cõ
tracta:poſſunt diſſolui voluntate vtriuſqꝫ.Dic qđ ſic:ne deterius
inde contingat vt hic.Et ſi dicas ad qđ mandat induci ibi modis
omnibus.Dic qđ ob infamiam periurij:⁊ licet vere non ſint periu
ri:notantur tamen in conſpectu hominum qđ venerint contra iu-
ramentum ſi in alterius diſſenſu tolli poſſit.dic ſi eſt deuentum ad
contractum cum alia de pꝛeſenti contracta ſunt ſponſalia:⁊ ideo
matrimonium valet.⁊ ſic tali actu facti alterius volũtate diſſolui
poſſunt.⁊ tunc non ſunt monendi nec compellendi inuicem.j.eo.
ſicut.Si non eſt adhuc deuentum ad contractum cũ alia cõpellun
tur:nõ tamẽ ſunt monẽdi:ſed cõpellẽdi.Dicit glo.doct.hic cõtra-
dicunt in

dicunt in.c.requiſiuit.Et per hoc patet reſpõſio ad illud.c.x.c.ex
literis.j.eo.ſ.qḋ hoc verum ne deterius inde cõtingat.Et ita tenet
Jo.an.hic in ſumma.Non obſtat qḋ dicit qḋ alius papa nõ põt diſ
ſoluere iuramentum qḋ a papa dependet.Aduerte Jo.an.ponit
hic bona verba ſpe.in ti.de iureiurã.in tertia parte in verſi.quid ſi
aliquis.⁊ de legato.§.nunc oſtendendum.ver.hoc quoqꝫ notãduꝫ
dic q̃nqꝫ iuramentum dirigitur ad ſolum deum.⁊ hoc cõſtat qḋ ſo
lus deus ⁊ papa poteſt remittere ex cauſa. Quandoqꝫ iuramentũ
dirigitur ad deum ⁊ ad partem ⁊ animo obligandi parti tantum ⁊
hoc cõſtat ⁊ nõ deum:⁊ tunc ſi iuramentum decernit fauorem dei
non poteſt remitti per eum cui iuraui:ſicut ſi iuraui tibi ad vtilita
tem Titij non poſſes mihi remittere iuramentum ad preiudiciũ
Titij ſi concernit tm̃ fauorẽ eius cui preſtitum eſt iuramentũ ipſe
poteſt mihi remittere vt hic:qꝛ ſemper habet cõditionem:niſi ille
remittat.de iureiuran.c.quemadmodũ.Si cõcernit fauorẽ cõmu-
nem vel alterius tertij planum eſt qḋ nõ põt remitti per partẽ niſi
ille tertius vel cõe remittat in cuius fauorẽ eſt preſtitũ iuramentũ.
Q̃nqꝫ eſt dubiũ an voluerim me obligare iuramẽto deo vel homi-
ni tm̃:⁊ tunc attende materiã.ſi materia eſt talis in qua magis ve-
riſimiliter intẽdo placere deo quã homini.vt qꝛ eſt de aliquo licito
faciẽdo vel abſtinẽdo ab illicito.vt ſi iuraui intrare religionẽ: vel
ire vltra mare:vel nõ fraudare menſuras vel pondera.De emptio.
⁊ vendi.capi.j. Uel abiuraui adulteram.de eo qui duxit in matri-
monium.cũ haberet:vel ſi iuraui de lucro dare fabrice eccleſie ⁊ ſi-
milia.⁊ tũc cenſet iurare ſoli deo.⁊ ſolꝰ deus põt abſoluere vel ha-
bens ptãtem ab eo.Si materia cõcernit vtilitatẽ partiũ iuramẽtũ
in dubio videt referẽdũ ad obligãdũ parti ⁊ deo recipiẽti loco par
tis ad cõmodũ partis ⁊c.Ideo pars remittere põt:qꝛ deꝰ vinculuꝫ
recipit ꝯditionalr:niſi pars remiſerit.per hoc ptꝫ qḋ Bar.bñ dicit
in.l.ſi qs pro eo.ff.de fideiuſ.Qui dicit qḋ iuramẽtũ de iure canoni
co pducit actionẽ:qꝛ nõ ordinat ad obligãdũ parti:ſed deo tm̃:qꝛ
imo ſaltẽ in cõſequẽtiam cõſentit obligare parti.⁊ deus recipit lo-
co partis.per qḋ credo qḋ de iure canonico ex pacto ⁊ iuramento
agi poſſit:qꝛ nuda voluntas ſpondẽtis hꝫ caſum ſufficientẽ obli-
gandi de iure canonico:cuꝫ deus ſolũ recipiat.xxij.q.v.iuramenti.
Et ſi dicat ꝺ iure ciuili nõ orit obligatio etiã naturalis.vt.d.l.ſi qs
pro eo.ergo ibi nõ eſt cõſenſus obligãdi parti.Rñdeo nõ orit natu
ralis de iure ciuili:qꝛ illud ius deũ nõ cognoſcẽs nõ habuit ratã re
ceptionẽ obligationis a deo tanq̃ a tertio.Et qꝛ ſcḋꝫ illud ius nõ
erat obligatio ex ſola ſponſione nõ directa in partẽ ⁊ ad vtilitateꝫ
partis:ſed ex cõſenſu mutuo tanq̃ a tertio:ſed cũ ius canonicum
ſit miniſter voluntatis dei. Ideo habuit ratam illam obligationẽ
obligandi deo recipienti ad ꝯmodũ partis:⁊ parti orit actio de iu
re canonico:⁊ per partem remitti põt.Si materia eſt indifferẽs ſcꝫ
qꝛ nec per hoc plus placet deo:nec tangit commodũ partis.dic qḋ
adhuc pars nõ poſſit remittere iuramentũ.dicit ſpe.ibi ſupra. Et
eſt dictum Ray.in ſumma de iuramento ⁊ periurijs:paulo ante fi-
nem vt ibi dicit Jo.an.in addi.ſpe.per hoc conſului reuerendo in
xp̄o patri magiſtro Luce generali ordinis humiliatorũ in floretia
qḋ iuramẽtũ preſtitũ per fratres generaliter de renũtiãdo libere in
manibus eius dignitatẽ:ſi ad eũ cõtingeret pmoueri nõ poſſe per
generalẽ remitti:qꝛ in hoc plus intẽdit deo placere ſe aſtringendo
10 ad maiorẽ obedientiã a qua ipſe nõ põt abſoluere.❡†An aũt pa
pa ſui cauſa poſſit abſoluere.facit qḋ no.Innoc.de renun.c.cũ pro
graui.qḋ non:hoc verũ exceptis his caſibus in quibꝰ autoritas pa
pe cenſet excepta.vt no.de iureiur.Quãto.Super ſcḋa glo.vide in
ſpe.de leg.§.nũc oſtendendũ.ver.xxiiij.Ubi ptꝫ an legatus abſol-
uit.Et vide Thomam in ſcḋa ſcḋe.q.xix.articulo.ix.Ubi tꝫ qḋ po
teſt iuramentum epiſcopus cõmutare in melius ſicut votũ:vt no.
11 in.d.§.❡†Itẽ abſoluit epiſcopus a iuramento dolo⁊ vl metu ex-
torto.de quo per doc.de iureiur.debitores.⁊.ti.c.verum.Et hec ſuf
12 ficiant pro preſenti.qꝛ materia pertinens nõ eſt.❡†Ex his poteſt
decidi dubium:an ſi canonici iurauerunt ſtatutum vel collegium
⁊ iurant contentum in ſtatuto:an ſi deliberant communi volunta
te veniendi contra ſtatutum ipſi dicantur periuri.Dico qḋ ſi ſtatu
tum concernat priuatam eorum vtilitatem qḋ abſqꝫ pena periurij
videntur poſſe venire contra ſtatutum:alias nõ.Et hoc tenet Jo.
and.in addi.ſpe.in ti.de iuramento.in ver.ſed pone aliquis.⁊ dixi
in ca.de his que fiunt a maio.par.capi.

1 ☞ Matrimonium contractuꝫ inter maiorem ſeptennio cũ pro-
xima ſeptennio in qua malitia etatem ſuppleat valet:⁊ ex his ori-
tur iuſtitia publice honeſtatis:maxime ſi tentauerunt commiſce-
ri.numero.4.
2 Sponſalia licite contrahuntur in etate.vij.anno.
3 Affectus q̃nqꝫ attenditur non ad effectum deductus:ſi deuentuꝫ
eſt ad actus facti non ad effectum deducti natura repugnante.
4 In dubijs tutius eligi debet.
5 Matrimonium q̃n poteſt diſſolui ratione publice honeſtatis:et
an dicatur cõſummatum per tentatũ copule:nõ perfectuꝫ:⁊ q̃n di-
catur indiſſolubile contractum etiã inter minores.

1 Puenis. ❡†Si maior ſeptẽnio cũ pxima ſe-
ptennio in qua malitia ſuppleat etatẽ
ſponſalia cõtrahat oritur ex his iuſtitia publice honeſta
tis:maxime ſi tentauerũt commiſceri hoc dicit. Primo
deciſe narrat factũ ⁊ caſum dubiũ quem.Secundo duplici ratione
2 diffinit.Scḋa ibi:qꝛ igit.❡†No.primo etatem habilẽ ad ſponſa-
3 lia.ſ.etas.vij.annorum tam in maſculo:q̃ in femina.❡†No.ſcḋo
qḋ q̃nqꝫ attendit etiam affectus non ad effectum deductus ſi deuẽ
tum eſt ad actus facti nõ ad effectum deducti natura repugnante.
4 ❡†No.tertio in dubijs tutius eligẽdum eſt.❡†Nota quarto qḋ
5 impedimentum publice honeſtatis q̃nqꝫ creatur a ſponſalibus de
preſenti quo ad verba:que etiã nõ tranſeunt in contractum ſpon-
ſaliorum de futuro natura vel etate repugnãte. Et hoc creat duo-
bus intercedentibꝰ cõtractu de facto ⁊ de preſenti intercedẽte ⁊ fa
cti executione qḋ cõiunx fuerit ad domum traducta:hec eſt cauſa
remota.Cauſa proxima tunc creandi hoc impedimentum eſt du-
plex dubium. Tentatus copule licet non potuerit perfici:et quia
quaſi de facto cõiunx dici potuit ex his creatur impedimentuꝫ:qꝛ
honeſtum non videtur qḋ hec ſit vxor alterius cõſanguinei:vel qḋ
ipſe habeat aliquam conſanguineaꝫ eius quam forte tentauit ad
copulam ⁊ quam eius quaſi de facto coniunx dici potuit attentis
verbis cõtrahendi:per hoc ptꝫ qḋ alterum ex his duobus deficiẽs
impedit hoc impedimentũ produci.❡Ex fine collige practicã li-
belli ſuper diuiſione matrimonij contracti impediẽte publica ho-
neſtate.hic habemus duo dubia.Primo qḋ in dubijs via certa eſt
eligenda.Scḋo habemus qḋ hoc dubio pendente cũ inhabili eta
te matrimonio contracto inducitur publica honeſtas propter du
bium tentatus etiam dato qḋ ſubſit hic etas legitima ad ſponſa-
lia.❡Ex primo arguit glo.qḋ ſententia non poteſt eſſe certa niſi
factum certum ſit.alle.glo.concor.de fi.inſtru.cum inter. So.ibi fa
ctum eſt certũ:qꝛ actore nõ pbãte pro reo pſumitur ⁊ pro eo fertur
ſententia.❡Ad ſcḋm qḋ tangit glo.in verſ.ſed queritur.videt qḋ
non poſſet eſſe dubium de publica honeſtate.Naꝫ vel puella ante
ſeptimum annum completum diſſenſit ⁊ ſponſalia ſunt nulla.Et
per cõſequens nulla publica honeſtas cauſatur ex illis ſponſalibꝰ
j.ti.j.c.literas.⁊.c.acceſſerit. Aut conſenſit poſt ſeptennium tacite
vel expreſſe:qꝛ cõſenſit vel non diſſenſit.⁊ tunc adhuc res eſt certa.
qꝛ valent ſpõſalia ⁊ inducit publice honeſtatis iuſtitia.Nullo ergo
caſu dicatur hec materia dubia.j.c.ſponſam.⁊.j.ti.j.c. continebat.
So.dicit glo.Dic qḋ non durauit in matrimonio vſqꝫ ad ſepten-
nium:vel qꝛ receſſit:vel qꝛ mortua ⁊ tentauit:⁊ ſic conſtabat quod
tentauerat:ſed non conſtabat qḋ cognouit. Et ideo propter hoc
dubium copule malitia ſupplet etatem:⁊ oſtendit fuiſſe habilem:
⁊ per hoc inducitur honeſtas publica ex illa preſumptiõe malitie
que etatem in ſponſalibus ſupplet:que reſurrexit ex tentatu:vt ſic
in ſponſalibus malitia ſuppleat:ſicut in matrimonio ſupplet.j.ti
tulo proxi.de illis.Tu dic intelligendo decre.prout debet intelligi
imaginando aliquos caſus.❡Primus quando ſponſalia cõtra-
cta ſunt de futuro tm̃ iter inhabiles etate ad ſpõſalia:nec alia ſub-
ſecuta eſt tranſductio:vel alius actus:⁊ ex talibus ſponſalibus nõ
orit publice honeſtatis iuſtitia niſi aliter ratificẽt.vt i iuribꝰ ſupra
alle.❡Scḋs caſus ſit q̃n ſpõſalia de futuro inter inhabiles etate
ſunt contracta:⁊ poſtea ſunt ratificata tacite vel expreſſe tranſcur
ſu etatis legitime ad ſponſalia de futuro ⁊ hoc inducitur publica
honeſtas.vt in contrario.❡Tertius caſus eſt ſi ſponſalia de futu
ro ſint contracta inter habiles etatis ad ſponſalia ⁊ vltra:etiã in-
terceſſit tentatus:⁊ de hoc conſtat:⁊ ſatis credo ex ratione huius
decre.qḋ inducatur publica honeſtas:qꝛ ex quo tẽtatus adeſt nul
li dubium qḋ non eſt honeſtũ vt cõſanguineus habeat tentatum a
conſanguineo:nec qḋ ipſe habeat cõſanguineam tentate.Hic ta-
men caſus non eſt:qꝛ non loquitur quando matrimoniuꝫ contra-
ctum eſt de preſenti.j.ti.j.c.atteſtationes.⁊ hoc tenet Hoſtien.hic
⁊ Goſ.qꝛ agnoſci potuit lꝫ immature.ff.de iureiur.l.ſi ſtupruꝫ.⁊ qꝛ
facilius eſt pati quam agere.❡Quartus caſus eſt quando habet
annos cum dimidio ⁊ plus ⁊ contraxit ſponſalia vel m̃rimoniũ de
preſenti ⁊ eſt doli capax ad ſponſalia:⁊ hoc conſtat ⁊ inducitur pu
blica honeſtas ſcḋm doc.Hic tamen caſus meo videre non eſt hic:
licet aliqui ſic intelligant:⁊ hoc tꝫ Hoſt.in ſumma.de ſpon.§.ſi qs
ſit.ver.effectus.tangit etiam Archi.⁊ ibi Joã.an.de deſpon.ipub.
c.j.lib.vj.in ver.maiores.⁊ dicit Jo.xxx.q.ij.in ſum.⁊ Goſ.in ſum.
de ſpon.§.⁊ no.iſtud tenet ⁊ recitat qḋ aliquãdo contrarium ⁊ qḋ
debent eſſe etatis perfecte.allegat qḋ dicit de profeſſione.de regu.
c.ad noſtram.⁊.c.cum ad monaſterium.Item qꝛ nõ videtur habe
re limitationem ſcriptam in iure:ſtabitur ergo regule.Arch.dicit
qḋ primum locum hꝫ:quando malitia ſupplet etatem ⁊ mulier tẽ-
tata fuit vt hic.Nam proxima ſeptẽnio ſi plus intelligit quaꝫ forte
minores conſueuerunt:qꝛ non valebit iſte conſenſus:cum malitia
ſupplet etatem in matrimonio:ſuppleat etiam hic.propter aſperi
tatem autem religionis ſpecialiter eſt inductum vt non ſuppleat
in religione etatem.❡Quintus caſus eſt quando non eſt proxima

ſeptennio ⁊ contraxit ſponſalia de futuro:⁊ dubium eſt an ſit ten-
tata:⁊ ſi aliquid factum interceſſit propter qḋ probabile ſit dubiū
an ſit tentata:ſatis credo ex ratione huius decretalis qḋ inducat
publica honeſtas:ſed adhuc hic caſus nō eſt directus. ¶ Sextus
caſus eſt quādo mulier in etate non habili ad ſponſalia contraxit
matrimonium de preſenti:⁊ tranſducta eſt ad domum viri:⁊ eſt ꝓ-
babile dubium:an fuerit tentata pendente hoc dubio: q; potuit
tentari:etiam dato mille millis qḋ non ſit cognita:credo quod ex
hoc matrimonio q; ex hoc dici potuit vxoꝛ.⁊ ex hoc dubio:q; ten
tari potuit:credo qḋ oꝛiatur quedam publica honeſtas:que hoc
caſu ſurgit non ex meris ſponſalibꝰ veris vel fictis:nec ex vero ma-
trimonio:ſed ex inualidis ſponſalibus de preſenti propter tenta-
tum:ex quo ſurgit ſicut in veris ſponſalibus quedam publica ho-
neſtas impediens matrimonium propter dubium tentationis.vt
dixi:⁊ q; de facto potuit dici vxoꝛ vel coniunx et hoc eſt qḋ voluit
hec decretalis.per qḋ dico qḋ intelligētes hic ꝙ affuit tentatus:⁊
de eo cōſtabat:lȝ dubitaret de copula.dicunt doc.cōtra tex.ibi foꝛ-
ſitan tentauit.Hic enim tentatus erat dubius:non ſolum copula
per qḋ dico qḋ etiam ſi conſtaret qḋ hec mulier eſſet virgo:ꝙ per
hoc nō impediretur publica honeſtas que ſurgit ex ſolo dubio tē-
tatus:⁊ q; inhoneſtum eſſet qḋ haberet illam que potuit quamꝙ̃
impꝛopꝛie ſaltem tantum de facto eſſet coniunx quicquid ſentiant
hic doc.licet Hoſti.ſentiat hic cōtrariuȝ.per.c.ſi.j.eo.Et hoc quia
publica honeſtas ſurgit ex coniugio:q; potuit eſſe coniunx:ſi fue-
rit cognita.j.ti.ſeq.de illis.⁊ ideo tex.declarare noluit:q; dubium
eſſet pꝛoditionis anime:ſi pꝛo ſecundo matrimonio daret ſnīa con
tra pꝛimum matrimonium.Et ex hoc dico aliud qḋ ſi conſtaret ꝙ
tentatus non interceſſerit:poſito qḋ matrimoniuȝ fuiſſet quo ad
verba cōtractum inter inhabiles etate ad ſponſalia:nō haberet lo
cum decretalis iſta. ¶ Septimus caſus eſt qñ adeſt tētatus extra
naturalia:ſed non adfuit effectu maritali:⁊ talis non inducit affi-
nitatem nec publicam honeſtatem.Ideo ſi aliquis infans non ca
loꝛe matrimonij nec ſponſalium tentaſſet puellaȝ:⁊ hoc pꝛobare-
tur:ſi non eſt cognita:⁊ hoc cōſtat:non impediret matrimoniū ſe-
cunduȝ hanc decre.doc.ad hoc.xxxv.q.iij.Extraoꝛdinaria.Et per
hoc ſoluit cōtrarium glo.ſi.Arch.tamen tȝ ſolū tentatum induce
re publicam honeſtatem per.c.ſi.⁊.c.inuenis.j.c.de ſpon.Io.and.
hoc nō tȝ.ſed dicit qḋ publica honeſtas fundatur ſuper ſponſalio
rum cōſenſu:nec inducit per niſum copule:imo nec per copulā: q;
deficientibus etiam ſponſalibus:lȝ poſſet inducere affinitateȝ:nō
inducit publicam honeſtatē:fatet tamē qḋ ſi ſponſalia ſequuntur
ſolus ad copulam niſus foꝛtificat publicā honeſtateȝ vt hic:⁊ hoc
q; per illud foꝛtioꝛ cōſenſus apparet.vnde niſus iduceret ſolo vno
caſu:qñ infantes ambo vel alter contraherēt ſpōſalia que non te-
nent:q; ſi poſt infantiā cōſentirent in niſum ad copulam habere-
mus publicam honeſtatem:ſed nō inquantum eſſet copula vel ni
ſus ad copulam:ſed inquantū haberet de ſignis cōſenſus.j.de ſpō.
impub.c.j.lib.vi. ¶ Quero vnde proceſſit impedimentum publi-
ce honeſtatis. Dic qḋ nec ex affinitate nec ex cōſanguinitate:ſed
ex quadam honeſtate que in matrimonijs cōſideranda eſt.ff.de ri
tu nup.l.ſemper.voluit eccleſia ſtatuere hoc impedimentum effi-
cax ad dirimendum matrimonium vt hic:⁊ potuit eſſe cauſa ipul
ſiua:q; experientia docuit grandes brigas ⁊ inimicitias inter con
ſanguineos:quādo vni deſponſatam aliquis de conſanguinitate
procurauerit habere:vt hic dicit Io.an.⁊ Hoſtien.⁊ hoc plene per
Io.an.⁊ Archi.eo.ti.c.j.lib.vj. Anto.de butrio.

1 ☞ Ex ſponſalibus cuȝ conſanguinea contractus oꝛitur iuſtitia publice honeſtatis.
2 In matrimonio contrahendo,quilibet poteſt ſe opponere in caſu pꝛohibito ab eccleſia.
3 Teſtis ⁊ accuſatoꝛ quis eſſe poteſt in cauſa matrimonij pꝛohibiti per eccleſiam.
4 Scriptum etiam in columnis vel in terra etiā ſanguine pꝛeſumitur antenticū:⁊ an indiſtincte fides adhibeatur.
5 Sponſalia nulla ex aliquo impedimento extrinſeco data foꝛma ⁊ perſonis habilibus inducunt publice honeſtatis iuſtitiam:vt ſic qñꝙ pꝛeſtetur impedimentum qḋ nullo iure ſubſit qñ ſcilȝ factuȝ a iure ponderatur.nu.10.
6 Sponſa de facto quandoꝙ compꝛehenditur appellatione ſpōſe.
7 In peccati materia intromittit ſe eccleſia non ſolum procedendo ex officio de eo pꝛout eſt in facto:ſed etiam de eo pꝛout eſt in fieri inhibendo.
8 Iurans temere peccat moꝛtaliter.
9 Peccatoꝛ notoꝛius vt ad penitētiā cōpellatur:exigitur ꝙ peccatum ſit enoꝛme ⁊ publicum.
11 Matrimonium cōtractū cū ſponſa fratris veteri teſtō erat validū.

1 Ad audientiam. ¶ † Ex ſponſalibꝰ ꝯtis cū cōſanguinea oꝛit iuſti
tia publice honeſtatis,h.d.Duo facit.In pma pte nar
rat fctm̄ qḋ in ſcḋa parte decidēdū cōmittit.ſcḋa ibi.Sȝ
2 qm̄. ¶ † No.qḋ qlibet dō ꝑpꝛio ſe opponere pōt ne mr̄imoniū ꝯhat
3 in caſu ab eccl'ia ꝓhibito:† ⁊ idē i talibꝰ pōt eſſe accuſatoꝛ ⁊ teſtis.
4 ¶ † No.ſcḋo qḋ eoipſo qḋ aliqd ſcriptū eſt ꝓſumit autēticū.xvj.di
ſtin.habeo.Etiā ſi in colūnis ſcriptū ſit.xxiij.q.ij.ſane.Et idē ſi in
terra.iij.q.vij.c.poſtulatus.Etiā ſi cū ſanguine.ff.de teſt.mili.l.mi-
lites.vide de iſtis inſcriptionibꝰ gl.q̄ dicit qḋ fides eis nō adhibet
de iureiur.ꝙto.alle.C.de reli.⁊ ſump.fu.l.in monumētoꝝ.vide etiā
5 Hoſti.⁊ Io.an.de ꝓba.cū cām. ¶ † No.iij.qḋ ſpōſalia nulla ex ali-
quo extrinſeco ipedimēto data foꝛma ⁊ pſonis habilibꝰ inducunt
publice honeſtatis iuſtitiā:⁊ ſic qñꝙ pſtat impedimētū:qḋ nullo
iure ſubſiſtit qñ.ſ.ſolū factū a iure pōderat. ¶ † No.qḋ verba legis
qñꝙ intelligunt put ſonāt in facto:qñꝙ in cā plus attēdit factuȝ
6 quā iuris effectꝰ.† Nā hic appellatione ſpōſe cōpꝛehēdit ſponſa de
facto.ad hoc.l.j.in.ſi.ff.de his q no.infa.⁊.l.qd ergo.§.nūc aūt.e.ti.
7 ⁊ vide.c.ſi mā.ita fu.l.ſi.⁊ qḋ dixi in decre,qḋ circa.de elec. ¶ † No.
quarto qḋ eccleſia in materia peccati nō ſolū ſe intromittit ꝓcedē
do ex officio de eo put in facto:ſed ēt de eo put eſt in fieri in inhi-
8 bendo. ¶ † Itē no.v argumētū qḋ temere iurās peccat moꝛtaliter
9 qḋ ptȝ:q; ei imponit pnīa de pctō.† Et ſic no.qḋ ꝓ publico pecca-
to eccleſia pciſe cōpellit ad pniam.Ad hoc.ꝫ c.j.gl.alle.ꝯcoꝛ.ſȝ ſm
glo.exigūt duo.ſ.qḋ peccatū ſit publicū ⁊ enoꝛme.xxxiij.q.ij.qcūꝙ.
Hic agit de oꝛtu ⁊ oꝛigie publice honeſtatis ꝑ cuꝰ oꝛigie declaran
10 da gl.iij.tāgit hic aliq̄.† Pꝛio obuiat:q; ex nihilo nihil fit:ſed ſpō
ſalia obuiāte ꝯſanguinitate ſunt nulla.ergo nō iducūt publice ho
neſtatis iuſtitiā.j.ti.j c.lras.⁊.c.acceſſit.qḋ viculū ſit nullū:pȝ q; ta
le vinculū eſt impoſſibile.l.obuiāte.vt in regula ipoſſibiliū.de reg.
iur.lib.vj.dic qḋ qñꝙ ſpōſalia ſunt nulla defectu etatis ex quo ſur
git defectꝰ legitimi cōſenſus a quo eſt pꝛincipalr̄ mr̄imonium ⁊ ſic
deficit i ſuis pncipijs:⁊ tūc nō inducit publice honeſtatis iuſtitiā.
Qñꝙ actus vel ſpōſalia nō deficiūt in ſuo pncipio:ſed ex aliquo ac
cidēti ex iuris diſpoſitione:q; ꝯcta ab habilibꝰ etate:ſed ſunt ꝯcta
ſubſiſtēte ipedimēto cōſanguinitatis:⁊ talia creant publice hone-
ſtatis iuſtitiā vt hic.Et ſi dicas hec ſpōſalia ſunt nulla:ergo nullū
debēt effectum pꝛoducere.dicit glo.qḋ ꝓ inducēda publica hone-
ſtate ius plus habuit reſpectū ad factū quā ad ius. Dic qñꝙ vin-
culū eſt nullū:inſpecto iure naturali ⁊ iure poſitiuo:q; deficiūt pn
cipia ⁊ ius reſiſtit ⁊ planum eſt:qḋ nō inducit publica honeſtas.vt
in ſponſalibus in illegitima etate contractis.Si aūt ius naturale
aſſiſtit:q; ſunt naturalia pncipia:ſed ius poſitiuū reſiſtit ꝑpter ac
cidentis impedimētū:⁊ tūc actus hñs aliqḋ pꝛincipiū inſpecta na
tura.vt.ff.de cōdi.ide.l ſi. Id qḋ creat hoc impedimētū nō iducit:
ſed aliqd naturaliter:lȝ nullū rōne iuris poſitiui obuiāte aliqd in-
ducit qñ ius pōderat factū nō iuris effectū.Et ſi dicat lex reſiſtens
impedit vinculū nature.vt.l.ſi nō foꝛtē.§.j.ff.de cōdi.inde.l.⁊ cū le
ge.ff.de fideiuſ. Hoc verū quo ad iuris effectū:ſed nō tollit vinculū
nature pꝛout eſt in facto.vt in.d.l.ſi id qḋ dñs:nec quo ad iuris ef-
fectum:q; trahit ex nudo facto.Et hoc tȝ qcquid dicat Frācīſ.ver-
celleñ.qui dixit qḋ ſpōſalia nulla impediebant ſolū contrahere in
pꝛimo gradu:q; hic erat hoc ſolū ꝓhibitum ⁊ nō alibi:qḋ repꝛobat
11 de ſpon.impu.c.j.in.vi. ¶ † Obuiat ſcḋo ⁊ hoc tagit glo.ſi.viij.q.j.
Olim.vbi ſponſam fratris lȝ habere.So.contrariū pꝛocedit ſcḋm
tempus veteris teſtamenti quo inſtitutum fuit:q; permittebatur
fratri accipere vxoꝛem fratris ad ſobolem ſuſcitandam.

1 ☞ Sponſus de futuro ſi ante copulam carnalem longo tēpoꝛe ſe abſentat ſponſa cum alio licite cōtrahere poterit.nu.5.
2 Sponſalia de futuro per que verba fiunt.
3 Sponſalijs contractis cognoſcens ſponſam conſummatur matrimonium vt indiſſolubile ſit.
4 A iuramento lȝ qñꝙ diſcedere ꝑpter maius malum euitandū:vt hoc periurium licitum videatur.
5 Matrimonium vt licite poſſit contrahere alter ex ſponſis ꝑpter abſentiam alterius quomodo conſulatur cōtrahenti ſecundo.
6 Sponſalia quibus caſibus ſolui poſſunt.

1 De illis. ¶ † Si ſponſus de futuro ante carnaleȝ
copulam per longuȝ tempus ſe abſentat
ſponſa cum alio contrahere poterit.hoc dicit. Commu
2 nis diuiſio.ſecūda ibi.Hoc tibi. ¶ † Nota pꝛimo quod
per hec verba pꝛomitto me ducturum talem in vxoꝛem ſponſalia
de futuro contrahuntur:et ſic patet quod verba executiua in fu-
3 turū extenſa nō firmāt neceſſario de pꝛeſenti diſpoſitiua. ¶ † No
ta ſecundo quod poſt ſponſalia cognoſcens vxoꝛem non poteſt ab
vxoꝛe ſeparari ratione abſentie longi tempoꝛis:⁊ hoc ideo:q; ibi
eſt matrimonium pꝛeſumptum.j.eo.c.is qui. ¶ Nota tertio quod
hoc dicitur in alicuius libera poteſtate quod eſt in poteſtate exer-
cendi quo ad validitatem eius quod agit:hoc tamē non omnino
impune. ¶ Nota quarto quod actus geſtus contra iuramentum
valet etiam ſi ſit ſpiritualis actus contra theoꝛicam Innocen.de
4 pꝛeben.dilecto. ¶ † Nota quinto quod etiam quandoꝙ permit-
titur periurium ⁊ minus malum vt maius euitetur.ad hoc.xiij.di
5 ſtin.per totum. ¶ † Hic agitur de potentia diſſoluendi ſponſalia.

Aduerte op. qđ ſponſalia nõ diſſoluuntur abſentia ſola coniugũ.
j.c.in pñtia.qui ma.acc.poſſ.c.j de ſe.nup.c.dñs noſter. Solutio ſi
ſponſalia ſunt de pñti:q2 matrimonium ꝯtum eſt quãtũcunq; ſit
abſentia longa ab ea diuerti nõ poteſt:lꝫ leges ciuiles aliud dicãt
ſ.vt lit.nõ ꝯteſt.qm̃ §.Si autẽ:ꝛ hoc ſi certa eſt coniunx de vita vi
ri:alias ſi certificata eſt de morte veriſimiliter excuſatur ſi contra-
hat.nunq̃ tñ valet ſcḋm mr̃imoniũ ſtante primo:ꝛ qñ dicat̃ perfe-
cte certificata vide gl.in auť.quam tibi allegat.ſ.vt lit.non cõte.
qm̃.§.ſi autẽ.Jn ſponſa de futuro dic ſi ſponſus eſt abſens ex legi-
tima cauſa tenetur expectare donec ſponſus eſt abſens:niſi ei per
eccleſiam ſubueniatur forte ꝑpter periculũ ſtimuli carnis.vt pꝫ.
De eo qui cogno.conſang.vxo.ſue.Jordanę.Si non eſt abſens ex
legitima cã expectãdũ eſt tp̃s ꝯuẽtũ ſi ꝯuẽtũ eſt.j.e.ſicut.Si nõ eſt
ꝯuentũ expectabit̃ tempus trienniȷ:niſi ante pp ſtimulos carnis
ab eccleſia licentiet̃.vt.l.ij.C.de re.pu.Omni tñ caſu ſi ꝯhit vꝫ con-
tractus matrimonij cum alio:ſed ſibi imponit̃ pnĩa de fide menti-
ta.j.e.c.pe.in ſi.ꝛ videbis.j.e.ſicut in tertia glo. ¶ De ſcḋo qđ im-
ponitur pnĩa huic mulieri cõtrahenti:ſed vr̃ qđ ꝯhendo nõ eſt in
culpa ꝙ videtur ex eo:q2 contrahit ex permiſſiõe eccleſie:ergo nõ
debet penitentia imponi.q2 ſi eſt culpa accipiendo virũ eccleſia ſi
bi hoc permittere non deberet.Dic qđ eſt in culpa ſi contrahat ẽt
diu facta expectatione anteq̃ fuerit aliter certificata: an velit con
trahere ſponſus:ꝛ ſi dicat ꝙ eccleſia permittere non deberet. Dic
hoc permittit ne deterius inde contingat ſcꝫ periculum fornica-
tionis:ſed dices cum certum ſit ipſam peccare rũpendo fidẽ.ꝛ du-
bium eſt de adulterio:quõ eccleſia pro euitando peccato dubio lꝫ
maiori permittat certum.Dic qđ ex mente iurantiũ iuſm obliga
uit ad contractum ſponſaliorũ ꝛ matrimonij:dũmodo nõ diu diffe
ratur:ſed q2 hoc non fuit expreſſũ ad cautelã iniunꝯit pnĩa ad ſa
6 tiſfaciendũ infamie pc̃ti. ¶ †Ultimo glo.hic enumerat caſus ſol-
uentes ſponſalia.vide Tanc.ꝛ vide alios ſup rubrica qui melius
hic caderent.Jtẽ dicit ꝙ ſponſa nõ tenet̃ ſequi ſponſum vagabũ-
dum.ff.de opti.leg.l.vbi.ꝛ idẽ de vxore.xxiiij.q ij ſi quis. Alias
tenet̃ ſequi virum.xiij.q.ij.vnaqueq;.dic ſi ſciret eum vagabundũ
cum cõtraheret vt tũc teneat̃ eũ ſequi.Si ignorat ꝛ vagabunditas
ſupuenit de nouo: tunc lꝫ opi.ſint. Joã.remanet qđ teneat̃ eũ ſeq
ꝛ ſi mittatur in carcerẽ vel in exiliũ non tenet̃ ſeruire patrono ma-
riti:ipſi tñ ſeruire tenebat̃ quamdiu eſt in ſeruitio dñi vt no.xxxiij.
queſtione.v.Eſt ordo.vide glo.xiij.q.ij.vnaqueq;.

1 ☞ Jnterrogationi incerte nullus arctatur reſpondere.
2 Conſilium dare nõ cogitur conſultor vbi punctus eſt incertus.
3 Metus an reddat indiſtincte contractum nullum vbi eſt conſide
randum:an poſt metum intercedat actus formans ꝛ pugnãs me-
tum aut non.
4 Jn matrimonio eſſe dꝫ libera voluntas:ꝛ an metus diſſoluat illõ
vel omnis violentia.nu.2.

1 DE muliere. ¶ †Facienti incertam interroga
tionẽ quis certum rñſum facere
non dꝫ.h.d. ¶ No.ꝙ inter vim ꝛ viꝫ eſt dr̃ia in ꝯſideran
da validitate actus a libero ꝯſenſu dependentis.Jtem
ꝯſiderandũ eſt an poſt metũ intercedat actus ꝯfirmans ꝛ purgãs
2 metũ aut nõ. ¶ †No.arg.ꝙ vbi punctus non eſt certus non cogit̃
conſultor dare conſiliũ ꝛ ſic non arctat̃ ad multiplicẽ diſtinctionẽ
3 faciendã p quã omnes caſus decidi pñt.†Hic tñ papa diſtinguit
membra:lꝫ non decidat.dic ergo qđ aut metus fuit non cadens in
cõſtantẽ virũ ꝛ hic nõ infringit mr̃imoniũ:q2 p hunc nõ tollitur
ꝯſenſus:nec libertas cõſenſus.ff.Qđ me.cã.l.met᷒.ꝛ.ſ.e.ti. c. dile-
ctus.Qñq; fuit metus cadens in conſtantẽ virũ ꝛ ex poſtfacto pur
gatus:hoc mr̃imoniũ vꝫ.Qñq; fuit metus cadens in conſtantem
virum:ꝛ non purgatus hic vitiat matrimoniũ.j.eo.cũ locum. Et
ſi dicam hic eſt actus dependens a volũtate:ergo hic actus vꝫ: q2
metus nõ tollit cãm vel voluntatẽ.xv.q.j.merito.l.mulier.§.ſi me
tum.ff.qđ me.cauſa.Dic qđ vbi actus regulat̃ a ſolo conſenſu:ꝛ va
let:ſed vbi actus regulat̃ non a ſolo conſenſu:ſed a libero conſen-
ſu:tunc procedit quod actus non valet:q2 coacta voluntas nõ eſt
libera voluntas:licet voluntas ſit ꝛ ſic intelligitur.l.ſi mulier.§.ſi
4 dos.ff.quod me.cauſa.†Jn matrimonio autẽ libera dꝫ eſſe volun-
tas.j.eo.gẽma.ff.de verbo.obli.l.titia.Hoc dicit glo.ſ.qđ me.cã.l.
Abbas.Ubi enumerant̃ caſus in quibus exigit̃ libera voluntas.
ꝛ Joan.xxxiij.q.v.notificaſti.Et hoc faciunt cauſe ſpecialitatis in
dote.ff.quod me.cauſa.l.ſi mulier.§.ſi dos.

1 ☞ Matrimoniũ ſi aliqui cõtrahãt verbis obſcuris cõem verbo
rum intellectũ ſequi tenentur. nu.9.
2 Ad cõtractus vel alterius actus validitatẽ eſt prius de pſonarũ ha
bilitate diſputandum q̃ de forma contractus.
3 Jn matrimonio contrahendo quõ duo prius ſunt neceſſaria.
4 Aduocatus in conſulendo vel ſcribendo quid obſeruare habeat.
5 Uerba ambigua in contractib᷒ interpretantur ſcḋm cõem ꝛ vulga
rem vſum loquendi:ꝛ quõ ſenſum capiũt prout cadũt in ſenſum re
cte organizatum.numero.7.ꝛ.11.
6 Opinionem quam iudex ſequi habeat in iudicando.
8 Judex cõmittens cãm conſulendam nõ intelligenti nõ excuſatur
a pena iudicis temere iudicantis.
10 Judex in iudicando vbi agitur de intellectu ſecundũ ſenſum vul-
garem ꝛ cõmunem dꝫ recipere informationem ab aſtãtibus vt nõ
ſuo ſenſu tunc iudicare habeat ſꝫ ſecundũ ſenſum vulgi:ſed ſecus
ſi de intellectu verbi agatur prout in iure ſonat.
11 Uerba dubia an ſemper ſecundum cõem intellectũ ſint interpre-
tanda:ſiue ſint expreſſa in contractibus ſiue in iudicijs.
12 Teſtium dicta dubia quõ ſint intelligenda ẽt in iudicando. nu-
mero.11.

1 EX literis. ¶ †Si aliqui apti ad matrimoniũ ꝯ-
hendũ contrahant verbis obſcuris cõ
2 munẽ intellectũ verborũ ſequi tenent̃.h.d. ¶ †Nota ꝙ
prius de habilitate perſonarũ eſt diſputandũ quam de
forma ad validitatẽ actus requiſita.ad hoc.ff.de teſta.l.ſi queram᷒
3 de accu.c.j. ¶ †Nota ſecundo duo principia neceſſaria in contra-
hente matrimonium.ſ.ſcientia.Jntellige p diſcretione naturali
vt capiat quid ſignificet matrimonium ꝯhere. Nam non requirit̃
quod ſit doctor.Secundo legitima etas:q2 non põt cõtrahere in-
4 habilis etate tãq̃ deficiens in ꝯſenſu:hoc etiã ſentit gl. ¶ †Not.
tertio modũ ſtudendi ꝛ cognoſcendi ꝛ procedendi in iudicio: q2
debet iudex aduocatus conſultor ꝛ ſtudens materiã diuidere or-
dinatim per paſſus:ꝛ prius capere iuris ꝛ facti informationem ſu
per vno anteq̃ deſcendat ad aliud:ſic teſtis dꝫ expedite interroga
ri ſuper vno articulo:non autẽ dꝫ fieri pmiſcua permixtio omnium
quia eſt confuſio quedam intellectus. Ad hoc de iudi. exhibita.
de ordi.cogni.Tuam.de teſti.cum cauſam in verſicu.ſigillatim ꝛc.
5 ¶ †Nota tertio quod verba ambigua in contractibus interpre-
tant̃ ſcḋm cõem ꝛ vulgarem intellectũ:nõ ſecundũ intelligentiam
6 ſingularem ꝛ ſpecialem alicui᷒:†ꝛ facit qđ in cauſis decidendis iu
dex debet ſequi communem opi.non ſingularem alicuius docto-
ris:alias ſi pnuntiat ꝛ male:condemnandus eſt in expenſis.vt.l.q
ſolidum.§.etiam.ff.de leg.ij.Sed vbi ſequeretur communem opi-
nionem excuſabitur etiam ſi male pronuntiauerit in ſindicatu.
Jnſti.de ob.que ex quaſi delic.in prin.in gl.ꝛ no.in.d.§.etiam. cõ
cor.quod not.in.c.Jnterpoſita.de appella.ꝛ de do. finem.de pe.ca
7 lumniam. ¶ †Nota quarto quod intellectum verba recipiunt
prout cadunt in ſenſum recte organizatum:non prout cadunt in
8 ſenſum inſipientis ꝛ non intelligentis.†per hoc credo quod non
excuſatur iudex cõmittens cauſam conſulendã non intelligenti
quod no.vide Bar.de re.iu.l.ſi conuenerit.ꝛ.ſ.de offi.dele.ſi p de
bilitate.vbi per Jnnoc.vide de conſue.c.Ad noſtram. ꝛ in regula
9 nullus ex conſilio.de re.iudi.li.vj. ¶ †Decre.iſta dicit duo.ſ.quod
vbi verba dubia ſunt a contrahentibus prolata in matrimonio ꝛ
non p contrahentes intellecta recurritur ad cõmunem intelligen
tiam:ꝛ ſecundum eam iudicatis ſuper matrimonio: agitur ergo
hic de verborum ambiguitatis interpretatione . Materiam hu-
ius decre.expediam per tria contraria.Primo obuiat litere quia
ſi partes non intelligunt matrimonium non debet ſubſiſtere: q2
non dato intellectu excluditur conſenſus ꝛ excluſo conſenſu exclu
ditur matrimonium.j.eo.tue.Nemo enim conſentit actui quem
non intelligit:per prius enim eſt cognitio quam conſenſus ꝛ intel
lectus eſt vna ex partibus conſenſus.ff.de verbo.ſig.l.coram.ff.de
auto.tu.l.in ſi.ff.de arbi.l.diem.§.coram. ¶ Secundo ſi eſt certum
quod nõ intelligit caſus eſt planus:q2 tunc nõ valeret matrimo-
niũ:ſed decre.intelligenda eſt qđ hic dicebat ſe non intellexiſſe.ꝛ
hoc voluit gloſ.in v. Non intellexit. ¶ Tertio q2 hic dr̃ qđ verba
non intelligebant̃ ꝛ in eorũ dubiorũ verborũ intellectu recurrit̃ ad
cõmunem interpretationem eſt dubium de exemplo. Dic qđ du-
bietas erga verba ad matrimonium poteſt occurrere multiplici-
ter.Quandoq; enim allegatur defectus intellectus verborum: nõ
propter defectum verborum que ſunt in ſe clara:ſed defectu orga-
ni intellectus ſuſcipientis.Quandoq; allegatur defectus intelle-
ctus verborum cauſatus ex defectu circa medium verba referen-
tis. ¶ Quandoq; cauſatur defectus intellectus iuxta conſidera-
tionem dicentis ꝛ ſuſcipientis ꝑpter diuerſitatem in ſono idio-
matis.Qñq; cãtur defect᷒ intellect᷒ verborũ pp modum verba pfe
rẽdi:q2 duplicia ſunt. ¶ Qñq; cãtur defect᷒ intellect᷒ vborũ nõ in
ſono rudi ꝛ vulgari vbo:ſꝫ in põdere vborũ:q̃ ad iuris intellectũ.
¶ Qñq; vba ſunt certa in ſono vborũ:ꝛ ꝓtendit̃ defect᷒ ſolũ in-
tellectus prout ſonat in iure.Si cauſat̃ defect᷒ intellect᷒ vborũ ex
defectu ſuſcipientis.procedit decre.dicit Uinc. qđ verba apta ad
matrimoniũ nõ intellexit ſi ſunt eiuſdẽ vulgaris:quilibet pſumit̃
alium intellexiſſe:ꝛ ex quo verba ſunt clara:in hoc recurrit̃ ad cõem
hoĩm intelligentiã:q2 talia vba cõiter ſic hoĩes intellexiſſent. Si
cauſat̃ defectus intellectus verborũ ex defectu mediĩ referentis
ideſt:quia ſunt diuerſe lingue alter profert verba per interpretẽ
ꝛ vba in ſe ſunt clara.ſi dicit ps ꝙ nõ intellexit interpretẽ q̃ vba re-

tulit qui eiuſdē erat lingue cū eo p̄ſumit eū intellexiſſe ꝓut verba cōiter ſonant:q꞉ quilibet iudicaret eum intellexiſſe. Si vō cauſatur defectus intellectus mixta ꝯſideratione dicentis ꝛ ſuſcipiētis ꝓpter diuerſitatē idiomatis:quia vn⁹ eſt theutonic⁹ ꝛ alter italic⁹ ꝛ quilibet in ſuo vulgari ꝓfert vba apta.dic ſi ex alijs circūſtātijs appareat hec vba indicabunt mr̄imoniū ſcḋm ꝙ cōiter indicaret ex circūſtantijs:non prout quilibet ꝯhentiū dicit. Jdeo ſi ſpōſus ponit annulū dicēdo verba in theutonico apta ad matrimoniū: ꝛ ſponſa rūdet in italico indicabit mr̄imonium:q꞉ ꝛ ſi verba deficiant ille actus ſufficit ad mr̄imoniū.j.eo.c.tue. Secus ſi alias ad hoc nō ſunt parati vel alie circūſtantie nō apparent:ſi cauſet defectus intellectus pp duplicitatē verboꝝ.Exemplū dicit vnus nō dimittā te donec terra oculis meis ſupponatur hec vba pñt intelligi de appoſitione in caſu mortis:ꝛ tunc ſonarent matrimonium: ꝛ hic eſt cōis intellectus:poſſet ēt intelligi de alia accidentali ſuppoſitione.dicit tñ Ho.ꝙ quāq̄ in foro cōtentioſo hec vba interpretent ꝯ ipſum ſi doloſe ꝓpoſuit tā in pñtiali:ſi cōſtaret ipm non conſenſiſſe in mr̄imonium nō iudicaret matrimoniuz. Jnduci tñ dz vt cōſentiat.j.eo.tua.Secūdo pōt poni exemplū ſm Pe.ꝛ Ab. dicit mulier plz mihi te hr̄e in virū:hec verba pñt intelligi de pñti ꝛ de futuro:recurrit ergo ad cōem intelligentiā verboꝝ que eſt qō ſapiant de futuro:q꞉ hec verba plz mihi te habere in virum:remanent in ſolis terminis complacentie:ſicut aliud eſt dicere:plz vēdere:ꝛ aliud vendo.Hoſt.dicit ꝙ per verbum volo ꝛ placet ꝯhitur matrimoniū:q꞉ hoc ſonat vox.dat ſimile in interrogationib⁹ ꝛ reſponſionib⁹ q̄ fiūt in cōſecratione ꝛ ordinatione:vt pz in libro pōtificalis.Nec ob.ff.de ꝯhē.emp.l.in vēditionib⁹.Q꞉ ibi preciū erat incertū.Jo.an.dicit pōdera vba ſi dicit placet mihi deſponſari vl ꝯhere.Procedit dictuz Pet.ꝛ Abb.ſi tñ dicit plz ꝯhere.dicit qō neq̄ plus importat infra.c.pe.Mihi vr̄ dicendū ꝙ vbū volo ſemper ſecundū ſui ſignificatū importat voluntatē:ꝛ ponit eā ineſſe de pñti ꝛ verbi plz:ſed voluntatē q̄nq̄ ponit diſpoſitiuam.ꝛ ꝑparatam ad actū in futurū exercendū.Q̄nq̄ ponit eam ineſſe act⁹ cōplacitiuā ſecundū naturā adiuncti.Secundo ꝓſuppono ꝙ verbū infinitū de ſui natura eſt aptū denotare tp̄s ſcḋm naturā p̄cedentiū vel ſequentium verboꝝ.Dico ergo ꝙ qñ verbum volo vel plz adiungitur infinitiuis denotans actū non a pura voluntate depēdentē ꝛ executionē de futuro expectantē:vt volo aſcendere arborem vel volo te ducere in vxorē:ꝛ alias non concludit actus diſpoſitionē vel exercitiū de pñti:ſed ſolā diſpoſitionē volūtati ad actū in futurū exercendū.vt.d.l.Jn vēditionib⁹.no.glo.notabilis.ff.d leg.j.l.ſecūdum electionē.Q̄nq̄ verbū volo vel plz iungitur infinitiuo notante actū a pura voluntate dependentē:ꝛ tūc aut infinitiuum eſt aptū prout refertur reſpicere ſola principia actus:et adhuc non ponit voluntatē actus cōpletiuā.Jdō ſi dico volo contrahere vel volo te deſponſare non cōcluditur actus vel contract⁹ Q̄nq̄ infinitiuum iungitur verbo volo vel placet aptuz reſpicere actum ēt reſpectu finis prout eſt in perfecto eſſe:ꝛ pōt etiā reſpicere reſpectu principij:ꝛ tunc aut hec verba proferuntur deliberate: ꝛ inducūt actus perfectionem ꝛ voluntatē in eſſe actus completiuā.ff.ad treb.l.ſed ſi alio:vt ſi dico volo adire hereditatem.no.ff.d iure delib.l.ſi quis ſu⁹.ꝛ in.l.qui ſe preſens.C.vnde liberi.ꝛ not.in l.ſecūdū electionē.ff.de leg.j.ꝛ.l.Gerit.ff.de acqui.hered.Jdeo ſi in apparatum matrimonij proferunt hec verba vis me hr̄e in vxorem:volo te habere in vxorē ꝯhitur matrimoniū.Jdē ſi non in apparatu dū tamen proferant ad interrogationem alteri⁹ partis:q꞉ deliberate prolata tūc p̄ſumunt.vt no.in.d.l.in venditionib⁹.§.j. ꝛ.C.de ꝯhen.emp.l.j.Q̄nq̄ verbo volo vl placet iungitur infinitiuus denotans conſecutiuum poſt actū a libera volūtate dependētē:ꝛ fortius inducit voluntatē actus cōpletiuā.vt ſi dico vis me tenere in vxorem legitimā ꝛ tractare:rūdeo volo inducit matrimonium.j.eo.ex parte.Mihi dicendum videtur quod verbum volo vel placet:ſemper eſt aptum denotare conſenſum in eſſe de preſenti:ꝛ ponit actum in eſſe vel in fieri ſecundum naturā adiuncti:ꝛ ſic infinitiuus de ſe eſt aptus denotare omē tp̄s. Q̄nq̄ verbo plz vel volo iungit infinitiuus denotans actū ꝛ executionē de futuro nō dependentē a mera voluntate:ꝛ non denotat actum de pñti.vt volo aſcendere arborem:nō ergo ſequit aſcendo arborē:ſed tunc ponitur voluntas in diſpoſitione actus exercendi de futuro.No. gl. ff.de leg.ij.l.ſecundū electionē.ꝛ ibi Bar.ꝛ in.l. in venditionibus. Jdeo hec verba volo te ducere in vxorē:non important matrimonium.Q̄nq̄ iūgitur verbo volo vel plz infinitiuus notans actum ſimplici voluntate expedibilē:ꝛ tunc q̄nq̄ infinitiu⁹ eſt aptus notare ſola ꝑncipia actus exercendi:vel notat actum prout eſt in fieri ꝛ non perfecte actū vt volo ꝯhere:nō ſequit ꝙ per hoc velim cōtractum eſſe volo te deſponſare ꝛ ſimilia.ad hoc qō nota.in. d.l.in venditionib⁹.C.de ꝯhen.emp.Q̄nq̄ iungitur infinitiuus aptus notare actus principiū ꝛ finem.vt ſunt hec verba volo adire hereditatem quo ad aditionem hereditatis volo hr̄e te in vxorē ꝛ ſimilia:ꝛ tunc dic ꝙ aut hec verba proferuntur deliberate ꝛ perficiunt actum.l.Gerit.Et ꝙ no.ibi.ff.de acqui.here.no.in.l.qui ſe patris C.vnde li.ff.ad tert.l.filius matrē.ꝛ.l.ſi quis ſuus.ff.de iure delibe. Jdem dico in matrimonio ſi hec verba ꝓferuntur in apparatu matrimonij deliberate.Ut vis hr̄e talem in vxorē.ꝛ rūdeat volo te habere in vxorez:hec verba deliberate prolata inducūt matrimoniū Jdem dico quod eo ipſo preſumunt deliberate prolata in mr̄imonio eo ipſo quod ad interrogationē alterius coniugum reſpondet vis tu me habere in vxorē:ꝛ reſpondet volo te habere in vxorē. Q̄nq̄ proferunt verba denotātia actus executionem prout eſt in eſſe:ꝛ ſic executionē poſt actum:ꝛ ideo dico qō idem.vt ſi dicat vis me tenere in vxorē legitimā:ꝛ rūdet volo te tenere in vxorē.Si autem dicta verba proferuntur indeliberate non inducunt actuz in eſſe:ſed ſolum notant voluntatem preparatā ad actus exercitiuz. Q̄nq̄ verba ſunt certa in ſono verboruz ꝛ pretenditur defect⁹ ſolum intellectus prout ſonant in iure:q꞉ non diſcernunt ꝯhentes nec dicunt differentiā in verbis inter contractū matrimonij a contractu ſponſalioꝝ vel non credunt ex ſolo ꝯſenſu de pñti ꝛ verbis notantibus ꝯſenſum de pñti ſe ligatos ꝛ tunc adhuc procedit decre.vt recurratur ad cōem intelligentiā verbi prout de iure cōiter intelligitur.¶ Ad quorum aūt intelligentiā recurratur. Dic qō ſi dubium eſt iuris recurritur ad intelligentiam iuris.Si dubium ſurgit ex ſono verborum vel ex altero de quibus dictum eſt.ꝯ .recurrit ad cōem intelligentiā aſtātiū informatā ex his que agebant ꝛ ex qualitate perſonarum contrahentium:q꞉ ſi cōiter intelligebant quod tales agebant:q꞉ coram ſacerdote gratanter ſubarra-
10 tionē fecerunt iudicabit ꝯ tales.j.e.cōſultatio.¶ †No.ergo ꝙ vbi agitur de intellectu ſcḋm ſenſum vulgarem ꝛ cōem iudex dz recipere informationem ab aſtantibus:q꞉ in illo de intellectu cōmuni ꝛ vulgi non iudicat ſuo ſolo ſenſu ꝛ intellectu:ſed ſecundum ſenſuz vulgi.l.labeo.ff.de ſup.leg.Secus ſi ſit de intellectu verbi prout ſonat in iure:quia hic intellectus eſt in pectore iudicantis. Not. Jn no.de accu.cum oporteat.ꝛ de teſti.Cum cauſam.ad hoc.l.ſi continuus.§.cum ita.ff.de verb.obli.Et per hoc habetur intrinſeca ma-
11 teria capituli.¶ †Nunc ergo reſtat videre an ſemper dubia verba interpretentur ſecundum cōem intellectum.videt quod nō:ſz ſecundum qō intelligit ille cui verba duplicia prolata ſunt.xxij.q. ij.§.Jtē obijcit.xxij.q.v.§.litē. Ex his gl.ingreditur materiaz periculoſam qualiter dubia verba prolata in contractibus ꝛ in iudicijs intelligantur.¶ Uideamus ergo primo quid in contractib⁹. Secundo quid in iudicijs. ¶ Ad primum dic quod ſi certum eſt quid contrahentes ſenſerunt ꝛ cōſenſerunt: id eſt ſeruandū ꝛ valet actus.Si eſt certum quod non ꝯſenſerunt propter dubietatez verboꝝ ꝛ non valet qō agit.ff.de ꝯhen.emp.l. Jn venditionibus. ¶ Aut dubitat ex tunc aut cōſtat de ꝯſenſu vnius ꝛ de conſenſu alterius non pp verba dubia importātia ꝛ tunc aut ꝓferens vba duplicia eſt in dolo:ꝛ verba ſunt intelligenda ſecundū eum q non eſt in dolo.vt.ꝯ.in primis iuribus allegatur.¶ Aut vterq̄ fuit in dolo vel neuter:ꝛ tunc aut actus non valet ſecundum intellectuz vnius partis ꝛ ſecundum intellectum alterius ſic:ꝛ dz accipi intellectus ſm quem actus valet.de ver.ſi.c. Abbate.Q̄nq̄ actus valet ſecundū vtriuſq̄ intellectū:ſed aīr ꝛ aliter:ꝛ tunc recurrenduz eſt ad veriſimilitudinē:ſi vero vnum eſt veriſimilius altero ex circunſtantijs id accipiendū eſt.ff.de ver.obli.l.eum qui calendis.de reg. iur.inſpicimus.li.vj.Si non pōt haberi veriſimilis interpretatio recipit ps benignior.ꝛ procedūt iura q̄ dicunt vba dubia in benigniorē ptem interꝑtanda.ff.de re.dub.l.quotiens.Si vtraq̄ eque benigna ſit ꝯ vba proponētē interꝑtatio in cuius poteſtate fuit legem apertius dicere.ff.de pac.l.veteribus:ꝛ in regula contract⁹. ꝛ cum ſint.de reg.iur.lib.vj.ꝛ.l.quicquid.ꝛ.l.quotiens.de verb.ob. vide p. Bar.in.d.l.veteribus.ꝛ in regula inſpiciamus ꝛ cōtractus de regul.iur.in.vj. ¶ Ad ſcḋm principale quid in iudicijs.de hoc habes gl.hic ꝛ in.c.cū ad ſedē.de reſt.ſpo.ꝛ in.d.regula cum ſint partium Bar.in.l. Jnter ſtipu.§.j.ff.de verbo.ob.ꝛ doc.in.l.de dic.ff. qui ſatiſda.cogan.ꝛ Butri.in.d.l.veteribus.ad qō gloſ.de proba. in pñtia.Dic q̄nq̄z dubitatio orit circa aliud quā circa verba:q̄nq̄z oīa circa vba.¶ Primo caſu ad glo.recurre.de reſti.ſpol.cum ad ſedem.Aut in ꝑparatorijs ꝛ exordio iudicij:ꝛ pro actore ſit interpretatio.l.de dic.qui ſatiſda.cogan.Unde ſi dubitatur an dilatio ſit danda vel quanta ꝛ dubitat fauendum eſt actori:ꝛ hoc ſi inſtat. Si inſtat reus fauendum eſt reo.l.ſi ea.C.qui accu.non poſ.ꝛ.l.properandum.§.ſi autem reus.C.de iudi. Jn tangentib⁹ vero media fauendum eſt neutri vel vtriq̄z pti prout ſibi on⁹ incūbat ꝓbādi vl declarandi.in fine:ꝛ deciſorijs fauendū eſt reo.ff.de act.ꝛ ob.l.Arr. Si dubitatio orit ex vbis:ꝛ tunc aut vba ſunt nō principaliṫ fundantia iudiciū vt ſunt vba teſtium:vel inſtrī.Et dicit.bar. qō cauſa vitande ꝯrietatis poteſt fieri concordia:ſed vt proſit alteri contrahentium nō ſequit opi.legiſtaꝝ de qua dixi. De teſt.cū tu.ꝛ ſi liꝫ quod concordia fiat ſolum:quo ad vitandam contrarietatē:nō autem ad probandum eſt contra.ca.Cum tu.de teſt.ꝛ ibi dixi.
12 ¶ †Dico ſic quod aut dubitatio oritur ex probatione alteri⁹ ptis tantum:

tantum:⁊ interpretatio facienda eſt ꝯ producentē qui onere pro
bandi grauatur. De proba. In pñtia. Ubi glo.⁊ tex.ſiue ſit actor
vel reus glo.de teſt. Per tuas.de fide inſtru. Cū inter. Aut dubi-
tatio oritur ex probationibꝰ vtriuſqꝫ partis ſimul iunctis:⁊ fauē-
dum eſt neutri:ſed ſñia fertur ꝯ eum qui grauatur onere ꝓbandi
vel ꝯ quem preſumitur.vt no.glo.in clemen.literas.de reſcript.et
Bar.in.l.Nō ſolū.§.Sed vt probari.de no.ope.nun.ff.l.Si tamē.
Teſtes pñt ad ꝯcordiā reduci vel inſtr̄m producit ad ꝯcordiā ſecū
dū hec concordia facienda neutriꝰ fauor attendit:ſed ſola veriſimi
litudo.vt.d.c.cū tn.⁊ de fide inſtru.cum inter. Qñqꝫ dubitatio ori
tur ex verbis perſonarū ſubſtātialibꝰ in iudicio:⁊ tunc dicit Bar.
ꝙ ſiue ſit actor ſiue reus attendunt verba vt interpretant proꝓfe-
rente.vt dictū eſt Dini in regula cū ſint partium.ꝯ.alle.⁊ in.l.So
lemnis.⁊.l.Si quis intentione.ff.de indi.⁊.l. Inter ſtipulantē.§.i.
ff.de ver.ob.§.i.Dico ſic. Aut dubitatio oritur ex verbis ꝓlatis in
ꝑparatorijs:⁊ fauendū eſt actori etiā in deciſione.vt in dictis iuri-
bus:dum tñ illa dubitatio reſideat in ſolo libello vel ꝑparatorijs⁊
ꝓbationes ſint clare. Aut eſt dubitatio de verbis prolatis circa de
ciſoria vt circa confeſſionē:⁊ tūc cogendꝰ ꝯfitens eſt ad ꝯfitenduʒ
certū:⁊ ſi non ꝯfiteatur:q: contumax interpretatio fit ꝯ euʒ.vt.l.
de etate.§.Qui tacuit.ff.de interrg.act.vt dicit gl.hic.⁊ in.d.regu
la cū ſint.de accu.cum dilecti.de confeſ.c.ij.Si tñ aliter non agitur
ꝟba ꝯ proferentem interpretabunt.l.certam.§.i.ff.de cōfeſ.reliq̄
proſequere vt per Barto.in.d.§.primo.⁊ ſi non eſt petitum vt de
claret quod poteſt fieri etiam poſt concluſionem in cauſa.ff.de in-
terrog.act.l.Ubicunqꝫ.de fide inſtru.cum Io.Interpretabitur cō
tra grauatum onere probandi per iam dicta.

1 ☞ Matrimonium impeditur cum quolibet ꝯſanguineo ſpōſi.
2 Matrimoniū impedit publica honeſtas ꝯhendū:⁊ cōtractū diri-
mit vſqꝫ ad quartum gradū iure preſenti.
3 Dictio maxime ſtat comparatiue proprie ſumendo.
1 Sponſam. ¶†Nota ꝙ ſponſalibus ſolis de
futuro validis creatur publice ho
neſtatis iuſtitia:ex qua impeditur matrimoniū cū quo
libet ex conſanguineis ſponſi. ¶†Nota.ij.ꝙ impedi-
2 mentum iuſtitie publice honeſtatis perpetuū eſt impediens con-
trahendum ⁊ dirimens iam contractum. ¶ Nota.iij.literaʒ inde-
finitam que probare vr̄ qꝫ hoc impedimentuʒ iuſtitie publice ho
neſtatis ſe extendat ad infinitum vſqꝫ ad gradum infinitum. Sed
dic quod hodie ſe extendit vſqꝫ ad quartū gradū:ſicut impedimē
tum affinitatis:q: ſponſaliorum impedimentū ⁊ publice honeſta
tis iuſtitia ſequitur limites impedimenti ſurgentis ex affinitate
vt quod operatur matrimonium in prohibitione contractus cuʒ
conſanguineis ſponſi ⁊ ſponſe illud operātur ſponſalia ex publi-
3 ca honeſtate. ¶†Nota quarto glo.de dictione:maxime que com
paratiue ſtat proprie ſumendo:⁊ ex ipſa in fine ſume vnum intel-
lectum ad decretalem. Iuuenis.ꝯ.eo. Ipſam. Non proſequor vlte
rius:q: eſt clare declarata in.d.c.iuuenis.

1 ☞ Matrimonium contrahitur inter virū ⁊ mulierem per hec
verba ab iſto tempore habebimur pro legitimis coniugibus:⁊ qd
ſi fiat per hec verba promitto quod de cetero habebo te in vxorē.
numero.10.
2 Dictio adiuncta principio temporis includit extremū temporis
cui adiungitur.
3 Ciuis eſſe vel pro ciue haberi idem eſt.
4 Contrahens vbi ad contractus conſecutiuū ſe obligat tanqꝫ ſup
ponens diſpoſitionem qūo videatur obligari ad omne antece-
dens.
5 Dictio tanqꝫ qūo nō eſt ſemper nota ſimilitudinis.
6 Matrimonium de preſenti diſſoluitur ſola cauſa fornicationis
manifeſta.
7 Proprietatis defectus vbi eſt notorius ex parte tenentis fundat
intētionē agentis poſſeſſorio vt ſibi licitū videat ꝓpria autorita-
te ius dicere abſqꝫ pena.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.
8 Adulterium in quo diſſoluat matrimonium.
9 Iudex eccleſiaſticus nō ſolū diſponit ſup ſubſtātia ⁊ vinculo ma-
trimonij ſed etiam ſuper conſecutiuis ad matrimonium vt etiam
de viro male tractante vxorem.
10 Matrimonium ꝑ que verba cenſeatur contractum.
11 Teſtes an in actu matrimonij debent rogari.
1 Ex parte. ¶†Si vir ⁊ vxor ſibi promittūt qꝫ ab
eo tpe ſe habebūt ꝓ legitimis ꝯiugibꝰ
inter eos eſt matrimoniū ꝯtum.h.d. Primo ponit ca-
ſum narratū quē. Secundo diffiniendū cōmittit. Secū
da ibi. Or igit.ſecūda ſubdiuidit. Nam primo ponit factū.ſcdo dif
2 finitionis cām vſqꝫ ibi.mādamꝰ. ¶†No.i.ꝙ dictio adiuncta ꝑn-
cipio tpis includit extremū tpis cui adiungit. ¶ No.ij.ꝙ hec ver-
ba haberi ꝓ tali in actibus a voluntate nuda ꝓferentis depēden-

3 tibus equipollent iſtis:nolo qꝫ ſit talis ꝙ†not.ꝑ ſtatuta ꝙ qñqꝫ
diſponūt vt quis habeatur ꝓ ciue ab hñtibus ptātem ciuilitatem
creandi.vide Bar.ff.de vſu.l.Si quis ꝑ emptore.⁊.l.ſi maritꝰ.§.ſi.
4 ff.de adul. ¶†No.iij.ꝙ vbi ꝯhens ſe obligat ad cōſecutiuū ꝯtus
tanqꝫ pſupponens diſpōnem pcedere ex mente in actibꝰ ex nuda
voluntate regulat obligare ſe cenſet ad ꝯtum ſui natura precedē
tem executionē:⁊ ſic qui vult cōſecutiuū omne antecedens ⁊ ꝟba
executiua quātūcūqꝫ in futurū extenſa de pñti ſupponunt diſpoſi
tiua pcedere. Hec ergo verba ꝓmitto te tenere ⁊ tractare tāqꝫ vxo
rem cū eſſe nō poſſet abſqꝫ matrimonio pcedenti:q: vere ⁊ vxor te-
neri non pōt:nec tractari:q: vxor nō eſt tanqꝫ pſupponentia ma-
trimoniū:⁊ ſui natura obligant ꝓferentē ad matrimoniuʒ hoc q:
ꝑ verba executiua ſñie ſicut ſunt vt nullus cōicet tan promulgat
5 ſñia excōicationis.vt in.c.i.de iudi. ¶†No.iiij.hic de dictione tā-
qꝫ que non eſt hic nota ſſitudinis:qñ aliqua verba precedunt ex
6 quibus indicat veritatē ſub illo tāqꝫ contineri. ¶†No.v.regulaʒ
qꝫ nulla cā ſeparat matrimoniū de pñti ſola cā fornicationis exce
pta ⁊ dʒ eſſe manifeſta.ex quo argui pōt ꝙ ꝓpria autoritate lʒ
vxorē dimittere ex cā fornicationis:⁊ ſic exceptio fornicatiōis no-
7 toria vr̄ obſtare agenti poſſeſſorio.† Et ſic vbi defectus ꝓprietatis
notorius eſt ex parte tenentis ⁊ fundat intentionē agentis: vr̄ li-
citum propria autoritate ius ſibi dicere abſqꝫ pena.l.ſi quis in tan
tam.C.vnde vi.ad hoc qꝫ nota.de verb.ſig.ex parte el.ij.dixi de re-
8 ſti.ſpo.In literis. ¶†No.vi.effectū ſeparationis matrimonij ꝓp
adulteriū:q: per hoc non tollitur vinculū:ſed ſolū ſoluitur thorus
⁊ effectus matrimonij quo ad mutuas ſeruitutes:nō tamen alteri
licitum eſt ꝯhere vel etiā fornicari. ¶ Not.vij.practicā ſentētie in
cauſa matrimoniali:vbi coniuges ſunt male ſeparati altero vel al
9 tera ſuperinductis. ¶†Not.viij.qꝫ ad iudicium eccleſie non ſolū
ſpectat diſponere ſuper ſubſtantia ⁊ vinculo matrimonij:ſed etiā
ſup conſecutiuis ad matrimoniū. Ideo puta vxorem poſſe hr̄e re-
10 curſum ad eccleſiā viro ipſam vt vxorem nō tractāte. ¶†Hic agi
tur de forma cōtrahendi matrimoniū:⁊ per hec verba que ſolā ob-
ligationem reſpiciunt conſecutiuoꝝ matrimoniū inducit. Huic
obuiat qꝫ notat Io.xxx.q.v.Si quis diuinis.vbi dicit qꝫ ꝑ hec
verba promitto qꝫ te habebo in vxorē de cetero non inducūt ma-
trimonium:quia hec verba in futurum ſonant:⁊ ſic neceſſario nō
preſupponunt de preſenti matrimonium. Opi.ſunt. Hug.tenet
quod ex illis verbis non inducitur matrimonium vt pro eo eſt ca-
ſus.ꝯ.e.de illis. Io.⁊ pro eo tex.xxx.q.v.in.d.c.ſi quis diuinis. Te-
net contrarium ⁊ aſſignat rationem:q: hoc verbum habeo vel ha
bebo reſpectum habet ad preſens. Obmiſſis opi.quas in ſuis caſi
bus reſeruaui ne procedam in equiuoco hanc materiam proſe-
quor per paſſus ⁊ caſus. ¶ Primus quando ſimul de preſenti ver
ba proferunt apta diſpoſitionem ⁊ executionem matrimonij com
prehendere de preſenti.vt volo te in vxorem:⁊ ex nunc habeo te et
teneo in vxorē:⁊ caſus non habet dubium. Secundus caſus quan
do verba denotantia diſpoſitionem matrimonij ⁊ notantia execu
tionem ſunt in futurum prolata:vt promitto qꝫ tecum contrahā
⁊ te vt vxorem tenebo:⁊ adhuc caſus eſt certus quod hec verba nō
inducunt matrimonium:ſed ſponſalia de futuro:⁊ hoc quia exe-
cutio prolata refertur ad tempus verborum diſpoſitiuorum. Non
eñ veriſimile eſt ꝯhentē velle executionē preferri diſpoſitiōi ⁊ ver-
ba executiua vt acceſſoria normam ⁊ regulā recipiunt a diſpoſiti-
uis pcedentibus:⁊ ſic tenent hic doc. Illa eñ verba in futurū ex-
tenſa intelliguntur ſcḋm ſignificationem pcedentium.ff.de ver.ob.
l.titia.§.i.Secus quando ſimpl'r dicit vt ſtatim dicet. ¶ Tertius
caſus qñ verba ꝓferuntur ſolū denotantia executionem matrimo
nij:⁊ tunc ſi ꝓferuntur de pñti mr̄imoniū inducit.vt promitto ti-
bi qꝫ hodie habeo te in vxorē. Qñqꝫ ꝟba notāt futurū:⁊ tūc qñqꝫ
actus executionis eſt momentaneꝰ nuda volūtate nō expedibilis
ſed factum de futuro expectans ⁊ nō inducit mr̄imoniū.vt ꝓmit-
to te ducturū in vxorē vel iuro ꝙ te ducā in vxorē. Et hoc dicit Io.
xxx.q.v.in.d.c.Si quis diuinis. Et eſt caſus in.c.de illis.ꝯ.e.ti. Et
ſit ratio:q: executiua verba nō neceſſitant nec preſupponunt diſ-
poſitiua ante exiſtentiā effectus executiuoꝝ in futurū extenſoꝝ.
Et de hoc eſt caſus.ꝯ.de ꝓba.c.Iurauit.vbi ꝟba illa ꝓmitto te in
vxorem ducturum:nō inducūt niſi ſpōſalia de futuro. Quandoqꝫ
ꝓferunt verba executiua vel matrimonij conſecutiua denotantia
actum ſucceſſiuum que ipm preſupponere poſſunt vt ex tempore
ꝓlatoꝝ verboꝝ.vt eſt hoc verbum habiturū vel qꝫ te habebo:vel
qꝫ te tractabo. Hic enim actus ſucceſſiuus eſt ⁊ obligationem exe
cutionis poteſt habere ſolo animo:⁊ tunc aut verba alterius con-
iugum precedunt verba notantia matrimonium de preſenti.et
caſus eſt planus:quia ſequentia recipiunt intellectum a precedē
tibus alterius contrahentium.vt patet.ff.de verborum obliga.l.
Titia. Et hic eſt caſus. Quandoqꝫ hec verba vel ſimilia proferun-
tur ab vtroqꝫ vt promitto me te in vxorem habiturum: vel te te-
nere ⁊ tractare vt vxorem. Et dic ꝙ matrimoniuʒ inducūt: maxie
ſi proferuntur cū adiuncto de cetero vel ab hinc vel ab iſta hora in

antea:ꝛ hoc qꝛ hoc ↄſecutiuū tractare vel habere vel habiturū:nō
pōt eſſe ſine diſpoſitione mr̄imonij precedentis.volēs ergo ex hoc
tpe conſecutiuū neceſſario vult antecedens diſpoſitiuū.ad hoc ō
iudi.c.j.ꝛ no.glo.de reli.do.c.Cōſtitutus.Hoc eſt qđ voluit gl.Jo.
in.d.c.Si quis diuis.vbi dicit qđ verbū habebo pōt hr̄e reſpectū
ad preſens tp̄s.ſecus in verbo te ducā ſm eū. Quandoqꝫ ꝓferunt
ꝟba dubia que pn̄t reſpicere executionē:ꝛ que reſpicere pn̄t diſpo
ſitionem.vt ſunt iſta:ꝓmitto ꝙ habebo te in vxorem.Iſtā poſſunt
intelligi ideſt tecū cōtrahā:ꝛ pn̄t intelligi ideſt te tractabo vt vxo
rem:ꝛ tunc ſi ꝓferuntur cū aliqua dictione notāte tp̄s de preſenti
inducunt matrimoniū:qꝛ videnꝭ ꝓlata vt reſpiciant executionez
vt ꝓmitto qđ te de cetero habebo in vxorē.ſi ſine dictione denotā
te tp̄s preſens verba ſunt dubia:ſed in dubio fauēdū eſt matrimo
nio:ꝛ ſic ſunt iudicanda:vt potius notent executionem ꝙ̄ diſpo
ſitionē:ꝛ ſic illam in futurū extendant:mihi videnꝭ differre:hec ꝟ
ba an ꝓmittā ꝙ te habeo in vxorē:ꝛ ſonant tractatū:an qđ te ha
bebo in vxorē:ꝛ notant diſpoſitionē ad cōtrahendū:ꝛ ſic ſunt ſpō
ſalia de futuro:ſupponunt eñ haberi in futurū hanc ſententiam.
Tenet hic Inno.ꝛ Hoſ.in ſum.de clan.de ſpon.§. Sed q̄ro. Idez
Petrus lombar.in ſecūdo libro ſn̄iaꝝ.xxvij.di.iuxta prin. Et idē
Lau.quicqd ſentiat Hoſt.in ſum.de ſpon.ſuper rubrica de matri
monio.§.Qualiter ↄ̄hitur.ꝟſi.Quid ſi dicat iuro ꝛc.ꝛ ꝟſi.Quid ſi
dixerit.Et archid.in.d.c.Si quis diuinis.Idē ſi iuro ſemp te tene
re ꝓ vxore.vt.ſ.de iureiur.Queādmodū in prin. Idem de iſtis ꝓ
mitto qđ tibi vt vxori ꝓuidebo.Infra qui ma.accu. poſ.c.Videt.
Idem doc.dicunt de iſtis verbis ꝓmitto qđ tibi prouidebo vt vxo
ri:qꝛ in dubio iudicandū eſt pro matrimonio arg.ſ.eo.Ex lr̄is in
fra.Qui ma.ac.poſ.c.Videt.de iureiur.Quemadmodū ſm Jo.an.
Qñqꝫ ꝓferunꝭ verba excludentia tractatū in aliā vel executionez
ꝛ excluſionem ſi coarctate ꝓferuntur:cōcludunt executionem iun
ctam.vt promitto ꝙ te non dimittā pro meliori vel peiori:ꝛ talia
inducunt mr̄imonium.Talia eñ verba dubia ſemper pro matri
monio ſumunꝭ.ſ.e.Ex literis.De teſti.c.licet. De ſen.ꝛ re iu.c.ſi.
Sed eſt dubium qd de iſtis verbis promitto qđ aliquā nō habebo
in vxorē:niſi te.De hoc remittit Jo.and.ad Spec.eo.ti.in princ.
Et not.ff.Si quis cau.l.Si eū in ſi.vbi Jo.an.ibi inſiſtit quādo di
ctio niſi ponaꝭ.de quo in.d.§.Si iniuriaꝝ.Et per Cy.in.l.Actio
ne.C.de tranſac.ꝑ Dyn.in regula peccatū.de reg.iur.li.vj.Vbi cō
cludit ꝙ hec verba neceſſario non cōcludunt matrimoniū dubiū
facit:qꝛ dictio niſi ſequens negatiuā facit:oppoſitū negati in pre
cedenti oratione.Hec ergo equipollent ꝓmitto qđ non habebo
aliā in vxorē:niſi te:ꝛ ꝓmitto ꝙ habebo te in vxorem.Et ſic per di
cta iura vr̄ qđ inducaꝭ mr̄imonium.Credo ↄ̄rium:qꝛ lꝫ dictio niſi
ponat ōfonē ↄ̄riam negatiue:pōt ipſam ponere dupl̄r. Vno mo
do ſecundū habitū ꝛ diſpoſitionē.Alio mō ſm actum. Scđm pri
mū erit ſenſus ꝓmitto tibi qđ nullā habebo niſi te.hoc eſt qđ ſum
huius diſpōnis qđ ſi aliam accipere debeo nullā habebo niſi te.i.
te habebo ſtatim.ergo alteꝝ iſtoꝝ nō cōcludiꝭ. Secus ſi dicit hoc
mō nō volo aliā in vxorē niſi te:qꝛ hic poniꝭ neceſſaria volūtas in
11 eſſe ꝛ actu:nō in ſola diſpōne volēdi.¶ †Vñ eſt hic dubiū imper
tinenter:an in actu matrimonij teſtes debeant eſſe rogati.Dic ꝙ
nō:qꝛ nō reperiꝭ iure cautum:qꝛ vbi exigiꝭ ꝙ teſtes ſint rogati:ibi
ius exprimit.iiij.q.iij.§.Item ad fidem.iij.q.ix.§.Si debitum.Et
qđ ibi no.ꝛ.§.de bis.xxx.q.v.Noſtrates. Et de hoc etiā in ſpec.de
teſti.§.j.in penul.col.ver.Item,quod non fuit.Et an preſumanꝭ
rogati ibi no.in verſi.ſeq.Vide Bar.ff.de verbo.obli.l.Sciendū.
In queſtione.Nunquid de notorio.

1 ☞ Matrimonium contrahere iurās ſi non ſubeſt impedimen
tum ꝑ cenſurā eccleſiaſticam contrahere compellitur.
2 In matrimonio ꝛ ſponſalibꝰ ↄ̄hendis qñqꝫ pater ꝛ filius ſe obli
gant ꝛ obligationē vterqꝫ firmat iuramento.
3 Obligare ſe poteſt pr̄ etiā cū iuramento pro facto a filio exequen
do vt in hoc non videatur ſtipulari,factum alienum.nu.9.
4 Sponſalia de futuro cōtrahuntur per hec verba ꝓmitto me tecū
copulare in matrimoniū.
5 Matrimoniū de pn̄ti cōtractū eſſe nō cenſeꝭ per hec ꝟba ꝓmitto
ꝛ iuro me ducere in vxorem talem.
6 Matrimoniū licite hodie contrahit filius ſine patris conſenſu.
7 Libellus ꝛ inde ſn̄ia ſuper federe matrimonij adimplēdo quō fiat.
8 Iudex quando pōt ſupplere ex officio in cā ciuili ꝛ commodū pri
uatū tangente:vt in cā matrimonij timeꝭ factū ſubſequi. nu.13.
10 Iuramenti incapaces ſunt pueri niſi doli capaces ſint.
11 In ſponſalibus an quis obligetur preciſe.
12 Ab excōicationis vinculo abſolui quis etiā nō penitens.pōt qñ
excōmunicatio non ꝓficit.
14 Matrimonium an cenſeatur cōtractum,vbi quis iurauit ducere
in vxorē vnā de filiabꝰ titij:ꝛ poſtea cognouit aliā:vt cū tali coga
tur ad ſolennizationē matrimonij.
15 Iurās ducere in vxorem vnā de oībus mulieribus mundi vel aliꝰ
cuius loci ſi poſtea cognouit vnam an cū illa cenſeatur contractū
matrimonium.
16 Matrimonium an ↄ̄ctum cenſeatur vbi oſtenſis ſororibꝰ vel alijs
de parentella vſqꝫ ad quartum gradū ſibi attinentibꝰ quis iurat
quod ducet vnā in vxorē ex his quā elegerit:ꝛ ipſe omnes ſimul re
ſpondent placet:vel iurant ſimul qđ illa quā eliget ſecū contrahet
deinde vnam cognoſcit:an illa erit vxor.
17 Matrimoniū an poſſit contrahi inter abſentes vbi quis iurat ab
ſentem ꝛ inſciam ducere in vxorem.

1 Ex literis. el.ſi.†Qui iurauit ↄ̄here ſi nō ſubeſt
impedimentū ꝑ cenſurā eccleſiaſticā
ↄ̄here cōpelliꝭ.h.d.Duo facit.Prio ponit caſum nar
ratū quē. Secūdo diffiniendū cōmittit ſcđa ibi.Qꝛ igi
2 tur.¶ †No.primo ꝙ in ſponſalibꝰ ↄ̄hendis qñqꝫ pr̄ ꝛ filius ſe ob
3 ligāt ꝛ obligationem vterqꝫ firmat iurō:†ꝛ ſic pꝫ qđ pr̄ pro facto a
4 filio exequendo pōt ſe etiam iuramento obligare. ¶ †Not.ſecū
do qđ per hec verba promitto me copulare tecū matrimoniū con
trahunꝭ ſponſalia de futuro:ꝛ ſic vbi diſpoſitio matrimonij in fu
5 turo deduciꝭ vt executio ꝓmiſſionis ſpōſalia ↄ̄huntur. ¶ †Not.
tertio qđ ꝑ hec verba iuro me ducere in vxorem talē: mr̄imonium
de pn̄ti non ↄ̄hitur:ſed de futuro:ꝛ ſic ꝓmiſſio executionis matri
6 monij in futurū nō cōcludit mr̄imonium de pn̄ti.¶ †No.iiij.filiū
in contractu ſponſalioꝝ exigere pr̄is conſenſum qđ eſt verū de vr
banitate ſi tñ non exigit ꝑ hoc nō vitianꝭ ſponſalia de iure nr̄o.de
deſpon.impu.c.j.li.vj.xxvij.q.ij.c.Sufficiat.¶ Nota.v.effectū ob
ligationis ſponſaliorum de futuro qñ ante ↄ̄ctum mr̄imonium cū
alia:ꝛ ad implementū promiſſionis cōpelluntur ſponſalia contra
here eccleſiaſtica cenſura non tamen ↄ̄here compelluntur rōnabi
li cauſa ſubſiſtente:per quam excuſanꝭ a matrimonij contractu.
7 ¶ †Nota.vj.practicā ſententie in cā matrimoniali qñ agitur ſup
ſponſalibus,de futuro adimplendis:ꝛ per ↄſequens ad hoc etiam
habes practicā libelli:qꝛ debet ſic formari:peto talem compelli vt
me in virum accipiat ꝛ maritali affectione pertractet:ꝛ ſic ad eccle
ſiam non ſolum ſpectat iudicare de matrimonio:ſed etiam de ma
8 trimonij executione.¶ †Vltimo nota hic vnā regulā in qua in cā
ciuili ꝛ commodum priuatum tangente poteſt iudex ex offō ſup
plere.ſ.quando cā eſt matrimonialis:vt hic idem in matrimonio
ſpirituali.de elec.c.Cum nobis.de ap.c.Conſtitutus.ꝛ.c.Oblate.
Ratio eſt propter periculum anime ex quo datur magna ꝛ ampla
regula quod vbicunqꝫ periclitatur anima ſubiecti ꝛ ſumus in ma
teria peccati.Iudex poteſt ex officio ſuo ſupplere ne ſubiecti pec
catum committendum incurrant.Et ponitur hec regula per doc.
que probatur per hunc textū.de iureiurā.c.Ad noſtram.Et ſic nō
ſupplet prout peccatum eſt commiſſum:ſed etiā prout matrimo
nium eſt per actum preparatorium ad principium videlicet pec
cati.Ideo dixi de facto qđ contra heredem vſurarij pupillū iudex
ex officio ratione peccati pōt ꝓcedere:qꝛ quanqꝫ nō ſit in actuali
peccato promptum eſt ad principiū peccati:ꝛ etiam ſupplet eccle
ſia in vitando peccatū cōmittendū.Item nota qđ ſi duo concur
rant diuerſo tpe iuramenta incōpaſſibilia:parendū eſt primo: qꝛ
9 ſcđm eſt temerariū.¶ †Hic agiꝭ de viribꝰ iuramēti ſponſaliorum
patris ꝛ filij impuberis.Obuiant duo ꝓmiſſioni patris: qꝛ nec iu
ramentū nec ꝓmiſſio patris dꝫ obligare eum:quaſi ꝓmittat factū
alienū:qđ non eſt in eiꝰ ꝑtāte:ꝛ ſic ad impoſſibile ſe obligat ꝛ ſubit
piurium:qꝛ talis ꝓmiſſio nō valet.ff.de ver.ob.l. Stipulatio iſta.
ergo nec iurm̄.ff.Re.amo.l.Marcellꝰ.Solutio ꝓmiſſio facti alie
ni vt qđ titius faciet ſic:nō obligat vt ibi:ſed ſi ꝓmittat factū pro
prium executiuum facti implendi ab altero:vt qꝛ ꝓmittit ſe factu
rum ꝛ curaturū qđ talis ſic faciet:talis obligatio tenet:vt hic.ad
hoc.l.Stipulatio iſta.ff.De verbo.obli.Et hoc credo in dubio de
equitate canonica.vt dato ꝙ in forma verboꝝ factū alienū dedu
catur in obligatione:nihilominus in dubio intelligitur qđ ꝓmit
tat ſe facturū ꝛ curaturū:qꝛ ſi hoc operaꝭ equitas ꝑtoria in ſtipula
tionibꝰ iudicialibus ꝛ pretorijs.ff.de verb.obli.l.Quotiēs.Fortiꝰ
hoc operabiꝭ eqtas canonica in obligantibus in materia canoni
ca.Et ad hoc facit iſta decretalis.Ideo dicunt hic docto.ꝙ ſi ꝑ eos
non ſtat non ſunt periuri:nec hoc caſu obligarentur ad penā:ſi ꝓ
miſſa eſſet.j.eo.c.Gemma.Et quod ibi no.ꝛ.j.e.c.Sicut in prima
glo.ꝛ ſic concludit Frede.de ſenis ſuo conſilio.cxvij. Idem nota.
xxx.q.ij.c.j.lxiij.diſtin.c.Tibi domino.in vltima glo.xxj.diſt.c.j.et
glo.pria ꝛ quod ſupra dixi optime probant ille gloſe quas ſic intel
ligendo nota bene.¶ Secundo obuiant iuramento ꝛ promiſſio
10 ni impuberum duo.†Primum inhabilitas perſonarum:qꝛ ſunt
incapaces iuramenti.xxij.queſtione.v.c.Paruuli.ꝛ.c. Pueri.et
iiij.q.ij.c.j.¶ Secūdo obuiat:qꝛ ex qualitate materie quis nō ꝑ
ciſe obligatur in ſponſalibus.infra eodem.c.Requiſiuit. ¶ Ad
primum dicit gloſſ.quod non obligantur pueri iuramēto:niſi ſint
doli capaces.alleg.de delict.pue.c.ſecundo.Sed illa.c.non dicunt
iuramentum nullum omnino:ſed dicunt qđ nō ſunt compellendi
pueri ad iuramentū in officio in quo inhabiles ſunt:ſicut in offō
teſtificandi

teſtificandi:nõ intelligas ꝙ iuſm nõ obligaret ad periuriũ doli
capacem.vbi iuraret falſum.etiam in officio ſibi ꝓhibito: qꝛ hoc
falſum eſſet. ¶ Nota bene hãc glo.qñ perſona dicatur habilis ad
teſtificandũ. Item no. Jo.in.d.c. Paruuli.qđ tene menti. Et vide
11 qđ no. Inno.in.c.de delic.pue. ¶ † Sed ſecundum gl. multiplici⸗
ter ſoluit. Primo ꝙ illa cõcordat cum iſta.vt dicit ibi. Prius mo
nenda qua cogenda ideſt prius monenda ſecũdo cogenda:niſi ac⸗
quieſcat:⁊ ſic concordat:⁊ hec deſtruit iſtam. Secundo hec ponit ri
gorẽ. Illa autẽ ponit miam ⁊ diſpenſationem. Tertio qđ condi⸗
tionaliter cogendi ſunt:vt nõ de volentibus fiãt volentes.hoc nõ
plꝫ glo.qꝛ mortaliter peccat:ergo cogendus eſt preciſe. Quarto ſi
non ſubeſt cã non contrahendi cõpelluntur preciſe. Quinto ſi ſub
eſt cã non vt in ꝯrio:⁊ hoc etiam voluit hec decret. Dum dicit:niſi
cã rationabilis ⁊c. Et cauſa dicitur ſubeſſe qñ ex nuptijs inuitis ti
meretur peior exitus.vt dicit litera illius decretalis. Requiſiuit.
Idem Jo.xxvij.q.ij.§.Sed concedatur. Alias incipit ex his. exi⸗
git tñ ibi quod ſit manifeſta cauſa. Cõpelletur ergo ſm docto. per
excõicationem:⁊ ſi non videbitur proficere:abſoluetur ſecũdũ eos
12 ¶ † Nota ergo ꝙ etiam nõ penitens abſolui põt a vinculo excõi⸗
cationis:qñ excõicatio non proficit:⁊ hanc ſnĩa:.tꝫ Archi.xxvij.
q.ij.c. Raptor. Hec vꝫ ſi poſt ſponſalia nõ ſupuenit vinculũ for⸗
tius.alias ſi ſuperuenit vt matrimoniũ planum eſt ꝙ non cõpelli
tur:quod dicit Archi.ꝓcedere ẽt ſi pendente lite ſuper ſponſalibꝰ
ꝯtum ſit matrimonium de pñti:vt nota.xxx.q.v.c. Nec illud in.§.
13 Sed obijcitur. ¶ † Oppo.ꝙ nõ debet excõicari hanteq̃ veniat cõ
tra iuſm:qꝛ nondum eſt in peccato.ergo eccleſia ex ſuo officio ſe i⸗
tromittere non debet. Sol.eccleſia ſe intromittit qñ peccatũ eſt in
committendo:⁊ paratum etiã anteq̃ ſit cõmiſſum:maxime qñ ti⸗
metur factum ſubſequi:ex quo ſurgit peccatũ irreuocabile vt hic
erat.ad hoc.xxiij.diaconi cum ſimilibus.⁊ ibi nota. ¶ Uenio ad
14 aliquas q̃ſtiones. ¶ † Prima eſt iurauit quis ducere in vxorem
vnam de filiabus Titij:poſtea cognouit aliam:an cũ illa dicat̃ ma
trimonium ꝯtum:⁊ an cogat̃ ad ꝯhendũ. Primo vr̃ qđ cogat̃ ad
ꝯhendũ cum illa:qꝛ vbi rerum deductar in obligatione optio eſt
eius cui debentur ſi alterum deſinat preſtari:remanet alterum in
obligatione.ff de contrahen.emp.l.Si in emptione.§.Si emptio
ff.de ſoln.l.Stichum aut pamphilum. Sed hic cognita vna alie
ſunt ſubducte de obligatione: quia propter affinitatem illas ha
bere non poteſt. Igitur obligatio reſtringitur ad cognitam tan⸗
tum quam poteſt habere:imo plus concludit hec ratio quod ſta⸗
tim cum illa ſit matrimonium:qꝛ ex quo ſponſalia in actu copule
reſtringuntur ad illam. Jam ſponſalia de futuro per copulam trã
ſeunt in matrimonium.j.eo.c. Is qui. ¶ In contrarium:qꝛ ſpon⸗
ſalia non demonſtrata certa perſona inualida ſunt.ff. De ri.nup.
l.In generali. ¶ Item qꝛ vbi opus eſt.ſpecificationi verba gene⸗
ralia non ſufficiunt.ff.Si quis can.l.Sed ⁊ ſi quis.§.Queſitum in
fine cum ſimilibus. Opiniones ſunt in gloſa. Quedam quod non
compellitur:quia inuite nuptie ⁊c.infra eodem.c. Requiſiuit. Se
cundo quia nulla preceſſerunt ſponſalia propter incertitudinem:
ſicut in exheredando vnum de filijs.ff.de libe.⁊ poſthu.l. Nomina⸗
tim. Si do Titium tutorem filio:⁊ non conſtat de quo Titio ſen⸗
tiam.ff.de teſta.tute.l.duo ſunt Titij. Gloſſ.cõcludit quod vi ſpõ
ſaliorum non compellitur:ſed vi iuramenti bene compellitur pro
pter iuramentum:niſi deterius inde contingat. Sic ergo in hac
materia ſunt quatuor opiniones. ¶ Una quod nec vi iuramen⸗
ti:nec vi ſponſaliorum:nec matrimonij compellitur.⁊ hanc tenuit
Inno. ¶ Secunda ⁊ hanc ſequitur glo.⁊ Joan.and.quod non vi
ſponſaliorum:ſed propter iuramentum compellatur.alias ſeque⸗
retur ꝙ cum nulla contrahere poſſet impediente publice honeſta
tis iuſtitia ſecundum eum:quia ſi cum omnibus eſſent iam cum
neutra contrahere poſſet. ¶ Tertia opi.eſt. Quod compellat̃ vi
ſponſaliorum.quia licet iſta ſponſalia fuerint a principio nulla:ꝑ
pter incertitudinem:tamen ex poſtfacto ſunt certificata,ſicut ſpõ
ſalia ab initio incerta ⁊ conditionalia purificantur ſecuta copu⸗
la.j.eo. Is qui. De condi.ap. De illis ⁊.c. Super eo. Loquitur ta⸗
men dubie:qꝛ poſtea videtur ab eo recedere. ¶ Quarta fuit Hoſt.
in ſum.qui tenuit ꝙ nedum ꝯhere compellant̃:ſed ſolum publica
re:qꝛ matrimonium preſumptum eſt:eo ipſo ꝙ eam cognouit cuꝫ
eodẽ inſtanti purificata ſunt ſponſalia cuꝫ copula. Ego teneo iſtã
quartam opinionẽ:ꝙ ſtatim ſit matrimonium preſumptũ.qꝛ hec
ſponſalia ab initio quãtumcũq̃ incerta poſſunt certificari ꝑ factũ
⁊ ſtatim cũ omnes alie filie ſunt ſubducte de obligatione. Ideo ſi⸗
lia illa remanet ſola in obligatione:⁊ ſic eadem copula in momen
to declarat ſponſalia:⁊ inducit matrimoniũ preſumptũ.vt.j.eo.c.
Is qui. Non ob.iura allegata in contrariũ:quia hec ſpõſalia ſunt
incerta:quia licet ſunt incerta: tamen habent ſpem certificandi.
Ideo certificata valent ⁊ per hoc non obuiat quod dicitur de ex⸗
heredatione:qꝛ ſi filius certificaretur per patrem:dicto vel facto:
valeret exheredatio:ſicut ⁊ ſi de quo Titio ſenſerit certificaretur
valeret. Non obuiat.l. In generali. Quia illa loquitur quando ꝑ⸗
ſona eſt incerta:nec aliquo modo certificata. Et ſi dicatur iſta ſpõ⸗
ſalia a principio ꝓpter incertitudinem fuerũt nulla.ergo ex poſt⸗
facto declarata perſona non validant̃. Dico ꝙ non erant nulla:qꝛ
non omnino erant incerta:ſed determinata ad incerta de certis:
ſicut valet hec ꝓmiſſio promitto vnuꝫ de meis animalibus vel ſer
uis quia certificari poteſt. Non ob.ratio Joan.and. Quia ſponſa
lia de futuro inducunt publice honeſtatis iuſtitiam: quãdo ſunt
certa ⁊ pura:⁊ ad perſonam certam determinatam. Ideo ante de⸗
terminationem poteſt contrahere cum qua vult:nihilominꝰ opi.
Jo.and.mihi plus placet:quia ſponſalia diriguntur ⁊ contrahun
tur principalr̃ cũ ipſis filiabꝰ. Ex q̃ ab ipſo ꝑncipio nõ certificat̃ ꝑ⸗
ſona cũ q̃ ſpõſalia ſunt nulla: ⁊ ſic obligatio nulla eſt. ¶ Aliđ er⸗
go eſt obligationeꝫ eſſe incertam reſpectu rei que deducitur in ob
ligationem:⁊ ex quo determinatur ad genus ſubalternum: valet
obligatio:vt in ſimili dixi. Aut perſona cum qua ⁊ res ſimul ſunt
incerta:⁊ non valet obligatio:licet ergo poſtea certificetur perſo⸗
na ſponſalia nulla non reuiuiſcunt:⁊ ſic propter ſponſalia non cõ
pellitur. Sed quia iuramentum principaliter obligat deo: qui cer
tus eſt.vt hic deo ſe obligauit contrahere cum vna:ex eis obliga⸗
tio iuramentalis oritur:licet non habeat ſubiectum certe perſone
in cuius vtilitatem dirigitur habet ſubiectum certe perſone reci⸗
pientis ⁊ recipere valentis obligationem:vt deum:⁊ pro tanto cõ
pellitur ſeruare iuramentum cum illa cum qua poteſt:ex quo non
poteſt cum alijs impediente affinitate propter copulam:quod be
15 ne no. † Quid ſi iurauit ducere vxorem vnam de omnibus mulieri
bus mundi vel alicuius loci poſtea cognouit vnam.an compella⸗
tur contrahere cum illa. Dic quod non licet equius faceret. Et
eſt ratio.qꝛ cum alijs nõ ſurgit ꝓpter hanc copulã affinitas ⁊ ſic cũ
alijs contrahendo poteſt ſeruare ſuũ iuramentum.ergo obligatio
nõ tm̃ ad iſtum reſtringit̃:tñ tutiꝰ eſt illam ducere ꝓpter bigamiaꝫ
16 De quo in.c.ſane de cle.coniuga. † Quid ſi oſtenſis ſororibus vel
alijs de eadem parentella vſq̃ ad quartum gradũ ſibi inuicem at
tinentibus dicat quis iuro quod ducam vnam in vxoreꝫ ex vobis
quam elegero.ipſe ſimiliter reſpõdent placet:vel ſimul iurant qđ
illa quã eliget ſecum contrahet. Deinde vnam cognoſcit.an illa
erit vxor:nõ vr̃ propter publice honeſtatis iuſtitiam:ſed nõ eſt ve
rum:quia cum neutra earum fuerũt ſponſalia contracta: ſed cum
illa quã eliget. Et ideo illã eligendo ſeu cognoſcendo determinan
tur ipſa ſponſalia de offi.dele.c.ex pte. Et ſimul ⁊ ſemel inducitur
mr̃imoniũ ꝑſumptũ ⁊ ſponſalia:qꝛ facto ꝯſenſiſſe ꝑſumit̃. ff. de le⸗
gi.l.de quibus. Ad hoc no.j.de diuor.c.gaudemus.§.qꝛ vero. Non
ob.qđ.ſ.dixi:qꝛ ibi ſponſalia non erant determinata:nec ſuſpen⸗
ſa ad determinationẽ vel electionem ipſius.hic ſic fuerũt. Ideo va
lida ab initio tanq̃ a principio expectantia ſpem confirmationis
17 ex modo contrahendi:⁊ ſpem certificationis. ¶ † Quid ſi quis iu
rat abſentem ⁊ inſciã ducere in vxorẽ. Dic qđ ea certificata ⁊ ratifi
cãte ſunt ſponſalia:nõ ante. Iđ ſi poſtea eã cognoſcit tranſeunt in
matrimoniuꝫ. de conuer.coniuga.ex parte. Et de iureiuran.c. Si
non. Hoſtienſis. Antonius de butrio.

1 ☞ Uxorem quam filio detinet cõpellitur pater reſtituere ꝑ cen⸗
ſuram eccleſiaſticam.
2 Uxorem alterius ꝓpter diſcordiam capere non licet.
Bona indiuiſa an cui liceat capere ꝓpter diſcordiam.
3 Iudiciũ eſſe põt inter patrem ⁊ filium vbi eſt queſtio de vxore filij.
4 Monitio qñ in notorijs factis exigatur.
5 Prouincie appellatione nõ ſolum cõprehenditur archiepalis: ſꝫ
quelibet dioceſis diſtrictus cũ territorio quolibet.
6 Interdictum põt ferri ſub conditione expectatiua ⁊ reſolutiua.
7 Officij diuini appellatione comprehenditur baptiſma.
8 Ab interdicto generali excipitur baptiſma ⁊ pnĩa morientium ⁊
viuentium.
9 Interdictum generaliter impedit diuinorum celebrationem.
10 Matrimonium non impeditur tempore interdicti.
11 Uxorem qua actione vendicet maritus.
12 Interdicti ad tempus lati ſententie effectus quis ⁊ qualis ſit.
13 Miſſa vel alia diuina an poſſint celebrari a clericis, tẽpore inter⸗
dicti voce ſubmiſſa.
14 Baptiſmi ⁊ penitentie ſacramentum quare tempore interdicti
poteſt ſuſcipi.

1 Non eſt nobis. ¶ † Compellitur pater ꝑ
cenſuram eccleſiaſticam re
ſtituere vxorem filio quã detinet.hoc dicit. Primo nar
rat cauſam cui. Secundo ꝓuidet. ſecũda ibi.nos itaq̃.
Primo ꝑ monitionem. Secũdo ꝑ penã ibi. Sed ⁊ ſi. ¶ No primo
quod facti notabilis: ⁊ a perſona notabili preſumitur ſcia in ꝓuin
cia. Et not. qđ dictio in ſtat priuatiue. Ad hoc de poſtu.pre.c.j.vi
2 de tex.de ſen.excom.cum illorum.ad finem. ¶ † Not.ij. qđ propter
diſcordiã etiã vbi lꝫ capere bona: nõ lꝫ capere vxorem alicuius: qꝛ
talium dura eſt ſeparatio. C.cõmunia vtriuſq̃ iudi.l.poſſeſſionẽ

3 ℂ†No.iij.caſum in quo lis pōt eſſe inter patrem ꝛ filiū: qn̄ eſt qō de vxore. Nam quo ad illam petendā ſui iure reputat: nec attendi tur pr̄ia ptās. Ad hoc de reſti.ſpo.ex pte. Et hoc pp piculū aiaꝝ ꝛ ſau orē mr̄imonij: ꝛ eius actoris.ſ.dei ꝯ quem nulla lis vꝫ. Et not. quid dꝫ continere petitio. vt in ſuo gn̄e ſit formalis: qꝛ dꝫ eē iuſta ꝛ honeſta. Et ſic no.ꝙ marit⁹ pōt vendicare vxorē. quo aūt iure agat vide. de reſti.ſpo.ex pte.M.de ma.ꝛ obe.inter q̄tuor.p Inno.ff.ō
4 re.ven.l.j.§.p hanc. ℂ†No.iiij.practicā procedēdi ſuper facto no torio: qꝛ data petitione iudex dꝫ monere: ꝛ poſtea ꝯpellere: exigit ergo in notorijs monitio. De quo.ſ.de app.ex ratione.ꝛ in.c.vr̄a.
5 De coha.cle.ꝛ mulie. ℂ†No.v.ex tex.iuncta.ſubſcriptione ibi p uinciaꝝ: qō appellatione ꝓuincie ꝯprehendit nō ſolū ꝓuincia ar chiepalis: ſed quelibet dioce.diſtrictus ꝛ qōlibet territorium.ad
6 hoc.l.ſi pupill⁹.§.territoriū.ff.de verb.ſig.in ſi. ℂ†No.vj.ꝙ inter dictū pōt pferri ſub ꝯditiōe expectatiua ꝛ reſolutiua iterdicti poſt
7 q̄ latum eſt. ℂ†No.vij.ꝙ appellatione diuini officij ꝯprehendit
8 baptiſma.† Et no.qō de generali interdicto excipitur baptiſma puuloꝝ ꝛ pnia morientiū. Idem dicūt doc. de baptiſmo adulterū de ſen.excō.qm̄.lib.vj. Idem in bonis morientium debet compre hendi viaticū. Idem de penitentijs viuentium qꝛ nulli denegan
9 da eſt. De pe.di.vlti.c.vlti.† Et nota effectum interdicti: qꝛ gn̄alr
10 impedit celebrationem diuinoꝝ.† De mr̄imonio dicūt hic Inn. ꝛ doc.ꝙ ꝯbi pōt mr̄imoniū: qꝛ ꝛ apud infideles eē pōt.xxvj.diſt.de niqꝫ.de p̄ſby.nō baptizato.veniens. Et apud excōicatos.de eo q dux.in ma.c.ſignificaſti. Suſpendit tn̄ ſolennitas ſm Ho.de ordi ne dicūt ꝙ non dꝫ cōferri: ſed q clerici erāt cū nō ſint interdicti po terūt ad alios ordines ꝓmoueri. de criſmate dꝛ qō pōt cōfici ꝛ dari vt pꝫ in.c.qm̄ de ſen.exc.in.vj p qō ptꝫ hodie ſupflua glo.ſi.ꝛ pen. ℂ Hic duo ſupponunt dubia. ℂ Primo ꝙ maritus vēdicat vxo
11 rem. ℂ Secūdo agi dꝫ de effectu ſnīe late ad tp̄s. ℂ† Ad primuꝫ qua actiōe vēdicet maritus vxorem. dic qō ſi vxor detinet inuita vendicat p interdictum de vxore exhibēda. Si detinet volēs p offi cium iudicis. qō pōt implorari corā iudice ſeculari: ꝛ corā eccleſia ſtico: ꝛ hoc verū ꝙ dicit de iudice ſeculari: qꝛ nō ꝯtendit de mr̄imo nio. vt dicit Jo.an.in prin.q.fil.ſint leg.in ſpec. Et hoc ꝙ no.ſ.de ordi.cogni.tuā. Jo.an. ponit hoc in loco ibi allegato ꝛ coram eccle ſiaſtico non agit interdictū de vxore exhibenda: qꝛ interdictū illō datur inter duos cōtendētes dꝫ eā interdictū q̄ ſi inter duos redi ctum ſeu redditum. Ideo nō cōpetit vbi volens tenet. Hoc pꝫ.ff.ō li.exhi.l.ſi.vide glo.de ꝯuer.infi.c.ſi.in vlti.glo. alias remiſſiones dedi notando di. Ho.ꝙ nō eſt curandum de actione ſm equitatē canonicā de iudi.dile.vide quod ſcribit Jo.and.in addi.ſpe.q filij ſint legi.ſup ꝟ.competit. Et de reſti.ſpo.ex pte el.ij. In pluribus locis habemus qō vxor poteſt vendicari adiecta cā de iure canoni co: ſicut filius rōne patrie ptātis vendicat adiecta cā de iure roma no.vt.l.j.§.per hanc.ꝛ ibi doc.ff.de reiven.ꝛ hoc tꝫ gl.in.d.§.p hāc ꝛ doct.in.d.c.ex parte.M.ꝛ in.c.inter quatuor.de maio.ꝛ obe. ibi Jo.an.in addi.ſpec.poſt Ro.dicit hanc preiudicialem non compe tere pro vxore: quia vir non habet in poteſtate vxorem: ſed ſolum in offō.allegat.C.qui po.in pign.act.l.aſſiduis.ff.de ope.li.l.ſicut patronus. Ad hoc de reſti.ſpo.c.literas. Hec vera de iure cano. et dicit Jo.an.de iure romano. Secus eſt de iure lombardoꝝ. ſecūdū
12 quod mulier eſt in poteſtate viri. ℂ† Quero circa tertiū de effe ctu ſententie interdicti ad tempus late: an lapſo tēpore abſqꝫ alia abſolutione vel licentia liceat celebrare. dicit gl. videtur quod ſic Sententia lata ꝛ ea relaxata omnis effectus ſententie tūc ceſſat. ff.de poſt.l.imperator.ꝛ.l.ꝛ ſi ſeuerior.C.de his q no.infa. In con trarium videtur.l.ad tempus.eo.ti. vbi ad tp̄s damnatus ēt poſt tp̄s infamis remanet glo. determinat ꝙ hic vt ſuſpenſio iuris cuꝫ tpis prefinitione poſt tp̄s nullatenus remanebit ꝛ poterit celebra re.alle.xxx.di.preſbyter ſm Vin. Jo.tāgit hoc in.d.c.ſi quis preſ byter. ꝛ no.glo ſ.pe.ſ.de ma.ꝯc.ꝯ interdi.ec.c.fina. que dicit idem in abſolutiōe.ꝛ ibi dicam. vide qō notaui.de iudi.c.j.ꝛ Inn.ō eta.
13 ꝛ qua.cū ꝯtingat.ꝛ in.c.cū bone.ꝛ de offi.deleg.c.p.ꝛ.ſ. ℂ† Que ro an in tali eccleſia pn̄t celebrare clerici diuina ſubmiſſa voce. gl. dicit ꝙ non: niſi ſint priuilegiati ꝛ celebrent excōicatis ꝛ interdi ctis reiectis ꝛ ſubmiſſa voce: ita ꝙ potius legere videant q̄ canta re.de pe.ꝛ remiſ.c.quod in te.de hoc dic vt de ſen.exc.c.ſi.li.vj. Sed an ibi celebrantes ſunt irregulares. dic qn̄qꝫ quis celebrat in loco interdicto: ꝛ eſt irregularis.ſ.de exceſ.pla.c.tanta. Quandoqꝫ in lo co a diuinis ſuſpenſo: ꝛ an ſit irregularis. Inno.eſt ſibi ꝯrius. Naꝫ hic tenet qō ſic.ſ.de offi.ordi.irrefragabili.§.j.ſed ꝯrium tangit de ap.dilect⁹. Jo.an.de offi.or.ſi canonici.li.vj. In nouel.ſuper quar ta glo.ꝯcordat opi.vt ſit irregularis: ſi ſuſpenſio eſt gn̄alis: qꝛ illa equiparat interdicto.vt in cle.j.de ſen.excō. Si aūt ſit ſpālis certe eccl̄ie nō: ꝛ ſic intelligit illa gloſ. ſufficit qō non reperiat ꝙ pp hec
14 ſit impoſita pena ſuſpenſionis.de ſen.exc.is cui.li.vj. ℂ† Quero quare ſacr̄m baptiſmi ꝛ pnīe poſſunt tp̄e interdicti ſuſcipi. Et di cit glo.qꝛ ſunt ſacr̄a neceſſitatis.j q.j.§.ſed notandū.ꝛ.§.Ecce. Si clericus de hoc.c.q.ſi fuerit. per quod dicit glo. qō talia ſuſcipi poſ ſunt etiam ab heretico.xxiiij.q.j.ſi quem forte. Licet ſecus in alijs Alij dicunt vt dicit phi. qō penitentia nō eſt ſuſcipienda ab here tico: licet forte baptiſmus ne nos in deſperationē inducat.ar.de pe.di.vj.c.j.de quo de pe.di.j.his poteſtatis.xxxij.di.§.ver.ꝛ.§.hec de malis.ꝛ no.de cōſue.c.quanto. vide glo.in.c.ſubdiacon⁹.in.§.ſꝫ illud Aug.xxiiij.q.j. Anto.de Butrio.

1 ☞ Matrimonium quomodo impedit dictum vnius teſtis aſ ſerētis impedimentum quando ſpōſalia non ſunt iurata.nu.6.
2 Affinitas ſurgit ex quacunqꝫ copula fornicaria impediēs mr̄imo nium inter cognitā ꝛ conſanguineos cognite ſcienter.
3 Teſtis vnici dicto an indiſtincte impediatur matrimonium con trahendum quando ſponſalia ſunt iurata.nu.8.
4 Turpitudinem ſuam teſti alleganti creditur in peccato vbi quis dicit ſe talem cognouiſſe qn̄ ſponſalia nō ſunt iurata.nu.6. qō ſec⁹ eſt vbi ſunt iurata: niſi legitima cauſa impediat.
5 Teſtium dicta non facta publicatione quo caſu probent etiā non vocatis partibus.
7 Teſtificanti publice de facto ꝛ delicto proprio non creditur quo ad alios.

1 PReterea. ℂ† Dictum vnius aſſerentis impe dimentum impedit matrimoniū ꝯ hendum. Conſultatio ꝛ reſpōſio. Scđa ibi fraternitati
2 ℂ† No.j.quod ex copula quantūcunqꝫ fornicaria ſur git affinitas impediens matrimonium inter cognitam ꝛ conſan
3 guineos cognite ſcienter. ℂ† No.ij.ꝙ ad dictum vnius teſtis im
4 peditur matrimonium contrahendū. ℂ† No. tertio qō vbi agit de peccato creditur teſti etiā alleganti ſuam turpitudinem: ꝛ ſic vi detur quod criminoſus admittitur ad teſtificandū in matrimo
5 nio ad impediendum matrimonium cōtrahenduꝫ. ℂ† No.quar to quod teſti occulte deponenti creditur in materia quaſi penitē tiali; vbi agitur de peccato. Et ſic habes caſum in quo dicta teſtiū valent: etiam non facta aliqua publicatione: quando.ſ. eſt in ma teria peccati: ꝛ timetur potentia partium contra teſtes: qō not.ꝛ ſic eſt argumentū: quod vbi timetur potentia cōtra teſtes: pn̄t oc culte deponere de iure: nec ſint partibus publicandi: ſed hoc non credo: niſi in materia peccati: eſt enim quidam forus medius qua ſi pnialis: qn̄ agitur de materia peccati i qua talis fides occulte ad mittitur. vt no. Hoſt.de eta.ꝛ quali.c.accepimus: ꝛ ponit in ſum. de ſeru.in ſi. ℂ Nota.v.ꝙ ad dictum vnius teſtis occulte ꝛ delicto ſuo deponente nō impeditur matrimoniū contrahendum: ſi pre cedunt ſponſalia iurata. Ex quo pꝫ: quo ad eccleſiā maioris eſt ef ficacie iuramentū quā promiſſio ſine iuramēto. Duo hic q̄runtur.
6 ℂ† Primo qō ad dictum huius allegantis ſe cognouiſſe mulierē matrimonium impeditur: quando ſponſalia non ſunt iurata. ℂ Scđo ꝙ nō creditur qn̄ ſponſalia ſunt iurata. ℂ Ad primū qō non creditur obuiant tria. ℂ Primo qꝛ hic teſtis non erat iura tus: ſed ſimplex aſſertor extraiudicialis cui non creditur. de coha. cleri.ꝛ mulie. Tua.ꝛ.ff.de teſt.l.iij.de accu.inquiſitionis. ℂ Secū do qꝛ in facto ꝓprio teſtificabatur: ꝛ non publice atteſtabatur. Vn̄ ſi non poterat hoc conſtare iudici tanq̄ iudici: ꝛ ſic nō dꝫ poſſe iu dex ſuper eo ꝓcedere.ſ.de offi.dele.paſtoralis.§.quia vero.ff.de of fi.preſi.l.illicitas.§.veritas. Dic ponderandos plures actus in te ſtimonio. ℂ Primus actus eſt receptionis ad iuramentum: ꝛ hic actus debet eſſe publicus ꝛ partibus notus: quia teſtis debet iu rare partibus preſentibus. de teſti. In nomine domini. Et in hoc eſt ſpeciale in iuramento teſtis ad impediendum matrimonium quod pōt depo nere: etiam partibus non vocatis: ꝛ hoc qꝛ nō agit de eorum incōmodo: ſed potius vtilitate.ſ. vt prohibeant a pecca to: ꝛ qꝛ nō ꝓcedit in talib⁹ in forma iudicij contentioſi: ꝛ maxime qn̄ in teſte timet ptis ſeuitia. Et aduerte: qꝛ in alio caſu nō credo ꝙ pp ptis ſeuitiā impediret teſtis publicatio: qn̄ timet: q̄ ad hoc vt faceret plenā fidē cū alio: lꝫ forte q̄ ad q̄leq̄lē fidē ſufficeret. Si mile de hereti.ſtatutū.li.vj. Vbi in cā hereſis non ſit publicatio te ſtiū qn̄ timet potentia. ℂ Scđs actus eſt ipſa depoſitio quā facit teſtis: qn̄ dicit teſtimoniū: ꝛ hec regulariter dꝫ eſſe priuata ꝛ qua tenus ab hac hic excludit publicatio nulla eſt ſpecialitas. ℂ Ter tius actus eſt publicationis dictoꝝ teſtiū poſtq̄ depoſuerūt: ꝛ hic actus dꝫ eſſe publicus cōiter vt detur facultas ptibus ꝯ teſtes op ponendi: ꝛ hoc caſu etiā erit ſpeciale vt talis actus vbi agitur ad ſi nem repellēdi pctm̄ in foro quaſi pniali nō exigat: maxie qn̄ in te ſte piculū timet. dicūt tn̄ doc.ꝙ dꝫ eſſe corā iudice ꝛ aſtantib⁹ aliq bus multitudine excluſa: ꝛ p̄ſtito iur̄o deponere: ꝛ p hoc ceſſant ꝯ
7 ria. ℂ† Ad ſm dicit gl.ꝙ fatendū vr̄ qō publice teſtificanti de fa cto ꝓprio ꝛ delicto nō credit inter alios.iij.q.iij.§. Itē in criali.de teſti. Veniens. Et qꝛ ſuam turpitudinē confitetur.xxxv.q.iij.ſi au tem. Hoc dictum videtur ꝯ tex.nec in aliquo diuerſificatur dictū glo.a dicto tex. niſi in hoc quia tex. quando occulte deponit: gloſ. quando publice non video rōnē diuerſitatis. Ideo dic quod hoc caſu valet dictum eius: ꝛ poſito quod de ſe confiteatur: nihilomi

nus cre

nus creditur: qꝛ non agitur ad penam contra ipſum confitentem.
¶ Nec ob. ꝙ allegat turpitudinem ſuam: qꝛ auditur. ⁊ teſtificari
pōt allegans turpitudinē ſuam in materia peccati: qꝺ no. ꝯtraria
pcedunt in alijs cauſis ciuilibus ⁊ criminalibus: in quibus nō tā-
3 gitur materia peccati: ⁊ ad finem eius non agitur. ¶ † Uenio ad
ſecundū dictū pncipale: vbi dr qꝺ ſi ſponſalia iurata forent: nō cre
deretur huic. Nam non plus aſtringit iuramentum ꝙ̄ promiſſio:
vbi vadit obuiam peccato. Nam iuramentū non dꝫ eſſe vinculum
iniquitatis. De iureiur. c. quāto. Quia in tali iuramēto ſubintel-
ligitur conditio: niſi legitima cauſa impediat. eo. ti. c. quēadmo-
dū. Dic ſi matrimoniū non eſt iuratum ad dictum vni⁹ ſecrete de-
ponentis: impediſtur matrimoniū ꝯhendū: vt in litera. Si eſt ma
trimoniū iuratū: ⁊ tunc ſi legitime pbeꝛ impedimentum: ⁊ adhuc
impeditur: nec hoc inhibet decre. Si autem probetur per vnicum
tm̄ teſtem occulte deponentē: tunc ob reuerentiam iuramenti: ex
quo plene non cōſtat eccleſie de impedimento: ⁊ ſibi conſtat de iu-
ramento: ⁊ obmittendo iuramentum certa eſt eccleſia de peccato.
Et impediendo dubia: tunc eccleſia eligit magis certum ⁊ nō im-
pedit. Dicunt tamen doct. quod ſi de impedimento fama extaret
quod impediretur matrimonium etiam iuratum. Et in hoc plus
habet fama ꝙ̄ vnus teſtis. Et eſt dictum Hoſ. in ſumma qui no. de
conſanguinitate ⁊ affinita. ſuper eo. Hoſt. dicit hoc arbitrarium
an vni teſti credatur ad impediendū ſit vel non ſit iuratum. Con-
ſiderata qualitate perſone ⁊ alijs circunſtātijs: aut ſit perſona cui
placeat vel diſpliceat matrimoniū: ⁊ conſuluit ꝙ examinator tra-
hat puellam in partem: ⁊ ſi non confiteatur ⁊ dicat ſe virginē. Fa
ciat eam inſpici a matronis fide dignis: ⁊ ſi dicant eam virginem
non impediant: alias ſi ſibi videtur fidem teſti adhibendam. Di-
cit ꝙ nō pꝛhibet iuramentū qꝺ non poſſit pꝛhibere matrimonium
conſtante impedimento: iuramentum tollit peccatū. Nā ſi verum
erit qꝺ ſit impedimentū: non erit vxor: ⁊ aliter forte nō poterit cō-
ſtare: non poterit amplius contrahere: ⁊ ſemper erunt in peccato:
⁊ hoc eſt deterius qꝺ euenire poteſt. de quo dicit⁹ litera ſecundum
Hoſtien. vide hic. Antonius de Butrio.

1 ☞ Matrimoniū ſi inuita mulier contrahat: nec in eum poſtea
conſentiat ſi alteri nubat tenet.
2 Matrimonium vel ſponſalia nō viciat amor inordinatus prece-
dens tanꝙ̄ non videatur tollere conſenſus libertatem.
Amor inordinatus non tollit liberum arbitrium in diſſentiendo
vel conſentiendo.
3 Matrimonium non contrahitur per hec verba iuro de contrahē
do matrimonium: ſed videntur ſola ſponſalia contracta.
4 Matrimonium viciat metus tollens libertatem conſenſus in cō
trahendo.
5 Inuitus ⁊ reclamans quis dr: ⁊ qūo inter ſe differant.
6 Matrimoniū nō poteſt inducere conſenſus parentum excluſa li-
bertate conſenſus illorum de quorum matrimonio agitur.
7 Matrimonium metu contractum reconualidat copula volunta-
ria ſuperueniens.
8 Matrimonium cōtractū lite pendente ſup matrimonio cū altero
qūo non vitiatur ex litis pendentia.
9 In cauſa matrimonij qūo agere poteſt pr̄ nomine filij: ⁊ de iurib⁹
filij ſe opponere. nu. 13.
10 Matrimoniū ſecundum cōualidat voluntaria cohabitatio cum
ſecundo marito poſt mortem primi ſtante dubietate eiuſdē primi
⁊ primi mariti morte data ex quo ſecundū eſt contractum in facie
ſancte matris eccleſie. nu. 14.
11 Sententie practica que ſit qn̄ agitur vt coniungatur ſeparat⁹ al-
tera ſuperinducta.
12 Delegatus habet iuriſditionem in partes etiā extraneas turbā-
tes tamen eius iuriſditionē ⁊ alterā partiū minantes in facto de-
legato.
13 Sup matrimonij virib⁹ lite pendente an compellaꝛ maritus reie-
cta ſuperinducta reuerti ad primam.

1 VEniens. ¶ † Si mulier inuita cū alicꝫ ꝯhat nec
in eū poſtea ꝯſentiat: ſi alteri nubat tꝫ
mr̄imoniū. h. d. Primo narrat factū. Scōo diffiniendo
2 cōmittit. ſcōa ibi. Mādamus. ¶ † No. j. ꝙ inordinatus
amor precedēs ſpōſalia vel matrimoniū: illa nō viciat tanꝙ̄ nō tol
lēs libertatē ꝯſenſus in cā ꝯhendi ēt cā amoris impellens: nō tol-
3 lit liberū arbitriū diſſentiēdo vel ꝯſentiendo. ¶ † No. ij. ꝙ p verba
iuro de ꝯhendo mr̄imonio tecū: nō ꝯhaꝛ mr̄imoniū: ſed ſolū ſpon
4 ſalia. ¶ † No. iij. ꝙ met⁹ tanꝙ̄ tollēs libertatē ꝯſenſus in ꝯhendo
5 mr̄imonio vitiat mr̄imoniū. ¶ † No. drīā inꝛ hec: quē eē inuitū: ⁊
quē eē reclamātē: ⁊ h drīa ponit. lxxiij. diſt. c. j. Et ibi dr ꝙ inuit⁹ dr:
quia alio indicio apparet inuitus quam in voce ſe declarat. Ille re
clamans qui voce ſe declarat inuitum: ⁊ qualiter hoc verbum re-
6 nitens: ⁊ renitens ſignificat diuerſa vide. j. ad id quod. ¶ † Nota
quarto qꝺ ꝯſenſus parentum excluſa libertate conſenſus illoꝝ de
quorum matrimonio agitur: non poteſt inducere matrimoniū.

7 ¶ † Not. v. a cōtrario ſenſu qꝺ copula voluntaria ſuperueniēs re-
conualidat matrimonium metu cōtractum: quaſi metus vitiū pur
8 getur. ¶ † No. vj. caſum ſpecialē cōtra regulā in lite pendente: qꝺ
matrimonium ꝯtractū lite pendente ſuper matrimonio cum alte
ro non vitiatur ex litis pendentia: ⁊ ſic ſcōm matrimoniū ꝯtractū
poſt primum nō cauſatum ſuper primo etiā lite iam pēdēte: dum-
tamen primū nullum ſit: nō vitiaꝛ quāꝙ̄ in hoc ſecus ſit in mr̄imo
9 nio ſpirituali. ſ. de elec. auditis. ¶ † No. vij. ⁊ patrē noīe filij: etiaꝫ
in cauſa matrimoniali poſſe agere ⁊ opponere de iuribus filij: ⁊ ſic
10 videꝛ qꝺ in talibus ꝯiunctio perſone aliquid opereꝛ. ¶ † No. viij.
qꝺ voluntaria cohabitatio cum ſcōo marito poſt mortē primi con
ualidat ſcōm matrimonium ꝙ̄tūcunq ꝯtractuꝫ ſtante dubietate
primi matrimonij: ⁊ morte primi mariti data: ex quo ſcōm eſt con-
tractum in facie eccleſie: non diſputaꝛ de validitate primi ad conſi
11 derandam validitatem ſecundi. ¶ † No. nono practicā ſnīe inter
legitime cōiunctos: qn̄ agitur vt coniūgatur ſeparatus altera ſu
12 perinducta de facto. † Et no. qꝺ non ſolum delegatus hꝫ iuriſdi-
tionem in partes: ſed etiam in extraneas partes turbantes: ⁊ alte
ram partium minantes in facto delegato cōmiſſo cōtra iuriſditio-
13 nem eius ad hoc. de offi. dele. c. j. ¶ Duo obuiant decre. † Primuꝫ
in eo qꝺ dicit cōpelli maritum reiecta ſuperinducta reuerti ad pri-
mam: nulla allegata cauſa: quid enim ſi ſuperinducta cōtra matri-
monium de cuius effectu agitur velit aliquid opponere. So. proce
dit litera quando nihil dicit: ſed ſi velit aliqd opponere poterit: qꝛ
dato qꝺ directo eius non ſit iudex propter cōnexitatem: de hoc co
gnoſcere poterit. ff. de quibus rebus ad eundē iu. l. j. ⁊ ſi vellet a ſen
tentia appellare etiā audireꝛ. de re. iu. cuꝫ ſuper. Unde cōſidera qꝺ
aut mulier ſe vult opponere agenti petitorio: ⁊ pōt ante ſententiā
qūocunq opponēdi: ⁊ etiā aſſiſtendo: ⁊ probationes inducendo.
C. de litigioſis. aut. nunc ſi haberes. Et admitteꝛ etiā deficiente pn
cipali agente in probatione alicuius articuli ad probandum: ma-
xime ſi ignorauit: qꝛ ſibi vt tertio nō obſtat publicatio: ſicut nec ſen
tentia. de proba. Licet cām. De re iu. c. Lator: ⁊ cōſanguinei. de te
ſti. ſeries. Poſt ſententiam poterit cōtradicere etiam appellādo: ⁊
nō appellando: qꝛ tales ſnīe nō tranſeunt in rem iudicatam: nō tm̄
per hoc excludit virum a proſecutione cauſe: qꝛ ad virum principa
liter ſpectat defenſio matrimonij: vel ſaltē eque principaliter. Ad
hoc qꝺ no. c. ij. de procu. lib. vj. in glo. ſi. Sic ergo eſt triplex modus
veniēdi pro ſuo intereſſe. ſ. antiquā inſtantiā eque principaliter aſ
ſumendo ⁊ poteſt. ¶ Secundo aſſiſtendo ⁊ probationes producē-
do inſtantia durante in perſonam mariti ⁊ idem. ¶ Tertio inſtā-
tia aſſumpta ⁊ excluſo marito ⁊ non poteſt. Item triplici termino
poteſt venire in termino ante publicationem. Et poſt publicatio-
nem teſtium: ⁊ idem poſt ſentētiam. Et in hoc caſu. ſ. matrimonia-
li pōt: ⁊ appellando: ⁊ non appellando: hoc quando agitur petito
rio nomine. Si autem agitur poſſeſſorio contra virum: ⁊ ſuperin-
ducta ſe opponit. ſ. pro ſuo iure: ⁊ tunc aut hec ſuperinducta ppo-
nit aliquam exceptionem concernentem poſſeſſorium ⁊ admittiꝛ:
vt velit negare poſſeſſionē tempore ſpoliationis: vel alias ſpolia-
tionem. de reſti. ſpo. c. Solicite. ⁊ c. accepta. Aut vult opponere de
proprietate: ⁊ non admittitur niſi ſcōm diſtinctionē. c. literas. de
reſti. ſpo. ſcōm quā admitteretur principalis marit⁹. Nō obſtat qꝺ
no. de reſti. ſpo. Item cum quis. vbi tertius comparens pro ſuo in-
tereſſe auditur opponens proprietatis exceptionem contra agen
tē poſſeſſorio: qꝛ illud verum eſt qn̄ ius tertij eſt adeo ſeparatum a
iure agentis poſſeſſorio: qꝺ aut agens in nullo iuuaꝛ: alias vbi eſt
ei connexuꝫ vt hic repellitur: ſicut ⁊ agēs: nec ſequitur maritus in-
directe per alium hoc qꝺ repellatur agens poſſeſſorio oppoſita p-
14 prietatis exceptione: ſic intelligo hoc Inno. ¶ † Scōo obuiat: qꝛ
hic dicitur qꝺ papa ad validitatē tertij matrimonij ponderat mor
tem ſecundi viri: cum quo matrimonium contractuꝫ erat per vim.
ſi enim matrimonium erat contractum per vim: eſſet vel non eſſet
mortuus vir ſcōs debet valere tertium matrimonium. glo. hic ſup-
plet maxime: ⁊ etiā doc. hic oēs. pōt ſaluari tex. qꝛ hic papa ponde-
rat mortem ſecundi: qꝛ in hoc tertio matrimonio cohabitauerunt
poſt mortem ſecundi viri: de cuius matrimonio dubitabatur pro-
pter violentiā. Ideo ſi viueret nō mandareꝛ vt tertio iungereꝛ: niſi
prius cognita de iſta vi: ſed qn̄ iam eſt mortuus: ⁊ poſt mortem co-
habitauerit. ¶ Tertio ꝯcto matrimonio in facie eccleſie hoc ma-
trimonium conualidaꝛ. Ideo papa mandat qꝺ cōpellanꝛ inſimul
habitare ſine aliqua cognitione de primo. Antonius de But.

1 ☞ Matrimonij cā pendente ſi timeaꝛ inferri violentia puelle de
cuius matrimonio agitur prouidebit iudex qꝺ maneat in loco tu
to ⁊ honeſto donec cauſa terminabitur.
2 Metus ⁊ coactio vt oppoſita voluntati excedunt conſenſum ⁊ de-
pendentia eiuſdem: ⁊ qn̄ contractum dirimat. nu. 10. ⁊. 12.
3 Contraria duo eſſe nequeunt ſimul: et volens alterum oppoſitorū
per prius alterum excludere debet.
4 Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur.
5 Conſenſus debet habere qualitatē plenā libertatis ⁊ ſecuritatis.

6 Voce aliquando qđ exprimitur ꝓpter timorem alr ꝙ̃ mẽs dictet.
7 Ad iudicem coram quo vertitur qđ ſpectat procurare vt partes in
litigio ſint tute: ⁊ qđ tempore litigij nulla vis partibus inferatur:
etiam poſt ſniam vſq; ad executionem.
8 Sequeſtratio hʒ locum in libera perſona vbi vertitur queſtio ſup
viribus matrimonij: et officium ſequeſtri finitur ad limites termi-
norum cauſe.
9 Iudex de facto ſupplet ne ſententia eius ſit inanis reſpectu finis
exequendi.
11 Captiuitas an habeat impedire actũ a libero conſenſu depẽdẽtẽ.
13 Vxor non eſt viro reſtituenda vbi dubitatur de illius ſeuitia: vel ſi
ſit inuita traducta.
1 Cum locum. ¶ †Si timeatur inferri violen-
tia puelle de cuius matrimonio
agitur: prouidebit iudex qđ maneat in loco tuto ⁊ hone-
ſto: donec cã terminabitur. h. d. Primo tradit regulam.
2 Scđo ponit genus ⁊ infert ſpeciẽ. ¶ †No. primo qđ metus ⁊ coa-
ctio vt oppoſita voluntati excedunt conſenſum ſic ad corticẽ: pro-
bat tex. ⁊ melius. dic quod excludũt libertatem conſenſus: ⁊ ſic in-
tellige literam metus: ergo vitiat dependentia a libertate conſen
3 ſus. †Et ex hoc no. quod poſito de iure vno de cõtrarijs reliquum
excluditur: ⁊ qđ volens vnum de oppoſitis per prius alterũ exclu-
4 dere dʒ: ⁊ ſic duo oppoſita non poſſunt eſſe ſimul. ¶ †No. ij. qđ ma-
trimonium ſolo cõſenſu ꝯtrahitur: ⁊ ex quo patet qđ cauſa efficiẽs
5 matrimonij eſt nudus cõſenſus: ⁊ ſic verba nõ ſunt de eſſe eiꝰ. †Et
aduerte qđ conſenſus debet habere qualitatem. ſ. plenam liberta-
6 tis ⁊ ſecuritatis. ¶ †Nota tertio qđ timore quandoq; organ. voce
7 fallit ⁊ aliter exprimit in ſono quam mens dictet. ¶ †No. quarto
qđ ad iudicem coram quo vertitur qđ ſpectat procurare vt partes
in litigando ſint tute: ⁊ etiaʒ tempore litigij nulla vis partibus in-
8 feratur etiã poſt ſniam vſq; ad executionem. ¶ †No. quinto caſuʒ
in quo ꝙ̃ꝙ̃ improprie libera pſona ſequeſtratur. Et no. qđ officiuʒ
9 ſequeſtri finitur ad limites terminorum cauſe. †Et no. qđ officiuʒ
iudicis ſpectat ne ſententia ſit inanis reſpectu finis exequẽdi. Et
hic eſt vnꝰ caſus in quo ſupplet de facto. de quo de poſtu. prela. bo-
ne. j. Tria obuiant litere. Primo verborum inculcatio: ibi. metus
10 vel coactio. †Dic qđ ſi metus refertur ad metuʒ qui cadere poteſt
in conſtantem preter captionem vel penam corporalem vel arcta-
tionem coactio reſpicit vel coactio: ſi filia timeat morteʒ vel capti-
uitateʒ patris: vel aliquid ſimile: non valet matrimonium. xxxj. q.
ij. c. j. ⁊ ij. Nam iuſtus eſt timor. ſic dicitur econuerſo. ff. qđ me. cauſa
l. Iſti quidem. ſi in matrimonio conſenſus filij eſſet liber: licet pa-
ter haberet iuſtum metum teneret matrimonium. Aduerte tamẽ
11 qđ ſi queris: † an captiuitas habeat impedire actum a libero con
ſenſu dependentem: dicendum eſt qđ aut coactio captiuitatis or-
dinatur in finem alterius conſequendi: quam conſenſuʒ in actu de
quo queritur: vt quia ad extorquendam pecuniaʒ captus contra-
hit matrimonium: ⁊ non vitiatur matrimoniuʒ: hinc eſt quod po-
teſt cõſtitui procurator. ff. de minoribus. l. pamp. exuli. Et ideo ſi
contrahit matrimonium ad commodum tertij cum iſto pretextu:
non detineatur: valet contractus. l. j. et. ij. C. ſi quis aliquem teſta.
prohibuerit vel coegerit: aut cõtractus ſit ad cõmodum detinẽtis
⁊ tunc ſi detinetur iuſte: valet contractus. l. ſi mulier. in princ. ff. qđ
metus cauſa. ſi iniuſte contractus non valet ad finem ad quem de-
tinetur. Si autem finis detentionis: ⁊ finis contractus non cõcur
runt in idem: tunc non valet contractus: vt dicit hic Inno. ad hoc
quod no. Butrig. in. l. qui in carcere. ff. qđ metus cauſa. ⁊ Bar. in. l.
qui a latronibus. ff. de teſtamen. ⁊ ff. de verbo. ſignifica. l. quãdoq;.
12 ¶ †Qualis exigitur metus. glo. dicit qđ talis qui cadit in conſtã-
tem. dicit tamen quod minor metus ſufficit in muliere quam in vi
ro: quia animum conſtantis mulieris leuior ⁊ timidior afficit quã
13 viri. ¶ †Secundo obuiat quod mulier ante omnia reſtituenda eſt
viro anteꝙ̃ diſputetur ſuper proprietate. de reſtit. ſpol. ex conque-
ſtione. Solu. non agebatur hic poſſeſſorio: vel timebatur viri ſeui-
tia: vel erat inuita traducta: ⁊ ſic non erat queſita poſſeſſorio iure.
vel nunꝙ̃ fuit traducta: vel parati erant parentes probare contra.
de quo de reſtitu. ſpon. Literas. vel loquitur de virgine que nondũ
erat cognita que reſtitui non debet: etiam cum ſatiſdatione: quia
timetur de corruptione: ⁊ ſic poſtea non reſiſtet: et in eadem cauſa
ff. ſi quis cau. l. ſi quis. dic quod hic matrimoniuʒ contendebatur:
non contractum: ⁊ ſic negabaẗ conceſſa poſſeſſio: ꝗ haberi non po-
teſt abſq; matrimonio: vt no. per doc. in. c. ex parte. de reſtit. ſpo.
glo. ſunt clare et modice vtilitatis. vide per te. Anto. de But.

1 ☞ Sponſalia de futuro contracta non ſoluuntur per ſubſequẽ-
tia ſponſalia de preſenti copula carnali ſecuta: niſi per metum qui
potuiſſet cadere in conſtantem virum fuiſſent contracta.
2 Matrimonium non inducit precedens copula cum ſponſalibꝰ de
futuro ſecutis: ſed ſequens ſic: nec inducit etiã promitto te in vxo-
re ducere.
3 Matrimonium non vitiat metus qui in virũ conſtantem cadere
non poteſt.
4 Metus cauſatus a culpa illius cui infertur q̃uo vitiat actũ a libe-
ra voluntate dependente. nu. 7.
5 Teſtis cauſans inimicitias vt ſuſpectꝰ repelliẗ in cã inimicitie.
6 Matrimonium an cauſetur ex copula ſequente ſponſalia vbi pro-
teſtatio ſit in actu copule quod contrahere non intendunt.
8 Matrimonium an viciet ignorantia iuris circa hoc qđ copula fa-
ciat tranſire in matrimonium.
1 Veniens. el. ij. †Si carnalis copula ſecuta ẽ: ſpõ-
ſalia de futuro nõ ſoluunẗ p ſubſequẽ-
tia ſponſalia de preſenti: niſi per metum qui potuiſſet
cadere in conſtantem ꝯcta fuiſſent. h. d. Primo ponit
caſum aperte narratũ quẽ. Secundo diffiniendum cõmittit. Scđa
2 ibi. Ideoq;. ¶ †Nota primo quod p̃cedens copula cũ ſponſalibꝰ
de futuro ſecutis non inducit matrimonium: ſequens autem ſic.
Aduertat ergo articulans in iſta materia qđ poſt ſponſalia cõclu-
dat copulã. Nam ſi probaret ſponſalia ⁊ copulam: ꝓbatio nõ rele-
uaret: quia potuiſſet copula preceſſiſſe ſpõſalia. ¶ No. ſecũdo qđ
per hec verba ꝓmitto te ducere in vxorem: non induciẗ matrimo-
3 nium. dixi. ſ. e. c. ex parte. ¶ †Nota tertio qđ ſponſalia de p̃ñti me-
tu qui cadere põt in conſtantẽ ꝯcta non valent: ⁊ hoc qꝛ hic actus
cauſaẗ a pleno ⁊ libero cõſenſu: ⁊ qđ metus non cadens in conſtan
tem non viciat mr̃imonium. ¶ Nota quarto qꝛ lʒ quis fuerit cã
4 metus: p hoc non in plus actus ꝯ metũ validaẗ: † ⁊ ſic etiã metus
cauſatus a culpa illꝰ cui inferẗ viciat actũ a libera voluntate de-
5 pendẽte. †facit qđ licet quis fuerit cã inimicitiarũ: nihilominꝰ ꝓ-
pter inimicitias poſſet q̃ñq; repellere a iudicãdo vel teſtificando.
Super quo vide qđ no. de ap. interpoſita. Et vide Inno. de re iu-
di. c. cũ. i. ⁊ a. in ſua gl. ſi. ⁊ de ap. c. ſi. ⁊ ibi doc. No. ꝙ vbi ſimul cõcur-
rit ſictio ⁊ veritas ẽt in diuerſis actibus p̃ualet fictus actis. Nota
6 hic ſunt duo dubia. ¶ †Primũ qđ copula ſequẽs ſponſalia trãſit
in matrimoniũ. ¶ Scđm ꝙ metus culpa eius cui infertur cauſatꝰ
actum viciat: dũmõ cadat in cõſtantẽ. ¶ Primo ob. c. tua. j. e. ⁊ qđ
ibi no. Quidã hoc limitant vt tranſeat in matrimoniũ copula ſe-
quẽs ſpõſalia: niſi ꝓteſtatio fiat ꝙ ꝯhere non intendũt. Et hoc tʒ
Io. in. d. c. tua. Contra tʒ de cõdi. ap. c. p tuas. Qđ etiaʒ ꝓteſtatio
non impediat mr̃imoniũ. Nõ primi potuit eſſe: qꝛ lʒ ꝯ fictionẽ vel
p̃ſumptionẽ iuris: ⁊ de iure non admittaẗ ꝓbatio in cõtrariũ. Ad-
mittiẗ tñ ꝓbatio ſurgens ab actu partium: ⁊ maxime ſi intercedat
actus ſecundũ tp̃s ꝯctus fictionis. Ad hoc. ſ. qđ me. cã. c. j. Scđm
iuuat: qꝛ talis ꝓteſtatio eſt turpis: ⁊ nõ hʒ iuſtã cãm ꝓteſtationis.
de ꝯſti. cũ. m. Itẽ qꝛ eſt ꝯria facto ⁊ tendit ad tollendũ ꝯſecutiuum
iuris. Ideo nõ iuuat. Vt. d. c. cum. m. ¶ Nõ ob. decr. tua. Quia ibi
nõ fuit ſubſtantia coniugalis matrimonij: nec forma. Item ꝯ talẽ
p̃ſumptionẽ nõ admittiẗ ꝓbatio in ꝯriũ etiã per cõfeſſionẽ: qꝛ actꝰ
eſt talis nature cui nõ obuiat partiũ confeſſio. Hec ſunt vera: niſi
p prius ſpõſi abſoluerent a ſponſalibꝰ: ⁊ poſtea intercederet copu-
la: qꝛ tunc cum nõ ſubeſſent: ſpõſalia nõ eſſent: quid cõfirmareẗ p
7 copulã: ⁊ tũc ſponſalia nõ trãſirent in matrimoniũ. ¶ †Scđo ob-
uiat: qꝛ vbi qs eſt cã metus: metꝰ nõ excuſat. l. ſi mulier. ff. qđ met.
cã. So. aut metꝰ eſt iuſ. ⁊ ꝓcedit ꝯriũ: qꝛ timor talis metꝰ qui a iu-
re ⁊ iuridice inferẗ non eſt ſufficiens ad annullandũ actũ. Aut ti-
mor ẽ facti: ⁊ ſequiẗ de facto: ⁊ talis metꝰ excuſat: ⁊ actũ inualidat:
vt hic. Nec ob. ſi dicaẗ hic metus eſt iuſ. cũ pr̃ poſſit adulterũ cum
filia occidere. ff. de adulte. l. qđ ait lex. Quia hoc non ꝓcedit ſcđm
canones. xxxiij. q. ij. Inter hec. Iteʒ illud ꝓcedit qñ ipſas inuenit
in actu veneris: qđ etiã vt dixi non permittiẗ a iure canonico: qđ
8 no. ¶ †Quero an ignorãtia iur. erga hoc ꝙ copula faciat ſponſa-
lia trãſire in mr̃imoniũ viciet matrimoniũ. dic ꝙ nõ: imoʒ matri-
monium: ſicut ſi quis eſtimans ſe filium cum ſit paterfamilias: ſi
adit hereditatem valet aditio. ff. de condi. ⁊ demon. l. multum in-
tereſt. Et faciunt predicta ꝙ ſñia lata a iudice delegato qui ſe nõ
putat delegatũ valeat. de quo de offi. dele. prudentiam.
1 ☞ Iurans cum aliqua contrahere ſi vult religionem ingredi vt
iuramentum ſeruet contrahere debet: poſtea ante carnalem copu
lam poterit ingredi. nu. 9.
2 Sponſalia de futuro quibus verbis contrahi poſſunt.
3 Iuramentũ ⁊ fidei preſtatio an differant quandoq;.
4 Vita contemplatiua eſt melior actiua.
5 Religioſus plus meretur ꝙ̃ vxoratus.
6 Matrimonij contractus cum voluntate ⁊ intentione prolem nõ
ꝑ̃ñdi non vitiatur ſolo intentu: dũmõ hoc in peccatũ nõ deducaẗ.
7 Promittentem liberat momentaneum promiſſionis implemen
tum: lʒ effectus implementi non duret.
8 Matrimonium contractum per verba de p̃ñti non ſecuta copula
eſt diſſolubile religionis ingreſſu.
9 Religionis ingreſſu ex quo delentur oĩa alia vota ⁊ diſſoluiẗ ma-
trimonium contractum per verba de p̃ñti: an iurans contrahere
cum tali muliere debeat ꝯhere prius ⁊ deinde religioneʒ ingredi.
Commiſſum.

1 **Commiſſum.** †Qui iurat cum aliqua ↄtra-
here ſi vult religionem ingre-
di vt iuramentum ſeruet: contrahere debet: poſtea ante
carnalem copulaȝ poterit ingredi. h.d. Communis diui
2 ſio. Secunda ibi. Fraternitati. ¶ †Nota hec verba apta ad conclu-
denda ſola ſimplicia ſponſalia de futuro: vt do fidem de contrahen
do: vel promitto contracturuȝ: ⁊ ex hoc inſtruitur notarius quō de
beat conficere inſtrumentū ſuper ſponſalibus ſimpliciter ⁊ libellans
3 in materia et articulans ad probanda ſponſalia. ¶ †Nota ſecundo
hic caſum quando fidei preſtatio ⁊ iuramentum in aliquo differūt.
4 ¶ †Nota tertio qd̄ vita contemplatiua melior eſt actiua: †et plus
5 meretur monachus quā vxoratus. de quo. ſ. de renun. niſi cū pridē.
¶ Nota quarto qd̄ in dubijs tutius eligendum ad hoc. ſ. e. c. iuue-
nis. Et not. quod vbi promiſſio eſt obuians meliori bono vna cauſa
6 meliori bono ſeruari poſſunt ſimul: ⁊ impleri ſeruāda ſunt. ¶ †No
ta quinto qd̄ cōtractus matrimonij cum voluntate ⁊ intentione pro
lem non habendi dūmodo hoc in pctm̄ non deducitur non vitiatur
7 ſolo intentu pctō ceſſante. ¶ †Nota ſexto qd̄ momentaneū imple
mentū promiſſionis liberat promittentem: licet effectus implemē-
8 ti non duret. ¶ †Nota ſeptimo qd̄ matrimoniū de preſenti nō ſecu
ta copula eſt diſſolubile religiōis ingreſſu: ſecuta aūt copula nulla-
tenus eſt diſſolubile. ¶ Hec decre. habet ſe conſultiue ad illum qui
eſt in propoſito religionem ingredi: qui prius contrahere iurauit: ⁊
conſulit qd̄ contrahat ⁊ ante copulā intret: ⁊ ſic ſeruabit propoſitū.
9 ¶ †Huic conſilio multa ob. Primo quia in concurſu cōtrahendi ⁊
non contrahendi ius eligit tutius eſſe qd̄ non contrahatur. per tex.
xxvij. q. v. Sicut eñ. Scd̄o nō eſt tutius: quia homo fragilis forte fa
cile inducitur ad debitū exigendum. Tertio non expedit tale conſi-
lium quod in tali tētatione ſe ponat: q⁊ per hoc qd̄ non cōtrahat ex
quo propoſitū in melius cōmutat: non dicitur infringere iuramen-
tum. de iureiur. peruenit. de voto et vo. redē. c. ſcripture. ¶ Quarto
quia ex quo bonum offertur ſibi ⁊ melius ſi melius deliberatuȝ non
implet: cadit in conſpectu dei. xvij. q. j. qui bona. ¶ Quinto ex quo
eligit pro meliori religionem ingredi: ſi contrahat venit contra con
ſcientiā: ergo non eſt tutius. ¶ Sexto ex quo contrahit animo non
ſtandi cum illa. Iſte contractus eſt deceptorius: igitur tutius eſt nō
contrahere. ¶ Septimo quia cōtractus matrimonij cū intentione
nō habēdi copulā: ⁊ cōſequēter nec prolem: eſt nullus: q⁊ deficit vnū
ex ſubſtantialibus bonis matrimonij. j. de condi. appo. c. ſi. ¶ Dic
q̄nq; quis iam votū religionis emiſit: ⁊ non eſt tutius ſibi contrahe
re: quia ↄtrahere repugnat voto iam deliberato ⁊ formato. Et ſic tu
tius nō eſſet tunc contrahere. Q̄nq; nōdū votū emiſit: lȝ ſuſpiret ad
religionē: ⁊ tunc q⁊ etiā in cōtrahendo ſimpliciter: non eſt voti trāſ-
greſſor. Et hoc caſu ſi queris. an ingrediendo religionē non contra-
hendo cum illa dicatur iuramenti tranſgreſſor. dicendum eſt qd̄ nō.
q⁊ in melius illud cōmutat. ſi aūt queris: an ſaltē de facto pōt tranſ-
greſſor vocari promiſſionē quā fecit: ⁊ dicēdū eſt qd̄ ſic. Ideo ad hāc
vocē excludendam hec decr. concludit ⁊ conſulit vt contrahat. dicit
tñ Inn. qd̄ hoc conſiliū eſt tētandū qñ non eſt paratus ad ingreſſum
vt q⁊ vult recolligere fructus ⁊ ordinare ſua facta antequam intret.
Sed ſi ſtatim foret paratus intraret: quia in talib⁹ periculoſa eſt di
latatio. ⁊ forte poſſet retrahi ex contractu propter paruitatē copu-
le exigende. dicit qd̄ tunc nō eſt conſulendū prout hic dicit tex. Sed
qd̄ ſtatim intraret ex quo poteſt vterq; qd̄ ſtatim non eſt parat⁹: me
lius eſſet qd̄ ſe cōſeruaret in odorē bonorū fame: q⁊ non ſolū a malo:
ſed ab eo qd̄ hȝ figurā mali abſtinendū eſt. de vi. ⁊ ho. cle. cum ab oi.
¶ Nō ob. alī. Et primo qd̄ dicitur qd̄ in cōcurſu cōtrahēdi: ⁊ nō me-
lius eſt qd̄ non cōtrahat verū qñ hoc nō ꝓmiſit: ſed ſi ꝓmiſit melius
eſt qd̄ tunc impleat ꝓmiſſum maxime qñ vtrūq; pōt ſeruare. ¶ Ad
ſcd̄m de fragilitate exigēdi illa tollit: q⁊ nō cōſulit hec decr. qd̄ eā du
cat ad domū: ſed qd̄ ↄtrahat. ¶ Tertia rō ſublata eſt: q⁊ ſaltim quo
ad vulgi opi. notaret de fractiōe ꝓmiſſiōis. ¶ Quarta rō nō ob. ex
quo poſſet iplere vtrūq;: ⁊ iplere intēdit: nec obmittere meli⁹ delibe
ratū. ¶ Quita rō nō ob. q⁊ id ꝓcederet qñ eligeret m̄fimoniū exclu
ſa religiōe qd̄ hic ceſſat. ¶ Nō ob. qd̄ hoc iplere ſit inane qñ nō ſit m̄fi
moniū ex quo excludit ex mēte bonū ſobolis. vt. j. de ↄdi. ap. c. ſi. Q⁊
ſola volūtas virginitatis nō ipedit m̄fimoniū: dūmō nō deducit in
pctm̄. xxvij. q. ij. Bta maria. Et hoc teneas. ¶ Nō ob. qd̄ ↄct⁹ ſit de
ceptori⁹. q⁊ dolus eſt bonus ex quo ſit in finē boni: hec faciūt ad qd̄-
nē de clerico in minorib⁹. qui antequā miſſam cātaret: iurauit ſe fa-
cere militē. Tādē parochialē eccleſiā adeptus ſe fecit militē: ⁊ poſt-
ea miſſaȝ celebrauit: an peccauerit videt qd̄ nō: q⁊ ipleuit iuramētū.
Ut hic in cōtra. Q⁊ militia clericalis ⁊ laycalis repugnantia ſunt. lj.
di. Qui in aliquo. xxiij. q. iiij. c. Inn. §. ſi. de cle. cōiu. diuerſis fallacijs.
Cōcludit hunc clericū peccaſſe: q⁊ talē defectū tacuit in promotiōe.
de cor. vi. c. expoſuiſti. Et ex hoc ſolo peccauit: ex eo qd̄ ſe militē fece
rit implendo ſuum iuramentum. Anto. de Butrio.

1 ☞ Matrimoniū cuȝ aliqua iurans contrahere an debeat potius
moueri q̄ compelli. nu. 3.
2 Peccatum quo caſu eccleſia permittat vt peius euitetur. nu. 4.
4 Matrimonium an quis contrahere moueatur ſeu compellatur vbi
vir adeo eſt proſecutur⁹ mulierē vel mulier virū qd̄ probabiliter ho-
micidiū poſſit inde cauſari.

1 **Requiſiuit.** †Qui iurat contrahere cuȝ aliqua
ad contrahendū debet moueri po-
tius quā cōpelli. h.d. Cōis diuiſio. Secunda ibi. Ad qd̄.
¶ Not. primo qd̄ in matrimonio cōſenſus non exigitur
ſimpliciter: ſed exigitur liber conſenſus. ¶ No. ſcd̄o qd̄ etiā propter
ſpōſalia inuita nō eſt preciſe cōpellēdus quis ad m̄fimoniū ↄtrahē
2 dū: lȝ monēdus ſit. ¶ †No. caſum in quo eccleſia permittit pctm̄: ⁊
hoc vt peius euitet. ¶ No. tertio qd̄ nuptie inuite difficiles ⁊ malos
3 exitus ſolent habere. †Obuiat decre. vnuȝ. Nā videt qd̄ cōpellēdus
ſit cōtrahere: imo qualiter faciēdū eſt in euidēti pctō: ergo ab eccl̄ia
conſtringi dȝ. Ad hoc. ſ. e. c. ex literis. Nec ob. rō decr. q⁊ per hoc nō
tolleret libertas m̄fimonij. Q̄nq; eñ matrimoniū neceſſitat ab ali-
quo principio extrinſeco a contrahentibus: ⁊ talis actus bene dicit
volūtarius: ⁊ hoc hic nō eſt. Q̄nq; cauſat ab aliquo principio intrin
ſeco in contrahētibus ex quo neceſſitatur matrimoniū: ⁊ per hoc nō
dicitur matrimoniū volūtariū: alias nihil eſſet volūtariū vbi ſuppo
neretur obligatio: qd̄ eſt falſum. Sed hic preceſſit actus volūtarius
partiū. ſ. ipſe cōſenſus ſpōſaliorū: ſicut videmus qd̄ non dicitur quis
inuite ordinatus: qñ ante ſuſcepit beneficiū. lx. diſt. Innouamus. de
eta. et quali. c. j. ⁊ c. queris. Itē non dicitur quis inuit⁹ qui ꝓpter vo
lūtariā promiſſionē coget ad ſatiſfactionē. xij. q. ij. Quicūq;. Itē nō
dicitur inuitus cōtrahere matrimoniū: qui propter delictum prece-
dens ad hoc arctat. de eo qui dux. in ma. c. j. Glo. dicit hoc fatendū q̄
et cōpellenda eſt. Et exponit textus deſtruēdo literā potius monen
da ē quā cogēda: ꝓpter iuramētū ſuū. allegat iura de ſili exponere.
Tene qd̄ cōpellēdi ſunt iurantes cōtrahere: niſi ſubſit rōnabilis cā.
Que aūt dicatur rationabilis cauſa: hoc relinquitur arbitrio iudi-
4 cis. ¶ †Quid eñ ſi vir adeo proſequatur mulierē: vel mulier viruȝ:
qd̄ probabiliter timetur inde ſequi homicidiū vel guerra. Si cōtra-
here cōpellatur certe eccleſia reſtringit cenſurā in hoc caſu: alioquin
nō eſſet medicinalis ſed mortalis: nec ad correctionem proferretur:
ſed ad deſtructionē. Cōtra apl'm. ij. ad Corin. x. c. Et eſt caſus in quo
exiſtēs in pctō mortali nō cogit preciſe ad penitētiā. Ad hoc. c. Ue-
niens. j. Qui clerici vel vo. Si iudex talia non perpendet cauſatiue
deſtringuit monitione precedēte. Et ſic concordātur opi. ſm̄ bonuȝ
iudicis arbitrium. ſ. de tranſac. c. ſi. Anto. de Butrio.

1 ☞ Matrimoniū ſcd̄m alias legitime ↄctū valet ſi primū eſt nul-
lū: quāuis ſuper primo nō fuerit iudiciū eccleſie expectatū: lȝ ſecus
in electione. nu. 4. ⁊ 9.
2 Teſtes in cauſa matrimonij ſunt publicandi vbi agitur de cōtractu
diſſoluendo.
3 Matrimoniū nō vitiat ois ſurreptio cauſe impellentis ad matrimo
nium et eius falſitas.
5 Lis pendens quo caſu non irritat factum lite pendente. nu. 9.
6 Attētata lite pendēte que trāſeūt ad limites vinculi irreuocabili
ſunt irreuocabilia.
7 Matrimonium contrahēs contra eccleſie interdictū qua pena pu-
niatur ⁊ an ignorātia excuſet. nu. ſeq.
8 Ignorantia an excuſet a pena.

1 **Cum in apoſtolica.** †Si primum ma
trimoniuȝ eſt nul
lū: valet ſcd̄m alias legitime cōtractū: quāuis ſup primo
nō fuerit iudiciū eccleſie expectatū. h.d. Sūt due partes.
2 In prima narrat conſultatio. In ſcd̄a rñſio. ſcd̄a. ibi. Uerū. ¶ †No.
ꝑmo qd̄ in cauſa matrimonij. vbi agit de cōtractu diſſoluēdo: teſtes
3 ſunt publicādi. ¶ †No. ſcd̄o qd̄ ſubreptio cauſe impellētis ad ma-
4 trimoniū ⁊ eius falſitas non vitiat matrimoniuȝ. ¶ †No. tertio qd̄
ſcd̄m matrimoniū poſt primū nullū nō caſſatū: valet etiam dato qd̄
aliquis precedat poſſeſſionis reſpectu primi matrimonij: licet ſecus
5 in electione. ſ. de elec. auditis. ¶ †No. quarto qd̄ lis pendeñ. ſuper
primo matrimonio non vitiat contractuȝ ſcdi: ⁊ ſic habes caſum in
quo lis pendeñ. non irritat factū lite pēdente: contra regulā ti. vt li
te pēdeñ. Et eſt cauſa: q⁊ cōtracto matrimonio vinculū imprimitur
6 auctoritate dei: qd̄ eſt irreuocabile. ¶ † Ex quo habes regulaȝ: qd̄
attētata lite pendente que tranſeunt ad limites vinculi irreuocabi
lis: ſunt irreuocabilia. vide glo. de appel. non ſoluȝ. lib. vj. ad hoc. ſ.
7 cap. Ueniens. ¶ †No. quinto penā contractus matrimonij contra
eccleſie interdictū: vt lite pendeñ. quia penitentia de tranſgreſſione
eſt imponenda et effectus matrimonij ad tēpus ſuſpēditur. ¶ Hic
agitur de validitate ſcdi matrimonij pendente lite ſuper primo ⁊ de
pena contrahentium. Uideamus primo de pena. ſcd̄o de validitate
8 erga primum. †Uidetur qd̄ mulier in ignorātia non excuſetur a pe-
na: quia verbis illius credere non debuit abſq; literis. Iudiciuȝ. viij.
queſtio. v. c. ſi. ⁊ de man. prin. l. vna. dic quod mulier excuſatur: quia
omnes ita credebant ⁊ ſufficit ad excuſationem adulterij quod non
ſit in dolo. ff. de adul. l. pe. vel hic agitur de validitate matrimonij in
qua non attenditur culpa. per hoc non vitiatur ſcd̄m matrimoniū:
ex quo ſupponitur inualiditas primi. ¶ Secūdo ergo penam obſt.
quia non videtur huic aliqua penitentia iniūgi debere: quia nullā

fuit delictum contra matrimoniū:qđ nullum erat.So.non punitur
propter contemptū matrimonij:ſed propter contemptū iudicū ⁊ ec
cleſie:q꞉ lite pendente cōtraxit.j.de ma.cōtracto cōtra interdic.ecc.
c.j.⁊.ij.¶ Tertio ergo penā obuiat.qđ mulier nō dʒ puniri : q꞉ non
fuit in culpa:ex quo ignorauit.So.dic lʒ ignorauit a pricipio:ſciuit
ex poſtfacto perſeuerādo.vł dic qđ vir punitur in exigēdo non in red
dēdo ſi ab ipſa exigat.de ſen.exc.Inquiſitioni.Alias ſi ſciuiſſet pu-
9 niretur.¶ †Uenio ad ſcōm.ſ.ad validitatē ſcōi:pendente lite ſuper
primo,nullo, obuiat qđ dato etiā qđ mulier ſciens cōtraxiſſet ex quo
datur nullitas primi debuerit valere ſcōm. Contrariū ſentit litera a
cōtrario ſenſu.Nam quod nullū eſt nō preſtat alteri impedimentū.
de iurepa.c.qđ aūt.Et regula ſufficit qđ non preſtat.de reg.iu.li.vj.
cū ſuis concordantijs.Dic qđ contractū eſt verum:ſiue ſciuerit:ſiue
ignorauerit:non eſt vis:quo ad validitatē ſcōi.Non ob.c.ad audien
tiā.ꝫ.eo.de biga.nup.quia in.c.ad audientiam aliquo reſpectu erat
aliqđ:et cauſa impediens erat aliqua.ſ. publica honeſtas creata ex
ſponſalibus validis:quo ad principia naturalia.de biga.c.nup. Lo
quitur qn̄ ad creandū impedimentū nō attendit veritas vinculi:ſed
ſola intentio cum opere.Concludit ergo glo. qđ qn̄qꝫ nullo ſubſiſtē
te primo matrimonio cōtrahitur ignorāter per mulierē ⁊ tenet ma-
trimoniū:vt hic.Qn̄qꝫ mulier ſcit dependentiam litis primi nulli,⁊
idem:ſed vtriqꝫ punitur.Hoc dicit Hoſ.procedere ſi pendeñ.lite cū
prima:contrahat cum ſcōa:⁊ ſeparetur a prima:quia poſtea declara
to qđ primum matrimoniū non tenuit:cogitur redire ad ſcōʒ.Quā
doqꝫ ſubſiſtente primo mulier contrahat ignoranter ⁊ viuēte prima
non valet matrimonium ea mortua:ex quo fuit ignorans:⁊ vir com
pellitur eam ſuſcipere propter dolum ſuuʒ.de eo qui dux. in ma.c.j.
Et inducit etiam matrimoniū eo qđ ſcienter inter ſe cohabitāt:ſciē
do mortem primi cōiugis.de eo qui dux.in ma.quā pol. per adul.c.
Ueniens.et.c.ſignificauit.Quandoqꝫ ſubſiſtente primo matrimo-
nio contrahit ſcienter cum eo:et nō poteſt eſſe eius vxor poſt mortē
prioris.de eo qui dux.in ma.ex literarū.⁊.c.cum haberet.¶ Primo
caſu qn̄ contrahunt ſcientes litem ſuper primo fatentur doct.Qn̄qꝫ
credebant contrahentes primum matrimonium tenere: ſcōm nō te
net:niſi ex nouo conſenſu poſt ſententiam:licet in cōtrariū facit qđ
no.Jo.xxxiij.q.j.⁊.ij.in ſumma.Ubi dicit qđ licet mulier credit virū
viuere:⁊ eſt mortuus:valet matrimoniū.Sed credo quod Joā. non
bene dicat nō eñ video qđ cōſentiat in matrimoniū ex quo credit il-
lū viuere:eſt tamen verū licet matrimonium non teneat qđ cogetur
cum illo contrahere:per decre.primā.j. Qui duxit in ma.Item pro
cedit glo. ſic credēdo quod primū valeat:contrahentes errent in iu
re credendo qđ ſic valeant bina connubia.¶ Secūdo ob.qđ matri-
moniū ſcōm poſt primū non caſſatū nō dʒ valere:ſicut dicimus . de
elec.auditis.So.contra.procedit in electione cuius vinculū robora
tur ex cōſtitutione canonica : circa quā pōt ſtatuere papa qđ placet.
xiij.q.j.eccleſias.de elec.Innotuit.Et tale vinculū eo qđ cōtractum
non eſt irreuocabile.Hic loquit in vinculo matrimonij:cuꝰ vinculū
ſubſiſtit dei auctoritate. Circa quā ad libitū nō ſtatuit papa diſſol-
uēdo:ex quo tenet:vt pʒ ex no.de conceſſ.preben.propoſuit.de quo
remittit Hoſt.ad no.in ſi.de ſpon.duorū in ſumma.§. qui ⁊ quibus.
de quo etiā inſti.de iure natura.§.ſed naturaliter.Hoſt.

1 ☞ Matrimonium contrahere non poteſt vxor de morte mariti nō certificata quāuis ignoret quid ſit de marito qui longo tempore abfuit.
2 Matrimonium nō diſſoluitur ſola coniugis abſentia de iure canonico contra ciuilem permittentem diuortiū propter abſentiā quinquēnalem.nu.7.
3 Probandi incertitudinem practica que ſit.
4 Mortem quando dicatur probare inquiſitio.
5 Matrimoniū cōtrahendi cum altero nō eſt licētia dāda ſtāte vinculo coniugali vel dubio probabili an ſtet pro ſtimulo carnis alterius coniugum.
6 Uxor de morte viri certificata ꝑ nuntiū excuſat ſi cōtrahat ſcōo matrimonium: et licentia contrahendi, eſt inde ſibi dāda per eccleſiam contra legem ciuilem permittenteʒ qđ lapſo quinquēnio cōtrahat. nu.ſeq.
7 De morte mariti abſentis qualiter poterit ſufficiēter cōſtare vt licite contrahat vxor.
8 Matrimonium an per eccleſiam publicari debeat vbi mulier ex leui preſumptione mortis mariti abſentis certificata contrahit licentia ꝑlati ⁊ an poſſit poſt contractū audiri vbi ꝑponit vitā mariti primi.

1 In preſentia. †Uxor nō certificata de morte
mariti cōtrahere nō pōt:q̄uis
quid ſit marito qui lōgo tp̄e abfuit ignoret.h.d.Sūt due
partes.In pria narrat cōſultatio.In ſcōa rn̄ſio.ſcōa ibi.
2 Cōſultationi.¶ †No.primo qđ de iure canonico ſola abſentia con
iugis diuortiū fieri non pōt:nec matrimoniū diſſoluere:etiā ſi cū ab
ſentia cōiugat incertitudo vite viri.Et ſic in hoc corrigit.l.j.⁊ ſi.ff.de
repu.Que diuortiū permittebat propter abſentiaʒ quinquēnalem.

3 ¶ †No.ſcōo practicā probandi incertitudinē de aliquo q꞉ nō ſuffi
cit ſimpliciter aſſerere incertitudinē:ſed probare eo qđ appareat qđ
diligens ſit facta inueſtigatio:⁊ adhuc repertum non eſt de hoc. qđ
no.glo.de elec.Innotuit.de crimine fal.c.Ad falſariorū.Et Inn.de
eta.⁊ qua.Accepimus.Qđ no.de ſaltuarijs qui puniunt:niſi malefi
cia denūtiēt:qđ excuſant ex incertitudine delicti:qn̄o hāc incertitu
dinē ꝑbare debeāt.nā eo qđ ſolertē fecerūt indaginē:pʒ de incertitu
4 dine ſi nō inuenerūt. ¶ †No. qđ ad cōcludēdā mortē alicuius qn̄qꝫ
dicitur:qđ eſt legitima ꝑbatio vt fiat inueſtigatio.Iſta decre.docet
qn̄ inueſtigatio hoc cōcludit : qn̄qꝫ in fine inueſtigationis reperitur
opi.qđ eſt mortuus:⁊ tunc probatur:et quandoqꝫ ſolū reperit qđ ni
5 hil de eo auditur:⁊ nō probat.¶ †No.iij.qđ ſtante vinculo coniuga
li vel probabili dubio:an ſtet pro ſolo ſtimulo carnis alterius coniu
gum:nō eſt danda licentia cum altero contrahendi.¶ No.iiij.qđ in
6 aliquibus eſt poſſibile dare poſſibilitatem continētie. ¶ †No.v.qđ
mulier certificata de morte viri per nūtium:excuſatur ſi contrahat:⁊
ſi ab eccleſia eſt danda licentia contrahendi.Et ſic videtur caſus hic
qđ ſoli nuntio referēte de morte viri:credendū etiaʒ eſt ab eccleſia vt
detur licentia contrahendi.Primo ob . decre.l. vxores.ff.de diuor.
Ubi vltra quinquēnium expectās pōt contrahere. So.illa.l.eſt etiā
7 per.l.correcta.C.de repu.aut.hodie.¶ †Quero qualiter dʒ cōſtare
de morte mariti:vt licitū ſit mulieri contrahere: dic qđ aut agimus
de poſſibilitate contrahendi quātū ad effectū:vt mulier cōtrahens
vel coniunx contrahēs careat pctō:⁊ tunc ſufficit queciqꝫ veriſimi-
lis preſumptio de morte viri: nec ex hoc preſumitur:dū tamē poſtea
reuerſo viro:nec ex hoc punitur ad ipſuʒ reuertatur:vel ea aliter cer
tificata de vita eſt:ſtatim diſcedere debet vbi contraxit : aut non eſt
ad plenum certificata : ſed ſic qđ dubitet de vita:⁊ tunc nō debet re-
cedere:ſed debitum non exigere : ex actu tn̄ debet reddere.j. de ſecū-
dis nup.c.dn̄s noſter.Quandoqꝫ agitur de poteſtate dandi licentiā
ab eccleſia vt cōtrahat. Et hec decre.dicit qđ ſi eccleſia pōt certifica-
ri per nuntium qđ licentia eſt danda. Et ex hoc habet vnū modum
probandi.credo qđ hoc ſit ſatis poſſibile propter incertitudineʒ: q꞉
hoc aliter de facile non eſt probabile:tn̄ puto qđ multū hic hʒ iudex
aduertere ad qualitatē nuntij qualis ſit:⁊ ad circūſtātias quas veri-
ſimiles alle.de morte:⁊ his ⁊ alijs cōſideratis arbitrio iudicantis re
liquo.Scōo credo qđ ſic perficiet ſi probari dʒ mors ſm̄ qđ exigit au
ctor ⁊ lex:vt ſi mortuus eſt maritus:vel dicitur mortuꝰ in bello.Ac-
cedat ad ducem belli per ſe vel aliuʒ:⁊ aliqui cōmilitones in bello iu
rant de morte mariti:lʒ doct.canoniſte ⁊ bene hanc ſolēnitatē dicāt
non neceſſariaʒ de iure cañ.qđ fateor:q꞉ ⁊ aliter probari poteſt:vt ex
precedentibus ⁊ ſequentibus patet. Tertius modus probandi ſm̄
phi.ſi ꝑpter qđ nauis in qua maritus erat eſt paſſa ruinā:tūc cōtra-
here pōt:⁊ ei ēt ab eccl̄ia dāda eſt licētia.Alios modos ꝑbandi dat
glo.vt lit.nō cōte.qm̄.§.ſi vero.In verbo preſumat: quādo.ſ. cōſtat
per famā qđ eſt mortuus:nō tn̄ credo qđ hoc ſufficeret vt ab eccleſia
daretur licentia: niſi cum ea faltē haberet vnuʒ teſtē.vt hic: ſed excu
ſaretur mulier in contrahēdo a pctō : vel niſi qn̄ aliter difficilis eſſet
probatio vel longiſſimo tempore ſtetit abſens:quia tunc in talibus
probat fama.No.de ver.ſig.veniens. Uel erat ſenex et diu eſt expe-
ctatus.Credo qđ in hoc vt cōcludatur mors qđ ſaltim debeat expe
ctari etas centū annorū:⁊ tunc probatur plene mors:q꞉ lʒ quis pre
ſumatur viuere per cētū annos:nō tn̄ preſumitur non excedere eta-
tem centū annorū:ſed ſatis credo qđ probat preſumptiue: et hoc tʒ
Cy.in.l.ſi quidē.C.ſo.ma.⁊ Bar.in.l.ij.§.ſi dubitetur.ff. quēadmo.
teſt.api.Quartus modus probādi qđ maritus fuit in acie:⁊ ibi mor
tuus eſt:⁊ ibi ꝯcludit gl.qđ per iſtas preſumptas violētias ſatis cer
tū eſt de morte viri.⁊ qđ iſta iura ꝑcedāt iſto mō.ſ.per famā:et cōem
opi.fatet Cy.qn̄ aliter nō pōt ꝑbari:⁊ mortuus eſt inter milia hoim
quia tunc dʒ probari per coniecturā.ff.de re mil.l.nō oēs.§.a barba
ris.⁊ in primo dicit qđ ſufficit qđ cōmilitones referāt qđ fuit in acie
periculoſa:in qua multi mortui ſunt: quia talia cōiecturis opʒ pro-
bari:⁊ ita dicit Cy.in aut.hodie.C.de rep.⁊.d.l.ij.§.ſi dubitet.ff.quē
admodū teſt.aperi.Quia hec materia ꝑbatiōis mortis difficilis eſt
⁊ multipliciter in iudicijs agit de morte ꝑbāda ſequēdo diīʒ Bar.in
l.ij.§.ſi dubitet.ff.quēad.teſt.api.Aduertēdū eſt qđ probatio qđ qs
ſit mortuꝰ:eſt qđ priuatiuū ⁊ negatiuū:cuius probatio difficilis eſt.
de ele.bone.in hac ergo materia attēdēda eſt quātitas ꝑiudicij.⁊ ſm̄
alterā ⁊ alterā quātitatē exigit altera ⁊ altera certitudo ⁊ mortis pro
batio.Qn̄qꝫ agit de his q̄ ſunt maximi ꝑiudicij : vt qn̄ quis accuſat
de homicidio:⁊ dʒ ꝑbari mors vere.ff.ad.l.acql.l.videndū.⁊ ꝑbabit
ſi teſtes dicūt qđ viderūt eū mortuū vel qđ tetigerunt eū frigidū vel
eum non habere pulſum:vel ſi dicāt vidi eū habere ſigna mortis:cuʒ
non habeant vocabula magna expreſſa ad mortē cōcludēdā. idem ſi
dicūt vidi eū ſepeliri.ff.de reli.⁊ ſump.fune.l.ij. vel vidi eū exanima-
ri.l.ita vulneratus.in prin.ff.ad.l.acqli.Uel vidi eū decapitari que ⁊
neceſſitate mortē cōcludūt:quedā que nō ſunt tāti ꝑiudicij:ſed ma-
gni vt fame vel ſtatus alicuꝰ vt exigit ꝑbatio. de qua dixi.ꝫ.in ꝑn.
¶ Aduertēdū tn̄ hic qđ qn̄qꝫ eſt mors de ꝑñti vel loco proximo: ita
qđ pōt de facili haberi ꝑbatio per teſtes ⁊ credo: q꞉ tūc nō ſufficeret
ꝑbatio per famā ſed exigit qđ probetur plene:ita qđ eccleſia ſit cer-

ta vt

ta vt det licentiam ad contrahendũ. Agitur enĩ quodãmodo: vt di-
cit Bar. de preiudicio fame. Magnũ enĩ eſt mulieri nubẽti preiudi-
ciũ: et etiã viri ſi mulier ſua nubat eo viuo. Et vidi hoĩem cui caſus
de facto contingit: qꝺ in caſum deſperationis deuenit. Ubi aũt pro
batio eſt de morte longinqua vel eſt de longinquo: ita qꝺ clare non
pñt haberi ꝓbationes ſatis credo qꝺ procedãt probationes. de qui
bus dici. ſ. in prin. ſ. fame et aliorũ. Nã fama probat in lõginquis: et
vbi de facili alia haberi non põt. vt no. Inno. de ver. ſig. veniẽs. ⁊ po
ſui. ſ. de teſti. veniẽs. ad hoc de proba. l. arbiter. ff. de aqua plu. ar. l. in
ſumma. §. apud. ⁊ in auẽ. vt liceat matri ⁊ auie. §. qꝺ aũt. facit qꝺ no.
de ver. ſig. c. quid per nouale. Quedã ſunt perſonales. Quedaʒ ſunt
ſimpliciter magni preiudicij: ſed non tanti: vt qꝛ agitur de aliquo cõ
modo pecuniario: de quo quicquid fiat põt reponi in priſtinũ ſtatũ
et tunc adhuc ſufficit finalis probatio per publicã famã: ⁊ al's ꝓba-
tiones: vt qꝛ cõſanguinei ſui fecerunt luctum: ⁊ eum pro mortuo ha
bẽt. l. ſi. ff. de here. inſt. ff. de acquiren. here. l. ⁊ ſi de ſua. dicit etiã qꝺ ſa
tis putat qꝺ põt fieri diſcuſſio ad probãdũ mortẽ: ſicut fit ⁊ in alijs
vbi negatiuũ ⁊ priuatiuũ probandũ eſt. l. ad mag. §. ne poſſim. ff. de
re. corũ. C. de pigno. auẽ. Hoc ſi debitor. et. l. iij. de his que in fraudẽ
creditorũ. Nã poterit peti a iudice vt mittat nũtios: ⁊ diligẽter inq-
rat: an ille viuat: an ſit mortuus. ad hoc. ff. de verb. ob. l. hoc iure et. l.
cũ quidã. §. ſi. ⁊. l. ſeq. ff. de le. ij. Et credo qꝺ ad finẽ de quo agiẽ hic ſal
tẽ exigatur: qꝺ hec indagatio fiat in locis vbi diciẽ mortu' vel ꝓpin
quus. Et aduerte qꝛ nõ ſufficit qꝺ nũtius nihil inueniat: ſed dʒ inue
nire qꝺ ſaltẽ habetur pro mortuo in illis locis: alias ſi referat qꝺ ni-
hil audiuit de eo non probãt: vt vult hec gl. ſi. ⁊ tex. Et ſi etiã põt in-
telligi hec decre. vt loquaẽ de tali certificatione per nuntiũ tranſmiſ
ſum ex officio curie vel per ipſam mulierẽ. Quedã ſunt modici pre-
iudicij ⁊ ſufficit ꝓbatio per vnũ teſtẽ vel aliã leuẽ preſumptionẽ. vt
8 d. l. ij. §. ſed ſi dubitetur: vt in apertura teſtamenti. ¶ †Sed vbi dixi
mulierẽ excuſari ſi leui preſumptione certificata cõtrahat: quero an
tale matrimoniũ debeat publicari per eccleſiã. dicit hic qꝺ nõ: qꝛ ta-
lis publicatio poſſet inducere ſcãdalũ: ſed ſufficit publicatio ſimpli
citer facta apud epm. de clan. deſpõ. c. ij. Qui penitẽtiã iniũgit ⁊ car-
nale cõmerciũ ſuſpendit ad tẽpus cũ vterq; reperiaẽ in culpa. Sʒ qd
ſi mulier que ducta ꝑſumptiõe mortis viri: ⁊ ea allegat nũc vult pro
bare eũ viuere. dic qꝺ nõ audieẽ: niſi prius principaẽr appareat. alle.
xxxiij. q. ij. Cũ per bellicã: qꝺ putat falſum Io. an. Quid enĩ ſi vir nũ
quã vellet venire: ⁊ lʒ ille canõ ⁊ ſequẽs dicat qꝺ debeat redire ad vi-
rũ reuerſuʒ: nõ per hoc ſequiẽ: qñ eo nõ reuerſo probari poſſit impe
dimentũ matrimonij: ad hoc finis huius gl. Anto. de Butrio.

1 ☞ Matrimoniũ cũ meretrice licet: ⁊ pium opus eſt vbi deſijt me
retricari. nu. 6.
2 Meretricis delictũ non inhabilitat ad ſacramentũ matrimonij.
3 Charitas eſt errãtes ab errore reuocare et proficit ad pctõrũ remiſ-
ſionem. nu. 5.
4 Matrimonium contractũ poſtea cuʒ vitio non impedit precedens
diuiſio corporis in plures.
6 Matrimoniũ contrahi non poteſt cum meretrice que meretricium
deſinere non intẽdit.
7 Matrimoniũ contrahere cũ meretrice eſt vnũ genus eleemoſyne.
8 Eleemoſynarũ tria ſunt genera.

1 **Inter opera.** †Licitum ⁊ pium opus eſt con
trahere cũ meretrice. h. d. Prio
ponit cauſam ſtatuti. Scdo ſtatutuʒ. ſcda ibi. ſtatuimus.
2 ¶ †No. j. qñ delictũ meretricis non inhabilitat quãtum
3 ad ſacramentũ matrimonij. ¶ †No. ij. qꝺ opus charitatis eſt errã-
4 tes ab errore reuocare: ⁊ cũ meretrice cõtrahere. ¶ †No. iij. qꝺ prece
dens diuiſio corporis in plures nõ impedit matrimoniũ poſtea cuʒ
5 viro contractũ. ¶ †No. iiij. opus charitatis proficit ad remiſſioneʒ
6 pctõrũ. †Obuiat dec. canõ. xxxij. q. j. c. ſicut crudelis. Sol. meretricẽ
que deſijt meretricari põt quis licite tenere ⁊ cũ ea contrahere. Sed
cum ea que deſinere non intẽdit: non vt in contrario. ⁊ ita ſoluit gra
7 tianus. c. q. c. nõ eſt culpandus. §. ſi. †Scdo qꝛ hic diciẽ qꝺ inter ope
ra charitatis ⁊c. An hoc ſit genus eleemoſyne. dicit gl. qꝺ ſic. Et eſt
8 vna ſpecies inter tres eleemoſyne. alleg. xlv. di. Tria ſunt. †hic ergo
qꝺ primũ genus eſt eleemoſyne corporalis: vt panẽ egẽti dare: et qꝺ
poteris. Scda ſpecies eſt ſpũalis: vt dimittere ei a quo leſus fueris.
Tertia delinquentes corrigere ⁊ in viam veritatis reducere.

1 ☞ Matrimoniũ vi contractũ ſequẽti cohabitatione ſpontanea
conualeſcit contra regulam quod nulluʒ eſt tractu tpis non poteſt
firmari. nu. 9.
2 Matrimoniũ contrahit vitricus pro priuigna ea tñ conſentiente: et
an ſufficiat conſenſus tacitus.
3 Matrimoniũ cõtractũ tẽpore inhabilis etatis validatur ſola coha-
bitatione vſq; ad tẽpus maioris etatis. nu. ſeq.
4 Sponſalia nulla etiã ex defectu libertatis cõſenſus ſola annali co-
habitatione tranſeunt in matrimoniũ preſumptũ.
5 Matrimoniuʒ preſumitur aliter ꝙ per copulã ſola cohabitatione
annali.
6 Preſumptionem iuris pro matrimonio non ſolũ inducit ſola coha
bitatio ſpontanea ſi poſt metũ intercedat imo etiã inducit preſum-
ptionẽ iuris ⁊ de iure contra quam non admittitur probatio in con
trarium.
7 Matrimonium etiã copula vera vel preſumpta conſumptũ diſſol-
ui poteſt vtriuſq; coniugum religionis ingreſſu.
8 A matrimonio qui auctoritate propria receſſerũt odio vel rancore
eccleſia ex officio nõ debet reconciliare nullo etiam agente.

1 **Ad id quod.** †Matrimoniũ per vim cõtractũ
ſequẽti cohabitatione ſpõtanea
conualeſcit. h. d. Et ſunt due partes. In prima narrat fa-
2 ctũ. In ſcda rñſum. Scda ibi. Mãdamus. ¶ †Not. j. qꝺ
vitricus pro priuigna contrahit matrimoniũ ea tñ conſentiente: ſic
intelligas ⁊ forte qꝺ ſufficiet tacitus. de quo dic vt de deſpon. ipub.
c. j. lib. vj. ¶ No. ij. qꝺ matrimoniũ per metũ cõtractũ ſola cohabita
tione ꝯualidat: ⁊ ſic volũtaria cohabitatio ſuperueniẽs: ſola purgat
3 metũ: ⁊ cõfirmat matrimoniũ: maxĩe qñ eſt nõ modici tpis. ¶ †No.
iij. qꝺ ſola cohabitatiõe vſq; ad tps maioris etatis validaẽ matrimo-
niũ cõtractũ tpe inhabilis etatis: ⁊ ſic cohabitatio qñq; firmat ma-
trimoniũ cõtra duplex vitiũ cõtra vitiũ. ſ. etatis ⁊ ꝯtra vitiũ metus.
Et ſic qꝺ ab initio eſt nullũ: licet ſolo tractu tpis nõ firmeẽ. Cõfirmaẽ
tñ ſi ſuperuenit aliud factũ quod aſſumaẽ a iure vt cauſa cõfirmans.
4 †Et ſic no. qꝺ ſponſalia nulla etiã ex defectu libertatis cõſenſus ſo-
5 la annali cohabitatiõe trãſeũt in matrimoniũ preſumptũ. †Et ha
bes vnũ modũ inducẽdi matrimoniũ preſumptum aliter ꝙ per co-
6 pulã. ¶ †No. iiij. qꝺ ſpõtanea cohabitatio nõ ſolũ inducit preſum-
ptionẽ iuris pro matrimonio ſi itercedat poſt metũ: imo ꝑſumptio
nẽ iuris ⁊ de iure cõtra quã nõ admittitur probatio in contrarium.
¶ No. v. practicã libelli: ⁊ ſnĩe inter illegitime diſiũctos vt iungaẽ
qꝛ debet petere vt cõpellaẽ ad ipſum reuerti: ⁊ maritali affectiõe tra
7 ctare. ¶ †No. vj. qꝺ matrimoniũ etiã copula vel ꝑſumpta ꝯſumptũ
põt diſſolui vtriuſq; cõiugũ religiõis ingreſſu. ¶ No. vij. qꝺ trãſeũs
ad aliena vota matrimonio durãte cũ alio cogiẽ ad penitẽtiã per ec
8 cleſiã. ¶ †No. etiã qꝺ eccleſia ex officio ſuo non dʒ reconciliare etiã
nullo agente matrimonio matrimonialiter cõiũctos qui rãcore vel
odio a cohabitatione auctoritate propria receſſerũt. Et vide qꝺ no.
9 de iureiurã. Tua nos. ⁊. c. ad noſtrã. ¶ †Obuiãt duo dec. Primum
in eo quod dicit maritali. et. c. Quia hoc incongruum eſt vxori. dic
quod maritali: quo ad maritum coniugali: quo ad mulierẽ vel vxo-
rali: et valent talia ad libellos. ¶ Secundo obſt. quia quod nullum
eſt tractu temporis: non validatur. vt in regula. Solu. non firmatur
iuẽ. lib. vj. qꝺ ſolo tractu tpis nõ validatur ex ſuperueniẽte cã confir
mãte: ſed q̃ fuit cã ꝯfirmãs. Hic Inn. videbaẽ exigere copulã: ſʒ hoc
nõ plʒ Hoſti. qꝺ exigaẽ: lʒ ſufficiat ſi interueniat vt ipſe dicit. j. e. Is
qui. Nã hic põderat ſolã morã. gl. hic exigit ſolã cohabitationẽ q̃ cõ
firmauit matrimoniũ cõtra duo vicia. Prio ꝯtra ĩpedimẽtũ metus.
Scdo cõtra vitiũ etatis. Et aduerte qcqd ſentiat gl. prima: nõ exigiẽ
qꝺ tpe ꝯtract' fuerit talis etatis qꝺ malitia ſuppleat etatẽ: qꝛ nõ ex
pectaẽ ali' act'. Sed dic qꝺ in quacũq; etate ꝯtracta ſit cohabitatio
vſq; ad maiorẽ etatẽ ꝯualidat: ⁊ hoc ſentit ⁊ meli' gl. ij. Aduerte tñ
qꝺ quo ad hoc vt cohabitatio talia inducat: dʒ eſſe ſpõtanea. Nã ſi
eſſet meticuloſa nõ ſufficeret: qꝛ met' nõ purgaẽ inſtãte eodẽ metu:
ſint ergo canti ꝓbãtes qꝺ ꝯcludãt eã volũtarie cohabitaſſe: alias ex
quo metu traducta eſt: ſi nõ pateret aliter ſatis preſumereẽ ipſam ex
precedẽti metu cohabitaſſe meticuloſe: niſi aliqd extrinſec' ꝓbareẽ:
per qꝺ appareret ipſam nõ cohabitaſſe meticuloſe: niſi lõga fuiſſet
cohabitatio: qꝛ per hãc decr. ſatis ex hoc crederet qꝺ habuerit opor-
tunitatẽ aufugiẽdi. j. tñ tps qꝺ arbitrio iudicãtis relinquo. vbi aũt
apparet ⁊ de volũtate cohabitãtis nõ exigiẽ tãta mora: imo momẽ-
ti cohabitatio poſtquã habuerit oportunitatẽ fugiẽdi inducet ma
trimoniũ: ſic intelligo doc. hic. Licet Hoſt. dicat arbitrariũ. Et dicit
glo. qꝺ data tali cõfirmatione ex preſumptione cohabitationis ſur-
git tanta preſumptio qꝺ non admittitur probatio in contrariũ. Et
ponit verſus in ſi. Alia ſunt clara: vide per te.

1 ☞ Sponſalia prima per verba de futuro etiã iurata ſoluũtur per
ſcda ſpõſalia de preſenti ſed nõ per ſcda de futuro.
2 Parochia generalis eſt ipſa dioceſis: ſed ex hoc non dicitur quilibet
dioceſanus parochianus.
3 Spõſalia contrahit pater pro filia ſub his verbis promitto tibi dare
filiam in vxorem contrahũtur.
4 Teſtis eſſe poteſt conſanguineus in contractu matrimonij.
5 Matrimonium de preſenti ſoluit ſponſalia de futuro etiam iurata.
6 Ab obligatione liberat tẽpus ipſo iure vbi dies apponiẽ in ꝯtractu
ad limitandũ cauſam obligationis.
Cõtra iuramentũ non dicitur venire nõ ſeruãs quod promiſit lapſo
tpe vbi dies apponitur in ꝯtractu ad limitãdũ cauſam obligatiõis.
7 Iuramenta cõtraria vbi diuerſo tpe emanãt cõtraria altero vinculo
potentiori non ſubſiſtẽte ſtatur primo iuramẽto.
8 Reus quo caſu non abſoluitur actore nõ probante.
9 Promittẽs factũ alienũ etiã cũ iuramẽto in quo videatur obligat'
vbi etiã agitur de matrimonio. nu. ſeq.

10 Obligatio ad tempus an eximat quem ab obligatione lapſo tpe.
11 Matrimoniũ per verba de preſenti vbi diſſoluit ſpõſalia de futuro
etiam iurata ſi ingrediatur religionem mulier ⁊ ſic diſſoluatur illud
matrimonium an cogatur cõtrahere cum prima ex vi ſponſalitioꝝ.
12 Sponſalia que preualeant vbi in primis nõ interuenit iuramẽtum
ſed in ſcdis interuenit.

1 SIcut ex literis. †Prima ſponſalia de fu-
turo etiã iurata ſoluũtur
per ſcda ſpõſalia de pñti. ſed non per ſcda ſpõſalia de fu-
turo. h. d. Cõis diuiſio. ſcda ibi. poſtulationi. Tertia ibi.
2 In tres. ſcda ibi. qd forte. Tertia ibi. qd ſi de. ¶ †No. prio qd dioc. di
citur parochia nõ quilibet de dioc. eſt parochianus quo ad epm: po
teſt ergo eps principaliter exercere curã in quẽlibet dioc. qꝛ quilibet
eſt eius parochianus: ⁊ dare eccleſiaſtica ſacramẽta. vt pꝫ de offi. ar-
chipreſ. c. j. ¶ No. ſcdo qd per hec verba ꝓmitto me ducturũ: cõtra-
hũtur ſponſalia. ꝰ. e. ex parte. Nota hic dictãs inſtrumentũ in ſpon-
3 ſalibus: ⁊ articulans ad probanda ſponſalia. ¶ †Nota tertio qd pa
ter põt cõtrahere ſponſalia pro filia. Et nota qd per hec verba pro-
4 mitto tibi tradere in vxorẽ contrahũtur ſpõſalia. ¶ †Nota quarto
qd ſuper contractu matrimonij pñt teſtificari conſanguinei, ⁊ facere
poſſunt pro ⁊ contra. ꝰ. de teſt. ſuper eo. qui ma. accuſ. poſ. c. videtur
5 nobis. ¶ †Nota quinto qd matrimoniũ de preſenti ſoluit precedẽ-
tia ſponſalia de futuro: et ſic tãquã maius vinculũ abſorbet ſubſtan
tiam primi vinculi. Imponitur tñ penitẽtia de fide mentita cõtra-
henti cum alia venienti contra primũ iuramentũ. Et no. hic caſum
apertum qd actus ſpũalis geſtus contra iuramentũ validus eſt cõ-
6 tra theoricã Inn. de prebẽ. dilecto. ¶ †No. ſexto qd vbi dies appo-
nitur in contractu ad limitandum in cauſam obligationis tẽpus li
berat ab obligatiõe ipſo iure. Ita qd quis nõ ſeruãs qd primo pro-
miſit non dicitur venire cõtra promiſſionẽ vel iuramentũ ſic limita-
tum: ⁊ ſic limitãs ſpõſalia cõtrahere ad tẽpus: poſt tps nõ tenetur.
7 ¶ †Nota ſeptimo qd vbi diuerſo tpe emanãt iuramẽta cõtraria al-
tero vinculo potentiori non ſuperueniente ſtandum eſt primo iura-
mẽto: qꝛ ſcdm illicitũ eſt: ⁊ de ſcdo vt de temerario penitẽtia iniũgẽ-
8 da eſt. Et ſic videtur qd temerarie iurãs peccet mortaliter. † Nota ca
ſum in quo iudex actore non probãte non abſoluit reũ: imo aſſumit
indagationẽ ex officio ſuo. ſ. in cauſa matrimoniali tãgit aie pericu-
lũ etiã publicatis atteſtationibus teſtes producuntur. Et eſt ſpecia
le in ea. ꝰ. de teſti. ſeries. Et per hoc ſit expedita gl. ſi. ⁊ hoc maxie qñ
facit iudex ex officio etiã ſi eſſet renuntiatũ ⁊ eſt cõcluſum: ⁊ etiã ſen
tentiatũ. Ad hoc accedat qd no. de cõſang. ⁊ affi. c. j. de teſti. cum cla
mor. Et hoc qꝛ in talibus nõ obuiat rigor vel ſimplicitas iuris in re-
pellẽda veritate cũ matrimoniũ in diuino iure fundetur ſcdm doct.
Nota qd vbi ſponſalia de futuro non determinãtur etiã poſt longũ
tẽpus inter preſentes: obligatio non ſoluitur ſi etiã per alium ſtete
rit implere volẽs obligationẽ: non liberatur: ex quo ad implemẽtũ
agere põt. Et no. qd iuramentũ factũ non capientibus intereſſe agi
9 tur preciſe ad factũ. ¶ †Tria vel quatuor ob. decre. Primuꝫ qꝛ hic
pater promittẽs factũ alienũ non põt obligari contra id. ff. de ver.
ob. l. ſciendum. Dic qd hoc non cenſetur in dubio promitto factum
alienũ: ſed propriũ. ſ. ſe facturũ ⁊ curaturũ. ¶ No. iſtã glo. que loqui
tur in dubio: ⁊ ſic puto qd ſicut in iudicialibꝰ ⁊ pretorijs ꝓpter equi
tatẽ pretoris tales promiſſiones in dubio talẽ recipiũt intellectuꝫ:
vt potius valeant ꝙ pereant: ſicut in cauſis matrimonialibus: et in
quacũqꝫ alia iura canonica habet locum decr. Vel ſic intelligat pro-
miſſio per. l. quotiens. ff. de verb. ob. qd nota. dixi. ꝰ. e. ex literis. Uñ
dicit glo. qd ſi ſtat per puellã ⁊ non per patrẽ: pater non dicitur per-
iurus: dũmodo per euꝫ non ſtet. Scdo ob. qꝛ non videtur qd debeat
expectare ſpõſus per. v. annos. C. de ſpon. l. ij. ⁊ dixi. ꝰ. eo. de illis. dic
aut tẽpus eſt limitatũ ⁊ poſt illud tẽpus nõ tenetur expectare. Aut
nõ eſt tẽpus limitationis appoſitũ: et tunc ſi cã ſubeſt dꝫ expectare
etiã lõgo tpe: aut nõ ſubeſt cã: et nõ tenet tãto tpe expectare. de hoc
dixi in. d. c. de illis. dic vt ibi. l. dicit qd preſens expectatur per duos
annos: abſens per tres. vt in. ll. hic alle. Decre. hoc ꝓbat qd in pñſen
tẽ qui cõpelli põt ẽt lapſus. v. annorũ nõ eximit obligationẽ aliquã
10 ex quo nõ eſt de tpe determinata. † Tertio ob. decre. qꝛ obligatio ad
tps nõ eximet quẽ ab oblĩone. imo fortificat oblĩonẽ. alleg. de dolo et
cõtuma. c. cũ dilecti. ⁊. ff. de arbitris. l. celſus. Ad hoc. ff. de loca. po-
tuit. Solu. dicit gloſ. diſtingue materiam dies in matrimonio con-
trahẽdo nõ arctat tẽpus: imo extinguit obligationẽ: ⁊ in alijs pro-
miſſionibꝰ fortificat: cãm aſſignat: qꝛ tale nõ capit dilationem. vt li.
nõ cõt. quoniã. §. j. Iſta ſo. nihil releuat. ideo gl. aſſignat aliã rõnem
in matrimonio: qꝛ vbi apponit terminꝰ in matrimonio ſi nõ eximet
ab oblatiõe nihil operet: ſꝫ ſi apponit tũc videt appoſitꝰ ad extin-
guẽdã oblĩonẽ. vbi nõ eſt terminꝰ vltima mora nocet. Scda ſo. gl. vbi
precedit obligatio pura ⁊ apponit terminꝰ: tũc terminus nõ extin-
guit obligationẽ vt que debet tolli. ſo. hic aũt obligatio nõ eſt pura:
hec ſunt truſe: aduerte ad me. Quãdoqꝫ tẽpus apponit in obliga-
tiõe ad ſolicitãdũ iplemẽtũ ita ꝙ finis termini eſt: ⁊ ſollicitet id qd
implẽdũ eſt: ⁊ lapſus termini nõ liberat: imo magis obligat: qꝛ i mo
ra ꝯſtituit: ⁊ hic eſt ꝯtrariũ: ⁊ qꝛ iſte terminus vt ordinatꝰ in finẽ ob-
ligatiõis nõ dꝫ opari oppoſitũ: ſꝫ eius peremptionẽ. Qñqꝫ terminꝰ
apponit a ꝯtrahẽtibus ad finiẽdã vitã obligatiõis: vt qꝛ promitto
tibi. x. que volo teneri vſqꝫ ad paſcha: ⁊ nõ poſtea: ⁊ tps extiguit tũc
obligationẽ ſaltẽ in effectu vt hic. Et de ver. ob. l. cũ ita. Qñqꝫ eſt du
biũ an apponat tps ad exterminãdũ obligationẽ vel finiẽdã vitam
an ad ſollicitãdũ ſeu ſtimulãdũ iplementũ: ⁊ tũc aut tps apponit ab
vno ꝯtrahẽtiũ reſpectu implẽdi ab altero tñ: ⁊ tũc videt appoſituꝫ
ad ſollicitãdũ iplemẽtũ. Ideo poſt tps nõ tollit obligatio: imo ma-
gis firmat. Qñqꝫ tps imponit ab vtroqꝫ: reſpectu implẽdi ab vtroqꝫ
⁊ tũc videt tps appoſitũ ad extinguẽdã vitã obligatiõis iã lapſo tẽ
pore: ſi per aliũ ſtet hic eximit ab obligatiõe: qꝛ ex quo ab alio nõ cõ-
plet ꝯtractus in die cõuẽtiõis: aliter reſilire põt a cõtractu: qꝛ ꝯtra-
ctus recipit ꝯditionẽ quãdã: ꝓmitto ⁊ volo obligari: ſi tu imples ta
li die: ſi tu nõ imples nõ volo obligari: ſicut tibi ꝓmitterẽ cẽtũ in pa
ſcate. ſi dares mihi librũ in paſcate: poſt paſca obligatꝰ nõ ſuꝫ. Nam
poſt paſca ſi nõ das librum non ſuꝫ tibi obligatus: ⁊ hoc eſt veritas.
Uel quandoqꝫ addicitur tps ad ſollicitãdũ implemẽtũ cõtractus iã
perfecti: ⁊ nõ ſoluit cõtractꝰ lapſu tẽporis. Quãdoqꝫ ad ſollicitãdũ
principiũ noui cõtractus ex pte vtriuſqꝫ: ⁊ tũc lapſus terminꝰ abſol
uit primũ cõtractũ in finẽ cõtrahẽdi ordinatũ: qꝛ eo ꝙ labit tps con
trahẽdi qlibet declaret ſe nolle cõtrahere: ⁊ per cõſequẽs ab anterio
ri cõtractu in finẽ cõtractꝰ ordinari diſcedere: quid ſi ſtat per caſum:
quo minus tempore debito cõtrahuntur ſe ꝯuẽto, dicũt doc. hic ꝙ
licet hic trãſiẽs ad alia vota nõ peccaret: tamẽ poſt diẽ remanet obli
gatio. de quo de reg. iu. cũ ſtat. li. vj. cã eſt: qꝛ tunc nõ deficit ꝯditio ta
11 cita cõtractus cũ nõ ſtet per eũ. ¶ †Quero poſt ſpõſalia ꝯtraxit de
preſenti cũ alia. Scda eſt religionẽ ingreſſa: an cõpellit cõtrahere cũ
prima ex vi ſpõſaliorũ. videt ꝙ nõ. de cõuer. ꝯiu. ex pte. Et qꝛ primũ
vinculũ eſt extinſecũ per cõtractũ matrimoniũ: igit nõ reuiuiſcat. l.
qui res. §. arrã. ff. de ſol. de cõſe. di. iiij. queris. Sed ſi ſolueret ꝓpter
cõſanguinitatẽ bene tenet redire ad primã. Io. an. hãc queſtionem
diſputauit ⁊ ponit ſup regula nõ preſtat. de reg. iur. lib. vj. Ubi põit
12 veritatẽ: ⁊ cõcludit idem. ¶ †Quero ſi in primis ſpõſalibus nõ in-
teruenit iuramentum: ſed ſic in ſcdis que preualẽt. dic qd ſponſalia
prima: qꝛ ſcda etiã cũ iuramento ſunt illicita: ⁊ ſic iuramẽtũ non eſt
obligatorium cõtra ſimplicem promiſſionẽ. ꝰ. de iureiu. quãto et ſi.
Et ibi dixi in. c. Ad audientiam. eo. ti. cõtra. d. Abbatem balneum.
Qui voluit dicere contrarium.

1 ☞ Matrimoniũ cõtrahere poſſunt mutus ⁊ ſurdus ac oẽs qui nõ
probibentur. nu. 6.
2 Si de habilitate perſone diſputetur in quacunqꝫ materia vbi querit
an aliquid fieri poſſit quõ conſulatur.
3 Prohibitiue diſponens lex vel ſtatutum ad caſus certos omne nõ
prohibitum permiſſum videtur: niſi ratio aut materia repugnet.
4 Matrimoniũ qũo ſolo ſubſtãtiatur conſenſu.
5 Conſenſus ſignis ⁊ factis exprimi poteſt.
7 Mutus ⁊ ſurdus quorũ actuũ videantur capax vel incapax an poſ
ſit ſacramẽta baptiſmi euchariſtie penitẽtie extreme vnctionis ⁊ or
dinis conferre vel recipere.
8 Miſſa ⁊ inde ſacramẽtũ euchariſtie confici nõ põt a muto ſed bene
a ſurdo.
9 Penitentia iniũgi non poteſt muto ⁊ ſurdo.
10 Unctio extrema an detur mutis ⁊ ſurdis.
11 Ordinari an poſſit mutus ⁊ ſurdus.
12 Teſtari an poſſit mutus ⁊ ſurdus.
13 Procurator an poſſit cõſtitui mutus ⁊ ſurdus.
14 Stipulari an poſſit mutus ⁊ ſurdus.

1 CUm apud. †Mutus ſurdꝰ et oẽs qui nõ pro-
hibentur: matrimoniũ cõtrahere
poſſunt. h. d. In prima deciſum exordiũ. In ſcda cõſulta-
tio ibi. ſane. In tertia reſpõſio ibi. Ad qd. Que tria facit.
Prio ponit duas rõnes. Scdo rñdit ibi. videt. Tertio ſoluit obſta-
culũ ibi. cũ qd. Et Io. an. refert qd iſtam decre. cõmentauit: quia pri
ma fuit quam docuit: repetitur cum qua ante decẽnium fuit colla-
tus. ¶ No. j. qd edictũ de matrimonio contrahẽdo dicit prohibito-
rium. ſ. caſum ⁊ promiſſoriũ. Ideo oẽs regulariter permittũtur cõ-
trahere qui non prohibentur: ⁊ non dicitur edictũ prohibitoriũ: qñ
ꝓhibitio dirigit ad caſus certos. Et regl̃a ꝓmittit ⁊ dr edictũ ꝓpter
ſimilitudinẽ: qꝛ edicta ſolebant fieri a ptoribꝰ: ſicut hodie ſiũt bãna:
que loquebãtur pauciſſimis verbis per regulas negatiuas vel affir-
matiuas. Ideo aliqui ſolebant dicere edictuꝫ prohibitorium quan
do regula erat negatiua: ⁊ edictũ ꝓmiſſoriũ qñ erat affirmatiua. ali
qui oppoſitũ loquũtur. Et ſic loquitur hec decr. hec diſcuſſio habe
2 tur per legiſtas in. l. mutus. ff. de ꝓcu. ¶ †No. ij. qd qñ diſputatur de
habilitate perſone in quacunqꝫ materia alia vbi queris: an aliquid
eſſe vel fieri poſſit. Reſtringas regulas iur. inuicẽ. Et ſi repetis regu
lam: ⁊ caſus concludatur ſub regula bene quidem: ſi nõ: tũc conclu
3 das ad caſum. ¶ †No. iij. qd vbi lex vel ſtatutum diſponit prohibi-
tiue: ⁊ aliquos prohibet: omne nõ prohibitum videtur permiſſum:
niſi ratio aut materia repugnet. ¶ No. iiij. qd ſicut negatiua proba
tur ex deſcriptione ad determinatum locum: ita ⁊ quãdoqꝫ affirma
tiua. Unde

tina.Unde omne qđ in negatiua diſpoſitione nō reperitur prohibi-
4 tū permittitur. ¶ †No.v.qđ matrimoniū ſolo ſubſtātiatur conſen
ſu.excludit ergo verba qđ quidā reſtringūt ad loqui nō valentē:qua
ſi verba ſint de ſubſtātia in valēte loqui.de hoc.j.eo.tue.vbi ponam
quid tenendū.excludit etiā ſolēnitates.de quibus.ſ.e.c.j.⁊ conſen-
ſum duoꝝ. de coniu.ſeruoꝝ.c.j.et parentū. Licet contra videat̃ ſm
leges.de quo.xxvij.q.ij.ſufficit. Ubi pꝫ qđ ſufficit cōſenſus ſolus il-
loꝝ de quoꝝ agitur coniunctione. ¶ No.vj.qđ tm̄ operat̃ cōſenſus
5 naturali organo expreſſus:quātū ſupernaturali. †Et no.qđ ſignis
6 et factis cōſenſus exprimi poteſt. ¶ †Primo ob.qꝛ decre.de indu-
bitabili eſſe videtur contra id.ff.de conſti.l.j.Cōſtat em̄ mutū cōſen
tire ergo contrahere poſſe dubiū non eſt:qꝛ ſolus cōſenſus matrimo
niū inducit.ſ.e.cuꝫ locum. Dic qđ hoc erat cauſa dubij:qꝛ ad verba
certa forma videtur data.j.e.ſi inter.Quā iſti ſeruare poſſe nō videt̃.
Itē qꝛ verba ad eccleſiā certificandā vident̃ de ſubſtātia.Sed rō de-
cidēdi eſt:qꝛ ſolus ꝯſenſus matrimoniū perficit: ſed talia exigunt̃ vt
inſtrumētalia ⁊ ſeruilia ad exprimendū conſenſum: eo ergo habito
nō eſt curandū de organo vel de mō exprimēdi:⁊ ꝑcipue in nō valēti
bus verbo cōſenſum exprimere. ¶ Scđo ob.qꝛ edictū de matrimo-
nio non eſt prohibitoriū:imo ꝑmiſſoriū. Nā oīs cōtrahere pōt: niſi
ꝓhibeat̃.Dic qđ ꝓhibitoriū ⁊ permiſſoriuꝫ dupliciter intelligit̃ qđ
declarāt gl.⁊ dixi notādo. ¶ Tertio ob.qꝛ oē nō permiſſum ꝓhibi-
tū cēſet̃.de trāſla.prela.inter corporalia.So.ſi materia eſt prohibito
ria reſpectu regule tūc procedit cōtra:alias qđ hic:qñ eſt prohibito-
riū caſus. Uenio ad materiā in qua procedam. Primo videbimus
de perſonis.Scđo de actibus. ¶ Ad primū quidā eſt ſurdus tantū
qui tñ audit:an hꝫ locū hec decr.dic qđ ſic.Et fortius.ff.de poſtu.l.j.
§.propter caſuꝫ.Quidam eſt ſurdus tm̄:qui prorſus non audit:⁊ ad
hoc procedit decre.Quidā eſt mutus ſimiliter qui prorſus nō loqui
tur ⁊ procedit decre.Quidā qui tarde loquitur:⁊ idem Inſt.qui.nō
eſt permiſſum perficere teſt.§.Itē muti. Quidā eſt mutus ⁊ ſurdus
ſimul:⁊ adhuc procedit decr.lꝫ talis nō poſſit teſtari.C.qui teſta.fa
ce.poſ.l.diſtinctus:lꝫ alij teſtari poſſunt.Quidā eſt mutus ſurdus ⁊
cecus ſimul.dic qđ ſi iſte per aliqua ſigna pōt oſtēdere conſenſum cō
trahere poteſt:alias equiparādus furioſo vel aīali ſenſu ⁊ rōne carē-
ti.ff.ſi qua.pau.fe.di.l.j.dicit tutius cōſulēdū papā. ar.de trāſla.c.j.
7 ¶ †Ad ſcđm ergo actus videamus. Primo de ſacramētis. Scđo
quid de actibus indubitabilibus. ¶ Ad primū. Et primo quid de
ſacramēto baptiſmi:an mutus cōferre vel recipere poſſit. ¶ Scđo
quid de ſacramēto euchariſtie. ¶ Tertio qđ de penitētia. ¶ Quar
to quid de extrema vnctiōe. ¶ Quinto quid de ſacramēto ordinis.
¶ Ad primū dic qđ conferre poſſit ſurdus mutus: non quia in tali
ſacramēto verba ſunt de ſubſtātia.de bapti.c.j.j.q.j.detrahe.Secus
in mutaſtro.vnde dato qđ exprimerētur ſignis ſigna trinitatis:non
eſſet baptiſmus.Recipi etiā baptiſmus pōt ab illo qui vtroqꝫ mor
bo laborat:ex quo per ſigna ipſius cōſenſus apparet.Idem per oīa
in cōfirmatione:vbi verbū ⁊ liquor chriſmatis neceſſaria ſunt altero
ex ſubſtantialibus deficiente:neceſſariū eſt vtrūqꝫ ſuppleri.ſecus in
ſolēnitatibus.De quo de ſacra.non ite.c.j.lib.vj.In verbo nō dicit.
8 ¶ †Ad ſcđm quid de euchariſtia.Dic qđ a ſurdo confici poteſt:nō
a muto:qꝛ verba ſunt de ſubſtantia.de cele.miſ.cum marthe. de con
ſe.diſt.ij.Quia corpus.⁊.c.panis.Recipi enim poteſt per tales cum
apparent ſigna.De ſen.exc.a nobis.dicit tñ Io. an. qđ euchariſtia
ꝯfecta per aliū pōt conferri per mutū: ſaltē in neceſſitate vt ſi ibi nō
eſt niſi vnus ſacerdos cui ob.Quia nullo iure cauetur qđ idē dꝫ eſſe
conficiens ⁊ concedēs ⁊ contra pꝫ.xciij.di. diaconus ⁊.c.diaconi.Et
quia verba que dicuntur in receptione.ſ.domine nō ſum dignus ⁊c.
Ad que etiā informat tradēs:nō ſunt de ſubſtantia:ſed ex deuotiōe
dñr:qđ pꝫ:qꝛ nō xpi:ſed cēturionis verba fuerūt.Matthei.viij.poſt
9 principiū. ¶ †Ad tertiū de ſacramēto penitētie. dic qđ ſi literatus
eſſet:ꝯferre poſſet:recipiēdo in ſcriptis ꝯfeſſionē ⁊ penitētiā in ſcri-
ptis iungēdo ſic:qđ pōt etiā recipere ſi ſcribere poſſit. Nec ob.de pe
ni.diſt.j.Quē penitet.Ubi nō pōt quis per literas vel nuntiū peni-
tere ꝓpter ruborē.Ad hoc qđ no.de pe.⁊ remiſ.oīs. Quis hic ex ne-
ceſſitate.Si aūt ꝯfeſſio nullo mō pōt ab illo habere.dicit Hoſt.pro
illo orandū reconciliationē:aut taliū de quoꝝ contritione apparet
per euidētia ſigna:permittūt canones.xxvj.q.vj.c.Qui recedūt.⁊.c.
His qui.de ſen.excō.a nobis.Cōſtat aūt qđ neceſſitas plus vrget in
ꝯfidente:qꝛ non poteſt morbū deponere ꝙ̄ in cōfeſſione que poteſt
10 obmitti ⁊ aliꝰ adiri.de offi.Archi.j.c.ſi.de peni.⁊ remiſ.oīs. ¶ †Ad
quartū quid de extrema vnctione.dic qđ dicatur mutis ⁊ ſurdis ple
rūqꝫ.Qui propter mortalē infirmitatē:nec audiunt nec loquuntur:
nec intelligūt.Ad hoc de here.c.filij.lib.vj. Surditas etiā non ipe-
dit dātes:lꝫ obmuteſcētia ſic.Dꝫ em̄ inuenire vnctio ⁊ oratio quaꝫ
dicere non poteſt mutus:pꝫ pria.q.vltima.xcv.di.c.preſbyteros.§.
iſtud.de ſacra vncti.c.vno.poſt principiuꝫ.Infirmat̃ quis ex vobis.
11 ¶ †Ad quintū de ſacramento ordinis de collatione.dic qđ ſurdus
poteſt:mutus non poteſt predicta ratione volente ordinari:pꝫ qđ
non.Leuitici.xxj.di.Ubi tales non enumerantur in repulſis. Item
quia nec.l.canonica prohibet.lv.di.per totum.ſ. de cor.vi.⁊ de cler.
egro.Tenet hos non ordinatos.c.j.lv.di. Ubi paſſa dāna mēbroꝝ
prohibētur ⁊ corpore vitiatus.Ad hoc decr. vlti.Ubi dicit̃ qđ dꝫ da
ri coadiutor obmuteſcēti:⁊ lex Leuitici nō exprimit oēs.Itē prohi-
bet omnē habentē maculā. Uenio ad ſcđm qđ de illis actibus dubi
tabilibus:an poſſit eſſe teſtis:dic qđ nō in teſtamēto.inſti.de teſt.§.
teſtes.In alijs caſibus ſic:ſi eſt literatus.Iurauit em̄ ⁊ poſtea ſcribit
teſtimoniū.Non ob.iij.q.ix.c.teſtes. Quia illud loquitur in abſente
qui vult teſtificari per literas.⁊ vide qđ no.in ſpec.de teſte.§.nūc tra
12 ctandū.ver.quid de muto. ¶ †Scđo an poſſit teſtari.dic qđ olim te
ſtari non poterat laborās vtroqꝫ morbo vel altero: niſi impetraret
a principe.ff.de teſta.l.mutus.ff.vnde cogna.l.Octauia.⁊.l. Diſcre
tis.C.de teſta.iur.codicis inductuꝫ eſt. Qđ ſi laborat vtroqꝫ morbo
non poteſt teſtari:ſed hoc verū:niſi ſit miles.ff.de teſta.mili.l.iuſ mi
litari.inſt.e.ti.§.quinimo.Fallit in eo qui impetrat a ꝑncipe:vt pri-
mo dixi:ſi eſt ſurdus:tñ ſiue ab origine: ſiue a caſu teſtari pōt:aut eſt
mutus tm̄:⁊ nouit ſcribere ⁊ pōt ſcribere: niſi in caſibus de quibꝰ.ſ.
tales tñ morbi ſuperueniētes non vitiāt teſtamētum iam factū. Fa
cit.xxxij.q.v.Si vxorē.In regula factū legitime de regu.iu. Inſtitui
autē pñt.Inſti.de here.inſti.l.⁊ qua differētia.§.ſi.De feudo autē
an in illo ſuccedāt.dic vt in libro feudoꝝ epm̄ et Abbatē ⁊.§.mutꝰ.
13 †An cōſtituere vel ꝯſtitui poſſint procur.Dic qđ ſic.ff.de pecu.l.mu
tus.Itē etiā per eū modū qui procedere poſſet eſt dari procur.⁊ for-
14 ſitan ipſi dātur:non ad agendū:ſed ad miniſtrādū.†An mutus poſ
ſit ſtipulari.dic qđ non:etiā dato qđ ſit talis qui ad motuꝫ labiorum
intelligit̃:vt recitat Io.an.ſe vnuꝫ vidiſſe qui erat famulus cuiuſdā
nobilis de Ubaldinis:cuius arma portabat Io.an.⁊ ego vidi quen
dā mutū plurima ſic intelligentē:qui fuit famulus olim archid. bo-
nonieñ.qui poſtea fuit cardinalis: qui erat de Caraphis de apulia
de neapolitana ciuitate.Et recitat Bar.aliū vidiſſe de Gabrielis de
eugubio:qui fuit patruus dñi Franciſci:qui pridie fuit hic in Florē-
tia capitaneus balie:vt ab eo audiui.

1 ☞ Matrimoniū non poteſt cōtrahere furioſus tpe furoris:alias
contractū eodem tpe valet ſuperueniēte cōſenſu vel ratificatione in
ſua mente.nu.3.
2 Ad matrimonium contrahendum exigitur legitimus conſenſus.

1 **Dilectus filius.** †Furioſus matrimoniuꝫ contrahere non pōt. h.d.
Prima pars preciſe factum recitat.Scđa cauſas interſe-
rēdo rñdet. ¶ No.j.patrē pro filia poſſe matrimoniū cō-
2 trahere. ¶ †No.ij.qđ ad matrimonium contrahendū exigit̃ cōſen-
ſus legitimus:⁊ ex hoc cōcludit furioſus:qꝛ non hꝫ cōſenſum legiti
mū nō poſſe cōtrahere.Et ſic actus depēdēs a cōſenſu nō expedit fu
3 rioſis.Primo ob.decr.†qꝛ videt̃ qđ aut hic erat furioſus tpe cōtra-
ctus:⁊ non eſt veriſimile qđ pater vel mulier cū tali contraxit:aut nō
erat:⁊ ſi ꝯtraxit valet matrimoniū.So.dic qđ nō erat ſane mētis:ſꝫ
erat in conſpectu vmbrate quietis:etiā licet vere non eſſet ſane men
tis.Dic ergo aut contraxit tpe furoris:⁊ non valet matrimonium:
qꝛ deficit conſenſus:hinc eſt qđ alios actus regulatos a cōſenſu non
perficit:aut erat ſane mētis tpe cōtractus:⁊ añ non fuerat furioſus.
Poſtea ſuperuenit furor:⁊ adhuc planum eſt:aut erat habēs diluci
da interualla:⁊ ꝯtraxit tpe furoris:lꝫ eſſet in cōſpectu vmbrate quie
tis:⁊ adhuc non valet matrimoniū:aut cōtraxit tpe internalli: quo
erat ſane mētis:⁊ valet:nec tollit̃ ſuperueniēte furore.Qñqꝫ ꝯtraxit
tpe furoris:⁊ poſtea conſentit in eū ſuperueniēte ſana mente: ⁊ erat
matrimoniū:qꝛ valebat:nō vt extūc quo cōtractū fuit matrimoniū:
qꝛ non fuit ꝯſenſus:ſed vt exnunc ſuperueniēte nouo ꝯſenſu qđ nō
dicimus qđ ſi ſuperueniat cā ꝯfirmās validat̃ actus nullus:hoc verū
eſt qñ ſuperuenit ꝯſenſus valet ex illo tpe non vt retro.Et no.quod
actus nullus ex ꝯſenſu ratificat̃ ſuperueniēte ꝯſenſu.hec vera ſi mu
lier conſenſit:alias ſecus.Idē ſi cohabitēt ex vi talis cōſenſus:alˀs ſi
mulier receſſiſſet ante furorē;ratificaret̃ poſtea ſuperueniente cōſen
ſu eo facto ſane mētis.Si mulier diſſentiat.j.ti.j.de illiꝫ.ij.⁊.c.duo
pueri.Nec ob.ꝙ ſi duo ꝯſentiāt diuerſo tpe eſt matrimoniū: qꝛ illud
eſt verū;qñ alterꝰ durat cōſenſus: ita qđ aliquo momēto dat̃ ſimul
conſenſus.per hāc decre. dicit Hoſt.arguēdo de matrimonio carna-
li ad ſpirituale valet. Quia ſi furioſus eligit̃ in prelatū qđ non tenet
electio:⁊ eligētes eligēdi ꝑtāte ſunt priuati: qꝛ male elegerūt.xxxiij.
di.maritū:niſi fuerūt ignorantes.de elec.innotuit.

1 Matrimoniū non contrahitur ſolis verbis ſed per coniungēdoꝝ
conſenſum ⁊ verbum expreſſum.
2 Matrimonio qñō nō dant verba ſubſtātiā vt eſſe de ſolēnitate ſub-
ſtātiali matrimonij videant̃: ſed ſolū ſint de ſolēnitate ꝓbatoria ad
certificandū eccleſiā de contractu.nu.4.⁊.8.
3 Matrimoniū non contrahit puer tanquā in eo deficiat ꝯſenſus ⁊ le
gitimi anni ⁊ qñ dicatur eſſe conſtitutus in legitimis annis.
5 Matrimonium cōtractū per patrē an differat a matrimonio cōtra-
cto per extraneū:⁊ per que ſolēnizatur.nu.7.
6 Matrimonium inducit ſubarratio in ſpōſalibus de futuro prece-
dentibus.

9 In matrimonio ſpirituali an de neceſſitate exigātur verba ad eius
ſolennitatē ⁊ in quo differat a carnali.

1 **Tue fraternitati.** †Per ſola verba nō cō-
trahit matrimoniū: ſed
per coniūgēdorū cōſenſum ⁊ verbū expreſſum: ſi loq poſ-
ſunt. h.d. Primo ponit qōnē. Scdo eius ſolutionē: quā
ꝓbat exēplis. Scda ibi. Nos igit. ❡ No. j. qd matrimoniū ſubſtātia
tur ex ſolo cōſenſu legitimo: nō ſufficit ergo ꝯſenſus: niſi cū hac qua
2 litate qd ſit legitimus. ❡ † No. ij. qd verba nō de ſubſtātia matrimo
nij ſunt vel de ſolēnitate ſubſtantiali matrimonij: ſed ſolū ſunt de ſo
lēnitate ꝓbatoria. Nam exigūtur ad certificandū eccleſiā de ꝯtractu
3 matrimonij. ❡ † No. iij. ex hoc qd mut⁹ cōtrahere pōt matrimoniū.
Infert primo qd nō pnt ꝯtrahere pueri ante legitimos annos: q3 l3
habeāt conſenſum: nō habēt cōſenſum legitimū: ⁊ mutus cōtrahit:
q3 h3 cōſenſum ⁊ legitimū: l3 non habeat verba. Inferūtur ergo duo
ex regula. Unū affirmatiuū. Aliud negatiuū. No. iiij. qd puer dicit
eſſe ante legitimos annos vſq3 ad. xiiij. maſculus: femina vſq3 ad. xij.
dic qd ante legitimos annos quis dicit ſm ſubiectā materiā. ad hoc
de ꝓba. c. in pñtia. Et no. qd illud qd dicit de ſubſtātia act⁹: quo po-
ſito ponit actus: ⁊ quo remoto remouetur actus. Hic ob. decr. q3 vi-
det ſibi ꝯtradicere. Nā prima dicit qd matrimoniū ſolo legitimo cō-
ſenſu cōtrahit ⁊ per hoc innuit non eſſe neceſſaria verba. Scdo dicit
qd verba ſunt neceſſaria quo ad eccleſiā. Tertio dicit iferēdo ex his
qd mutus cōtrahere pōt: ⁊ per hoc videt reuerti ad pmū. ſ. qd verba
nō ſunt de ſubſtātia quā ibi loquitur hec decre. gl. hic in duob⁹ locis
ingreditur dubiū: an ſolis verbis cōtrahit matrimoniū: ⁊ magis ob-
4 ſcure loquitur quā tex. ⁊ in maiori ꝯtradictiōe quaſi vacillādo. † Ad
uerte dabo tibi mētē ei⁹. Quoddā eſt matrimoniū fictū ſiue preſum
ptum preſumptione iuris ⁊ de iure: ⁊ ad huius eſſe nō exigūtur ver-
ba. j. e. is qui. Nā per ſpōſalia precedētia cū copula cōtrahit: dato qd
nulla appareāt verba ad matrimoniū apta. Quoddā ad matrimo-
niū preſumptū preſumptione iuris tm̄: ⁊ ad hui⁹ eē etiā nō exigunt
verba: vt p3 in matrimonio qd contrahit per patrē preſentib⁹ ⁊ nō
cōtradicētibus illis de quor agit matrimonio: hoc eſt matrimoniū
preſumptū non verū: q3 lex ſic preſumit. Idē ſi per alios ꝯtrahat ſe-
5 cura ſubarratiōe. vt. j. ti. pxi. c. vlti. ❡ † Nota ſubtilē differētiā inter
matrimoniū contractū per patrē ⁊ per extraneū: q3 ſi pater ꝯtrahat
de hac nō exigitur alia ſubarratio: ſed ſola preſentia: ſi per extraneū
non ſufficit ſola preſentia: ſed exigit ſubarratio: qd bene notādū eſt.
Sed hec differētia reprobat per gl. de deſpō. ipub. c. j. li. vj. In verbo
6 ſponſalia. ❡ † Item no. qd in ſpōſalibus ſubarratio de futuro pce-
dētibus inducit matrimoniū: ⁊ dicā hoc. j. de ma. cōtrac. cōtra inter-
7 dic. ec. c. ij. † Ueritas eſt qd nō eſt differētia inter patrē ⁊ extraneū: qñ
ex poſtfacto tacite vel expreſſe ratificat: q3 cōtractū eſt matrimoniū
patre preſente. vnde eſt differētia: q3 in patrē ꝯſentire vid. ſ in extra-
8 neis ſecus. † Ideo ſi bene aduertas illa gl. eſt ſignata in vltimo rñſo.
Et hoc declarat hic Io. an. in nouella. Ideo dico in matrimonio qd
ꝯtrahitur per mutū. Nā tale matrimoniū eſt preſumptū: q3 mutus
non oīno dat clare mentē: ſed ſic preſumit. Un nō eſt matrimoniū ve
rū: ⁊ tale exigit verba: ⁊ ita d3 intelligi gl. Extra hoc infert gl. vnū qd
in valētibus loqui verba ſunt de ſubſtātia: q3 ex quo pōt veritas in-
ueſtigare ius non contēdatur fictione vel preſumptiōe in non valē-
tibus loqui: q3 aliter veritas haberi nō pōt: matrimoniū pōt ꝯtrahi
per mutū vel aliter. Aduerte doc. hic varie loquūtur. Inn. eſt in opi.
qd verba ſunt de ſubſtātia matrimonij: in valēte loqui: ⁊ per hoc ma
trimoniū in talib⁹ non eſſet ſine verbis ſic ⁊ in multis verba ſunt de
ſubſtantia. Et dicit qd cauſa huius inductionis eſt ab eccleſia ne tm̄
ſacramētū ſit incertū: ſi ſint tales qui cōtrahere nō pnt verbis: vt mu
tus: tūc dicit qd hec verba non ſunt de ſubſtātia. Hoſti. eſt in opi. qd
ſolus cōſenſus inducit matrimoniū. Io. an. videt dicere: qd aut pre-
ceſſit cōtractus de cōtrahendo matrimonio: ⁊ ſolus ꝯſenſus: aut er
ꝙ verbis expreſſis inducit matrimoniū: aut non preceſſit tractat⁹: ⁊
nō ſufficit factū in valētibus loqui: ſed verba exigunt: per hec decr.
non pōt ſuū intellectū contrahere. Aduerte ſi querimus ad ſubſtā-
tiā ⁊ eſſe matrimonij: qd exigat: rñdeo qd cōſenſus cū hac qualitate
qd ſit legitim⁹: ita dicit tex. Cōiter ſolus cōſenſus exigit. j. e. c. Cū lo
cū. ⁊ c. ad id qd. Et hec eſt veritas. vñ de ſubſtātiali ſolēnitate matri
monij ſolus conſenſus eſt neceſſarius. Si aūt querimus de ſolēnita-
te ꝓbatoria: ⁊ tūc aduerte quā certitudinē velit eccleſia de matrimo
nio: ſi vult certitudinem veram: exiguntur verba: ſed hāc non exigit
ius ex neceſſitate: q3 modus probādi vere vel preſumptiue a iure cō-
muniter non differentiat: niſi vbi exprimit. Si vult probationē pre-
ſumptā altero factarū pōt probari matrimoniū: ⁊ inducit: ⁊ hec eſt
veritas. Litera ergo de ſubſtātia matrimonij exigit cōſenſus: vt hac
qualitate qd ſit legitimus conſenſus: ergo de ſe nō ſufficit ad ſolēni
tatē ꝓbationis: exigit ius verba: non quaſi valet: alia ꝓbatio nō ſuf
ficiat: q3 ſolēnitas miniſtralis ipſius probationis: nō eſt de ſubſtātia
actus: ſed ad bene eſſe: ⁊ certiori probatione. ❡ Ex his infert litera
qd ſi ſolus conſenſus eſt de ſubſtātia mutus contrahere pōt. ſcdo in-
fert qd ſi eſt de ſubſtātia qd ſit legitimus ꝯſenſus: qd pupillus infra
legitimos annos contrahere nō poſſit. Et iſtud tenet Hoſt. in ſum-
ma de matrimonio. §. qualiter. ver. contrahit. Et hoc tenēdu3 qcqd
ſentiat Tho. iiij. ſententiaru3 diſt. ij. articulo. ij. Qui aſſignat rōnes
que nihil concludūt: quas poſuit hic cal. de quib⁹ non eſt curandū.
alleg. Hoſt. etiā ſpec. de cōiug. ſeruo. c. ij. vbi nec facto nec verbo. alle.
ff. de ſpon. l. in ſponſalib⁹: ⁊ l. ſe. ff. de ritu nup. l. ij. ⁊ j. eod. is qui. Ex
his concluditur ad vnū. Titius eūdo per viam vidit Seyā in ipſam
conſentit vt in vxorē: ⁊ Seya mulier vidit Tic. in ipſum conſentit vt
in virum: an ex hoc ſit matrimonium: videtur qd ſic: q3 hic eſt cōſen
ſus vtriuſq3 tenēdo opi. iſtā. Hoc h3 Inn. pro abſurdo: ⁊ indubitan
ter concedere. ❡ Sed dicitur qd non erit matrimoniū etiā tenendo
qd conſenſus ſolus inducat: q3 vt detur conſenſus op3 qd ſimul ſit
voluntatis vtriuſq3 conſenſus. Sed ſi ego conſentio in te: ⁊ tu in me:
hic nō eſt ſimul conſenſus: q3 ignoras quid habeā in mēte: ego ſimi-
liter quid tu: igitur non eſt hoc matrimoniū: ⁊ hec eſt veritas. Nam
9 hic magis ē diſſenſus. i. diuerſus ſenſus. ❡ † Ex hoc ego de te igno
ro: ⁊ tu de me. Infertur ſcdo quid de matrimonio ſpirituali: ⁊ certe in
illo exigūtur verba de ſubſtātia. vt p3 in. c. Quia propter. ſ. de elect.
Nec ſemper ſpūale matrimoniū ſequitur naturā carnis vel econuer
ſo: imo in multis differūt: quas differētias hic ponere placuit doct.
Aduerte ergo primo differūt: q3 ſpirituale multiplicat ex parte mu
lieris: q3 vna eccleſia plures ſponſos h3: vt p3 de trāſ. prela. inter cor
poralia. Et vnus ſponſus plures ſponſas ſaltē de ſpūali diſpoſitio-
ne. de prebē. c. de multa. Qd nō eſt poſſibile in carnali: q3 vna vnius
de diuor. c. gaudemus. Scda differentia eſt ex contrahēdi modo: q3
matrimoniū carnale ſolo conſenſu ꝯtrahit. ſpūale exigit verba. Ter
tia differētia q3 matrimoniū carnale contrahit volūtarius ⁊ impor-
tune petēs. xxvij. q. ij. Inſtitutū. In ſpirituali d3 a principio interue
nire volens ⁊ fugiens. de elec. qualiter. Quarta differentia: q3 in car-
nali pōt interuenire tpale: in ſpirituali non. xxx. q. v. Nullum. iij. q.
iiij. conſanguineor. j. de ſymo. per totū. ſ. de elec. ſi alicuius. Quinta
differētia q3 carnale admittit ꝯditionē: ſpūale nō. de cōdi. appo. c. ſu
per eo. de elec. c. ij. li. vj. Sexta q3 in carnali venire d3 cū ꝓpoſito aliā
nō ducēdi. de ꝯdi. appo. c. ſi. In ſpūali pōt in mēte gerere qd ab vna
adminiſtratiōe ad aliā trāſferat: nō tñ ambigēdo ſ3 magis pficere intē
dēdo. de trāſla. pla. c. ſi. viij. q. j. q epatū. Septia dfia: q3 carnale: nec
trāſactionē: vel aliā cōpoſitionē admittit. de trāſac. c. ſi. Sec⁹ i ſpūali
de prebē. niſi eſſent. de elec. cū inter. Octaua differētia q3 in carnali
ſtatim eſt ſacrm: in ſpūali non. Nona differētia: q3 carnale perfectu3
eſt ⁊ ratū expreſſo ꝯſenſu: ſpūale nō. de trāſl. pla. c. ſi. ⁊ qd ibi no. De-
cima differētia: q3 carnale vno momēto perficietur: ſ3 ſpūale exigit
tractatū de elec. c. Quia ppter. Undecima differētia eſt in etate cō-
trahentiū: q3 alia etas in carnali exigit quam in ſpūali. vt p3 de elec.
Cū in cūctis. j. ti. j. per totū. Duodecima differūt in qualitate: q3 ta-
lis ad vnū admittit: qui in alio repellit. vñ illegitimus repellit a ſpi
rituali. de filijs preſb. per totū. Et nō a carnali. de proba. c. per tuas.
Tertiadecima differūt ex tpe: q3 carnale preceſſit inſtitutione ſpūa-
li. de biga. debitū. Itē ad carnale certū tēpus non eſt prefixum: ſicut
ad ſpūale. de elec. cū in cūctis. ⁊ c. ne pro defectu. de cōceſ. prebē. c. ij.
Quartadecima differūt in fine: ⁊ cā: q3 alia cā fuit inſtitutiōis carna
lis. ſ. prolis: et fornicationis vitatio. xxxij. q. ij. §. his ita. Spūale ad
regimē ⁊ animarū curā. Quintadecima differūt in fructu: quia pro-
les carnales ex carnali: ⁊ ſpūales ex ſpūali producūtur. viij. q. j. olim
Io. an. poſuit aliquos verſus. Unus cōſenſus capiēſq3 pecunia pu-
ra. Mens concors diſtant ſpūs atq3 caro.

1 ☞ Matrimonium non eſt vbi alter contrahentiu3 non cōſentit.
2 In matrimonio contrahendo affectus copule et appetitus haben
de non tollit libertatem conſenſus vt ſi per ipſam extorquendā ma-
trimonium impellatur ſit inter eos matrimonium.
3 Matrimonium non vitiat defectus ſolennium extrinſecorum dum
tamen adſit conſenſus.
4 Defectus probationis vel ſolennitatis probatorie non inficit actū
in veritate conſenſu regulatum in ſubſtantia dum modo factu3 actū
partes confiteantur.
5 Matrimoniū contrahitur per verba in tertia pſona prolata. nu. 15.
6 Error non nominis non vitiat actum vbi de corpore conſtat dato
tamen conſenſu ad actum faciens. nu. 8. et. 14.
7 Matrimonium an contrahatur verbis aptis ad concluſionē eiuſ-
dem licet ex illis non credant contrahere non cōcurrente conſenſu
nuñ. 10. et. 12. et. 13. et. 16.
8 Forum ſpirituale penitentiale et contentioſum in quo differant.
9 Confeſſioni partis non ſtatur contra matrimonium in foro conten
tioſo ſed ſolum ſono verborum.
11 De ſubſtantia actus quid dicatur.

1 **Tua nos.** † Non eſt matrimoniū vbi alter con-
trahentium non conſentit. h.d. Facit
duo. Primo ponit conſultationē. Scdo reſpōſionē. ſcda
ibi. Super quo. So. ergo duplex eſt. Primo quo ad forū
2 iudiciale. Scdo quo ad forū penitētiale. ſcda ibi. Nos aūt. ❡ † Not.
aūt qd affectus copule habende. ⁊ appetitus non tollit libertatē cō-
ſenſus in ꝯtrahendo qd ſi propter ipſam extorquendā matrimonū
impellatur

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

3 impellatur ſit inter eos matrimoniū. ¶ †No. ij. qđ defectus ſolēniū
ex triſecorū non vitiat matrimoniū: dū m adſit cōſenſus. ad hoc. ſ.
4 e. c. j. ¶ †No. iij. qđ defectus probationis vel ſolēnitatis ꝓbatorie
non inficit actū in veritate a conſenſu regulatū in ſubſtātia: dūmō fa
5 ctum actū partes confiteant. ¶ †No. iiij. qđ per verba in tertia pſo
na prolata cōtrahit matrimoniū: nō eſt ergo vis: an in prima vel in
tertia perſona loquitur inſtrm. de iurepatr. c. qđ aūt. No. de ver. ſig.
6 Abbate. ⁊ pꝫ de ſta. mo. dudū ⁊ ibi dixi. ¶ †No. v. qđ defect⁹ ⁊ error
nōis dūmodo conſtet de corpore non vitiat actū: dūmodo dētur cō
ſenſus in actū faciētes. ad hoc. ff. de cōtrahē. emp. ⁊ vēditiōe. l. in vē-
7 ditionib⁹. ¶ †No. vi. qđ vbi verba ſunt apta ad concludēdū mrimo
niū: matrimoniū eſt: lꝫ non credāt ꝯtrahētes ex verbis matrimoniū
contrahere. ad hoc. ſ. e. Ex literis. Et hoc quo ad forū contētioſum:
qꝛ cogunt verba recipere in ſenſu cōi: non in ſenſu particulari credu-
litatis: ſed non quo ad forū ſpūale: qꝛ non datur conſenſus in verita
te. Et ſic no. qđ error perſone vbi conſtat de perſona: quo ad forū cō
tentioſum: non vitiat matrimoniū: ⁊ ex quo verba ſunt apta matri
moniū iudicat: quo ad forū penitētiale: nec audit. Si dicat ſe nō cre
didiſſe matrimoniū eſſe: qꝛ preſumit pro mrimonio: ſed quo ad ſpi-
8 rituale non eſt matrimoniū. ¶ †No. differētiā inter forū ſpūalem ⁊
penitētialē ⁊ forū cōtētioſum: qꝛ forus cōtētioſus iudicat ex ꝓſum-
ptionibus contra veritatē. Qñꝙ ſpirituale ⁊ penitētiale ſoli nititur
9 veritati. ¶ †Et no. contra matrimoniū in foro contētioſo: non ſta
tur cōfeſſioni partis: ſed ſolū ſono verborum de intellectu verborꝫ.
ſic in foro penitētiali. c. ergo. ⁊ c. ex literis. ſ. e. Nō hꝫ locū in foro pe
nitētiali: qꝛ in illa verba intelligunt: prout intellexit proferēs: non
10 prout cōiter intelliguntur. ¶ †Nota qđ conſenſus ſolus ⁊ nō verba
ſunt de ſubſtātia matrimonij. Ideo lꝫ verba ſint apta ad matrimo-
nium ⁊ dēpto conſenſu non eſt matrimoniū. de forma ergo ⁊ ſubſtā-
tia eſt conſenſus. Et nota qđ defectus forme datur defectus ſubſtā-
11 tie. ¶ †Nota qđ illud dicitur de ſubſtātia actus: quo poſito actus
ponitur: ⁊ quo dēpto actus deficit: cōſenſus ergo ſolus eſt de ſubſtā-
tia vt dixi in. c. precedēti. Huic decre. que ſubtilis eſt plura obſtant.
Primo cōtrarietatis litere. Quia in prima parte dicit pro matrimo
nio preſumendum. In ſcđa dicit ꝙ non eſt matrimoniū: et ſic decla-
rat. Secundo obuiat deciſioni finali in qua deciditur qđ non eſt ma-
12 trimonium. † Primū quia ex quo verba ſunt apta ad matrimoniū:
idem matrimonium iudicatur: quicquid ſenſerit proferēs. ſ. e. Ex li
teris. Nec ſua ſimilitudo debet ſibi prodeſſe ⁊ matrimonium vitiare:
ſicut nec vitiat ſpirituale. xcviij. diſt. Quid interrogaſti. Itē qđ non
lꝫ ſibi allegare ꝙ propriū nomē mutauerit. de dona. Inter dilectos.
13 †Tertio qꝛ ex quo verba concludunt matrimoniū non dꝫ credi ſue
ꝯfeſſioni ad preiudiciū matrimonij. de eo qui cog. cōſang. vxo. ſue. c.
14 ſuper eo. †Quarto qđ error nōis ex quo cōſtat de corpore non vitiat
matrimoniū. Et ſic dꝫ intelligi. l. quotiēs. ff. de here. inſti. ⁊ ff. de cō-
15 trahen. emp. l. in venditionibus. ¶ †Quinto hic eſt cōtractus pre-
cedēs etiā copula que etiam ſponſalia de futuro facit tranſire in ma
trimonium. j. eo. c. is qui. Ergo fortius hic erit matrimonium. Itē
hoc facit de diſſenſu conſenſum. j. eo. c. veniens. el. j. ⁊ c. conſultatio
ni: promiſſionē purificat. de cōdi. appo. c. de illis. ⁊ c. per tuas. Igi-
tur fortius hic verba trahit ad matrimoniū pro hac parte dolus vi-
ri qui ſibi prodeſſe non dꝫ: ⁊ ſi non eſſet matrimoniū deberet cogi ad
contrahendū. de eo qui dux. in ma. c. j. Scđo principaliter ob. parti
qđ hic ſit matrimoniū: qꝛ per verba tertie perſone potius videt alio
rum factū promittere ꝙ proprium: ergo ⁊c. ff. de verb. obli. l. ſtipula
tio iſta. ſcđo qꝛ vir non propoſuit cōtrahere: ergo non eſt matrimo-
nium: qꝛ deficit ſubſtātia ⁊ forma matrimonij. ſ. cōſenſus. Tertio qꝛ
nec forma: nec ſolēnitas contrahēdi ſunt obſeruate. Hic proſequor
16 aliquos caſus ex quibus dabit intellectus litere. †Qñꝙ verba pla-
ta precedit proteſtatio in qua proteſtat quis qđ quecūꝙ verba pro-
ferat cum tali ſecum cōtrahere non intēdat: ⁊ eſt facta hec proteſta-
tio altera parte non cōſentiente: ⁊ publice poſtea contrahat profe-
rēdo oīno certa ad matrimoniū contrahēdū: ⁊ tunc dic qđ aut pre-
ceſſit aliqua legitima cā proteſtationis: ⁊ tunc non iudicabit matri-
moniū: vt qꝛ forte metū timebat: prout interceſſit poſtea in ipſo cō
tractu. ff. qđ me. cauſa. l. j. xxxj. q. ij. Lotharius. vñ tūc nō videt receſ-
ſum a proteſtatione per factum cōtrariū repugnans proteſtationi.
Qñꝙ nulla ſubeſt cā proteſtandi: vt quia primo proteſtatus eſt: qđ
quecūꝙ verba proferat cum tali ⁊ tali ⁊ qñcūꝙ non intēdit cōtrahe
re matrimonium. ⁊ tunc gl. dicit hic qđ ſi poſtea publice cōtrahatur
⁊ per verba certa qđ erit matrimoniū: quaſi videatur receſſuꝫ a pro-
teſtatione: ⁊ cōtra eum debet fieri interpretatio qui doluꝫ adhibet.
et. ſ. e. ex literis. ¶ Aduerte tū qđ hoc verum eſt in foro contētioſo.
In penitētiali autē non iudicaret matrimoniū: ſi in veritate non cō
ſenſiſſet. ar. hic. ⁊ ſic pōt intelligi hec decre. Pro iſta determinatiōe
eſt caſus in. l. cū plures. §. locator horrei. ff. locati: lꝫ doct. nō allegēt:
qꝛ ex quo hic eſt actus dependens a voluntate duorꝫ: proteſtatio
cui non cōſentit pars: tollit per cōtrariū factum ſubſequēs in acti-
bus regulatis a voluntate duorum. Hec vera ſi ſit ſecuta copula vo
luntaria: qꝛ illa purgat oīa: ⁊ tollit proteſtationē. Quādoꝙ a princi
pio proteſtatus eſt quod ſi qua verba profert: nō intēdit cōtrahere:
et a principio vtraꝙ pars illi proteſtationi conſenſerit: ſi aliud non
eſt ſecutum ꝙ verba qꝛ tunc proteſtatio vitiaret actum: ex quo pars
cui preiudicatur conſenſit. l. j. §. Item ſi predixerit. ff. de publi. et po
nit Bar. in. l. non ſolum. §. ex morte. ff. de no. oper. nun. In materia
proteſtatiōis vbi ipſe tractat de certificatoria. dixi de conſti. c. cū. in.
vbi lec. dicta allego ⁊ declaro: dixi ſi non eſt aliud ſecutuꝫ quā verba
pro tāto: qꝛ ſi verba ſecuta eſſent ⁊ copula: proteſtatio velut turpis
ordinata ad inducendā copulam fornicatoriam non valuiſſet vt di
xi pridie. ſ. eod. veniens. el. ij. Et dicunt doc. qđ in hoc caſu tollitur
proteſtatio: licet eſſet veſtita cauſa: ſi copula ſubſecuta eſt: dūmodo
nō adſit metus in copula. Quādoꝙ proceſſit proteſtatio: ⁊ ex poſt-
facto ſecuta verba ſunt dubia ad cōtractū matrimonij: vt eſt in pro-
poſito. Ioā. te deſponſat: ⁊ tunc dic qđ non inducitur matrimoniū:
quia illud quod dicitur: qđ proteſtatio abſente parte facta tollitur
per contrariū factū: habet locum qñ factum eſt determinatū ⁊ certū
factū. fallit autē dubiū: nō eſt ita potens ad tollendā proteſtationē
precedentem ex hoc tenent hic glo. ⁊ Io. antiquus gloſator. ⁊ Ioan.
an. poſt eum. Ad hoc qđ no. ff. quod me. cauſa. l. j. Qñꝙ nulla preceſ
ſit proteſtatio ⁊ interceſſerūt tm̄ verba ſine copula. ſ. Ioan. te ſpon-
ſat. Hic Hoſt. ⁊ doc. videntur ſentire: qđ hoc non iudicaretur matri
moniū pōderātes hic pro cauſa finali inductiua matrimonij ipſam
copulam. Dico ſic: quia aut conſtat ⁊ in penitētiali foro ⁊ contētio-
ſo qđ voluerit contrahere per illa verba ⁊ caſus eſt clarus. Aut con-
ſtat in vtroꝙ qđ non velit contrahere ⁊ idem. Aut eſt dubiū: et in fo
ro penitentiali ſtatur ei qđ cōfitetur pars in contentioſo: an hec ver
ba inducāt matrimoniū. Dico qđ aut conſtat qđ conſenſerit mulier
in corpore: licet erraret in nomine: ⁊ erit matrimonium. Aut eſt du
bium quid conſenſerit: ⁊ tunc aut habebat iſtum notum: ⁊ preſumi-
tur qđ conſenſerit. Aut non habebat iſtum notum: ſm Ioan. ⁊ non
erit matrimonium: quia preſumitur erraſſe in corpore: aut neutrū: ⁊
erit matrimoniū: quia conſenſiſſe cenſetur in ſubſtantia. Quādoꝙ
hec verba non adſunt cum copula: ⁊ tunc doc. hic dicunt qđ iudica-
bitur matrimonium in foro contentioſo. in foro penitētiali ſtabitur
veritati: ⁊ conſenſui: ⁊ intentioni contrahentium. vt voluit hec de-
cre. que non contradicit cum in primo loquatur: quid in foro contē
tioſo. In ſcđo quid in penitentiali: vel in primo quando eſt dubium
de conſenſu vel diſſenſu. In ſcđo quādo ponitur pro conſtāti diſſen
ſus de quo poteſt conſtare in foro contentioſo: ſaltem per proteſta-
tionem precedētem iuſta cauſa veſtita: vel ſimplicem tantū: ex quo
verba ſunt dubia: ⁊ hec eſt veritas: ad ratiōes in oppoſitū facilis eſt
reſpōſio: hꝫ ergo iudex fori penitētialis: cui hec pateſiunt qđ diſſen
ſit ipſum inducere ad contrahendū: ⁊ dꝫ illi adherere et conſulere vt
adhereat: qꝛ dato qđ diſcrepent forus penitētialis ⁊ contētioſus nō
debet conſulere penitentialis qđ non pareat contētioſo: ex quo illa
parere pōt ſine peccato: qđ bene no. ſm Goſ. Et ideo ſic cōſului cui-
dā monacho: qui quo ad forū penitentiale non erat profeſſus vt mi
hi confitebatur: lꝫ quo ad forū cōtentioſum erat profeſſus: certe di-
xi qđ cum eccleſia habebat eum pro excōicato: qđ deberet parere fo-
ro contētioſo: qđ eſt bene notandū. ¶ Scđo obuiat: qꝛ decre. exigit
duo ad ſubſtantiā matrimonij. ſ. formā ⁊ ſubſtantiā. Hoc falſum: qꝛ
vnū tm̄. ſ. conſenſus: gl. intrat illud: an verba ſint de ſubſtantia: ⁊ cō
cludit qđ ſi matrimoniū eſt preſumptū: ſolus ꝯſenſus inducit: ⁊ hic
de ſubſtātia in loco forme verborū eſt ibi factū copule cū ſpōſalibus
precedentibus infra eodem. Is qui. Si aūt agimus de vero: dicēdū
eſt qđ ſubſtātia eſt ipſe conſenſus: ⁊ verba ſunt forma: hoc nō placet
vt dixi in. c. precedēti: qꝛ verba nō ſunt de forma: ſed ſunt de ſolēnita
te probatoria. Ideo dic qđ hic defuit ſubſtātia. i. matrimoniū: ⁊ hoc
quia defuit forma. i. conſenſus: lꝫ affuerint verba: ⁊ hic eſt verus ſen
ſus litere ⁊c.

1 Matrimoniū contrahēdū impeditur ad denuntiationē vnius
viri honeſti deferentis conſanguinitatem ⁊ de eius fama vel ſcāda-
lo. nu. 7.
2 Teſtis referēs verba alterius an debeat vti eiſdē cuius verba refert.
3 Fama ſuper cōſanguinitate preualet in matrimonio impediēdo te
ſtimoniū conſanguineorū contra conſanguinitatem teſtificantium.
Et quō dupliciter poteſt iudici de fama conſtare. nu. 7.
4 In cauſa matrimonij poteſt iudex ſummarie ⁊ de plano ꝓcedere ex
ſuo officio.
5 Delegata cauſa ad arbitriū intelligitur de diſcreto.
6 Teſtis etiā parens ſe ingerēs ad teſtificandū nō probat cōtra famā
ſuper conſanguinitate: lꝫ cōſanguinitas vel nō ꝯſanguinitas pro-
bari poſſit per parētes.
Probatio an contra famā admittatur. nu. ſeq.

1 Cum in tua. †Ad denuntiationē vnius hone
ſti viri qui defert cōſanguinitatē
et de eius fama vel ſcādalo docet: impedit matrimoniuꝫ
contrahendū. h. d. Ponitur conſultatio ⁊ ipſius reſpon-
2 ſio. ¶ †No. argumentū qđ teſtis referens verba alterius dꝫ vti ver-
bis illius cui⁹ verba refert in vulgari: ſic eſt argumētū qđ recitās ar-
gumēta alterius in propria forma dꝫ illa verba referre. Cōtrarium
dicit Io. an. de ver. ſig. c. Abbate ſancti Siluani. ¶ No. ij. qđ ſola fa-

ma vel ſcandalo probatur impedimentum cõſanguinitatis ad finẽ
3 impediendi contrahendũ. ¶ †No.iij.qđ fama ſuper cõſanguinita-
te preualet in matrimonio impediẽdo teſtimoniũ cõſanguineorũ
contra conſanguinitatẽ teſtificãtiũ: ⁊ ſic habes caſum vbi fama pre-
4 ualet plene ꝓbationi cõſanguineorũ ſi iudici videatur. ¶ †No.iiij.
qđ in cauſa matrimoniali iudex põt ex officio ſuo procedere de pla
no: ⁊ ſic hodie eſt declaratũ ꝙ ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij. vt in cle.
diſpendioſam. de iudi. olim. Ergo ſolũ de plano hodie etiã ſine ſtre
pitu ⁊ figura iudicij que ĩ modo ꝓcedẽdi differũt. vt plene no. in cle.
ſi. de ver. ſig. Et per dñz Bar. in extrauagãti. ad reprimendã. qđ no.
5 ¶ †No.v.qđ cõmiſſa ad arbitriũ intelligunt̃ de diſcreto. ¶ †Op.
6 qđ tex. contradicat: qꝛ dicit qđ parẽtes repelli debeant a teſtificãdo
ſtãte fama in oppoſitũ: in fine dicit qđ ſunt admittẽdi. Dic qđ ſuſpe
cti ⁊ ſe ingerentes repelli debẽt vt in principio: non ſuſpecti admit
ti debent. vt in fi. vel principiũ loquitur de parentibus. i. genitoribꝰ
ſic ſumunt̃. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. itẽ parẽtes. De his q filios occi. c.
fi. Alias conſanguineos admittere poterit: vel ſm Butri. iuramẽ-
ta propinquorũ cõputare volentiũ gradus: aduertet̃ vt in principio
volentium cõputare: non ſm eum vel quicquid dicatur mens litere
eſt hoc relinquere iudicãtis arbitrio: vt litera ſonat: etiã hoc de prio
7 non arbitrio teſtes offerentium. ¶ †Opp. ſ. qđ abſqꝫ alia probatio
ne ſi conſtat de fama debeat matrimoniũ impediri. de cõſang. ⁊ affi.
ſuper ca. gl. Primo dicit qđ fama non eſt ſufficiens probatio. Ideo
videtur delatum per famã: quaſi quedã priuata delatio: vt litera di-
cit. Scđo dicit qđ ſi cõſtat de fama illa ipedit. Si nõ cõſtat de ea non
ipedit. vide hoc eſt mens litere. De fama põt cõſtare iudici duplici
ter: vno mõ ipſi tãquã priuato: qꝛ hoc audiuit a pluribꝰ: ⁊ hec eſt fa-
ma priuata. Iſta ſola cauſat ꝑtãtẽ inquirẽdi per iudicem: ⁊ hec ſola
non impedit: dꝫ ergo iudex ſe de hac fama informare tanquã iudex:
vel ad denũtiationẽ boneſte perſone: vel etiã ex ſuo officio: ⁊ tũc po-
terit impedire: et hoc meo videre eſt mẽs litere: ſic etiã põt intelligi
gl. Qñqꝫ concurrit fama cum legitimo denuntiatore: ⁊ repellunt̃ cõ
ſanguinei oblati: niſi iudex viderit admittẽdos: ſi ſola fama non re-
pelluntur: vel ſi ſolus eſt vnus teſtis. ſi non offerũtur cõſanguinei in
purgandũ morã: ſola fama impedit. vñ ſi nihil obuiat fame ꝓcedit
contra vt impediant: ſi fame obuiant propinqui ſponte oblati: ſola
fama non impedit: niſi habeat ſecũ vnũ denũtiatorẽ: ſi conſanguinei
non ſunt ſponte offerẽtes: ſed ad arbitriũ iudicis: ſola fama non ipe
dit: nec cũ denuntiatore cõcurrẽs. Tertio obuiat: qꝛ fama nõ ꝓbat
plene. de accu. inquiſitionis. ad fi. glo. nõ reſpondet. dic qđ nõ ꝓbat
in his que ſunt grauis preiudicij. ſicut in his que ſunt leuis preiudi-
cij: vide qđ dixi de teſti. veniens. Quarto videtur qđ vltra denũtian
tẽ non denũtiatur fama: qꝛ vnus teſtis ſolus ſufficit. vt pꝫ de teſti.
ſuper eo. So. vnus teſtis ſolũ obtinens locum teſtis impedit. vt ibi.
Sed obtinens locũ teſtis ⁊ denuntiatoris: vel qui nõ venit in formã
teſtis: ſed ſolũ denuntiatoris non impedit vt hic: vel vnus teſtis nõ
ſufficit: qñ in oppoſitũ ſe offerant iuramẽtis propinquorũ. Quinto
videt̃ ꝙ etiã ad dictũ non boneſte perſone impediat contrahendũ
matrimoniũ contra literã que exigit qđ ſit boneſta perſona. ſ. eod. c.
Preterea. el. ij. dicit gl. qđ contrariũ loquitur qñ impedimentũ eſt a
perſona denuntiante: hic qñ ab alio extrinſeco. Hec ſol. falſa: qꝛ tũc
vnus deberet admitti. de confeſſ. c. j. Sed Hoſt. dicit qđ hoc eſt arbi
trarium: an admittantur tales propter periculũ aie. ij. q. j. Si pecca-
uerit. Et ſi ſibi videt̃ repellere credo qđ aut impedimentũ aliter põt
probari quã per denuntiantẽ: qꝛ factũ eſt qđ põt eſſe publicũ alijs:
et dico qđ tunc nec denuntians criminoſus eſt admittẽdus: nec etiã
ad teſtificandum vt hic. Si autẽ factum eſt occultũ ita qđ aliter non
eſt probabile. Dico qđ tũc dꝫ admitti: etiã teſtificãs de delicto pro-
prio ⁊ turpi: vt ibi. Puto tñ hoc eſſe arbitrariũ quãta illi fides adhi-
bet: vt dicit Hoſt. Et hec fuit intentio gl. ſi recte inſpiciatur: vel vni
teſti creditur allegãti turpitudinẽ ſuã: qñ in oppoſitũ non offerant̃
conſanguinei: ſi offerant̃ non obtinet vnus teſtis: niſi ſit legitimus:
et habeat ſecũ famã: quo caſu prefertur conſanguineis ſpõte ſe offe
rentibus: hic non preferatur conſanguineis arbitrio iudicis produ
ctis. Scđo quis erit hic motus procedẽdi ad informationẽ ſuper fa
ma. dicit gl. qđ ſine ſtrepitu iudicij: ⁊ ſummarie per qđ dat pro doctri
na qđ vbi iudex hꝫ ſuper aliquo facto informari ſe ſuper fama dꝫ: et
põt procedere abſqꝫ iudiciali indagine. hoc declarat hic Inn. quia
nullo habito ordine iudiciario: ⁊ ſine teſtibus potuit ſe informare:
qđ declara. ſ. querendo a vicinis et abſqꝫ alio iuramento: qño ſit de
hoc fama: ſic in ſimi. dicit Inno. ſ. de poſtu. prela. c. j. Ubi de hoc de-
clarat: ⁊ idem dixi in informatione ſuper notorio. in. c. veſtra. Et no.
de poſtu. prela. bone. Et dicit glo. ſequẽs qđ põt probata fama pro-
bari contrariũ. per quod dicit qđ ſi aliquis probetur infamatus: po
terit probare qđ ſit bone fame. Hoc vide latiſſime diſputatũ per In
no. de accu. cum oporteat. qđ bene no. ⁊c.

1 ☞ In matrimonium conſenſiſſe ſi mulier ſe negat creditur mari-
to contrariũ probãte: ſed ſi probat ſe cõſenſiſſe per metũ qui cadere
poteſt in conſtantem non tenet matrimoniũ. nu. 5.
2 Ad matrimonij ſolennitatem qualis requiratur benedictio in eccle-
ſia: et quando dari poſſit: ⁊ quo tẽpore benedictionis ſtare debẽt ea
nocte ſponſi in caſtitate.
3 Matrimonium meticuloſum firmatur volũtaria copula ſubſequẽ-
te. Et eſt conſiliũ mulieri inuite traducte ad viri domũ vt aufugiat
copula non expectata: ⁊ ſi non aufugiat ſed dũ voluntarie cognoſci
tur proteſtatur ꝙ in eum non conſenſit vt in virũ an proteſtatio iu-
uet. nu. 8.
4 Metus qualis eſſe debeat ad actum annullandum vbi annullat vo
luntariũ matrimoniũ a libero conſenſu dependentem.
5 Negatiua quomodo improbabilis eſſe non dicitur vbi quis ſatagit
probare quod non conſenſit.
6 Sponſi tempore benedictionis debent ſtare in caſtitate ea nocte.
7 Matrimoniũ an ſola cohabitatione preſumptiue probetur nõ da-
tis alijs teſtibus.

1 C Onſultationi. †Mulieri que negat ſe in
matrimonium conſenſiſſe
non creditur marito probante contrariũ. Sed ſi probat
ſe conſenſiſſe per metum qui poteſt cadere in conſtãtem:
non tenet matrimonium. Et duos caſus ibi determinat. ſecũda ibi.
2 ſane. ¶ †No. j. vnam ſolennitatem matrimonialem: quod benedi-
cendi ſunt ſponſus ⁊ ſponſa: et ad valuas eccleſie debet dari talis be
nedictio alicubi ſeruat̃ qđ ſit penes altare. Et nota qđ talis benedi-
ctio debet dari poſt contractum matrimonij. ¶ Scđo nota de repu
gnantibus aſſertione partis ⁊ teſtium probatiõe preualet probatio
3 teſtium. ¶ †No. iij. qđ matrimonium meticuloſum firmatur volũ-
taria copula ſubſequente. Conſilium ergo eſt mulieris inuite ducte:
4 quod ſtatim aufugiat non expectata copula. ¶ †No. iiij. qđ orga-
num vocis eſt fallax: et qđ metus annullat matrimonium volunta-
rium a libero conſenſu dependentẽ. Et nota qualis exigitur metus
ad annullandum: talis qui cadit in conſtantẽ. dicit tamen glo. que
notanda eſt. ſ. e. cum locũ. Quod minor metus dicitur cadere in cõ-
ſtantem feminam ꝙ in conſtantem virum. deberet ergo ponderari
prout caderet in conſtantem feminam: non in conſtantem virũ. ⁊ eſt
tex. xxxij. q. vj. indignantur. Hoſtien. in ſumma de matri. §. qualiter
5 impediatur. ver. ſupradicti. qđ bene notabis. †Oppo. qđ etiã dato
qđ preparata eſt mulier probare qđ non conſenſit aliter ꝙ per iura-
mentũ puta per teſtes qđ non debeant audiri: ⁊ qđ non ꝯſenſerit eſt
negatiuum ⁊ improbabile. So. directe non eſt probabilis: ſed indi-
recte ſic: ex quo negatiua pregnãs vt probãdo metum. vt. ſ. de renũ.
c. ſuper hoc. ⁊ hic in fine. Ideo dicit hic Hoſtien. qđ ſi vellet probare
ſe non conſenſiſſe ſimpliciter nõ auditur: quia hoc eſt improbabile
ſed ſi vult probare ſe veraciter non conſenſiſſe: hoc poteſt. et hec ve-
ra quando ante copulã velit probare ſe non cõſenſiſſe: poſt copulam
6 enim nõ auditur. ſ. e. ad id quod. alie. gloſe clare ſunt hic. †Quomo
do aũt tpe benedictionis ſint coniungendi ſponſi. dicit Io. andr. qđ
ſtare deberent in caſtitate ſaltem ea nocte. xxiij. di. c. ſponſus. xxx. q.
7 v. Aliter. Thobie. vj. in fine. Et. viij. in principio. ¶ †Secundo an
ſola cohabitatione preſumptiue matrimonium alijs teſtibus non
apparentibꝰ probetur. dic qđ non in facto recẽti. In facto antiquo
ſufficerẽt ꝑſumptiões probabiles: puta ſi lapſi eſſent. xj. anni qđ eã
tenuit ad menſam et ad lectum ⁊ extra. C. de nup. l. ſi vicinus. ff. de ri
tu nup. in. l. libere. alias non matrimonium ſed ſtuprum preſumere
tur. xxx. q. v. Aliter. ſm Hoſt. ⁊ vide quod no. ſ. de preſump. Illud.
8 vbi poſui veritatem. †Tertio quid ſi mulier inuite ducta dum vo-
lũtarie cognoſcitur proteſtatur quod in eum non conſenſit: vt in vi
rum: an hec proteſtatio iuuet. dic qđ non: quia factum derogat pro-
teſtationi. de appel. ſollicitudinem. Nec ob. qđ ine. cauſa. c. j. Quia
ibi erat cauſa proteſtatione veſtita. hic turpitudine. Ad hoc qđ no.
ſupra eo. titu. in. c. tua nos.

1 ☞ Pene promiſſio non obligat in matrimonijs ratione liberta-
tis que eſſe debet in matrimonio ſiue adijciatur inter parentes ſiue
ipſos contrahentes et que tria exactionem pene impediant. nu. 6.
2 Sponſalia licite contrahit mater pro filia.
3 Obligatio penalis extrinſeca ab obligatiõe cõtractus ſponſaliorũ
quõ dicitur auferre liberã facultatem contrahendi matrimoniũ vbi
obligatio habet principium ab intrinſeco principio voluntario. nu
mero. 7.
4 Cõſenſus qualitatis quis eſſe debeat in contrahendo ſponſalia.
5 De matrimonij cauſa non ſolum cognoſcit eccleſia ſed etiã de acci-
dentalibus eiuſdem.
6 Arre date etiã in cõtractu matrimonij an repetant̃ a dãte qui negli
git ⁊ recuſat contractũ obſeruare. nu. 8.
7 Pene appoſitio an ⁊ qñ in ſponſalibus valeat.
9 Pignus datũ pro ſponſalibus vel obligatione implenda an repeti
poſſit ſi non impleatur.

1 G Emma mulier. †In matrimonijs ex ſpõ
ſalibꝰ debet eſſe libertas.
Unde in eis promiſſio pene non obligat. hoc dicit. Duo
facit. In prima mulieris quendam. In ſecunda dat iu-
dicem.

dicem.ſecunda ibi.cum itaqꝫ. ¶ No.j.ꝙ matrimonium ſequēs ſol-
2 uit ſponſalia de futuro cū alio contracta. ¶ †No.ij.qđ mater pōt
contrahere ſponſalia ꝓ filia. ¶ No.iij.qđ ſponſalia debent eſſe li-
bera nec cōpelli aliqua impulſione timoris pene extrinſece ab obli-
3 gatione principali. ¶ †No.iiij.qđ obligatio penalis extrinſeca ab
obligatione cōtractus ſponſaliorū quā habeat principiū ab intrin
ſeco principio voluntario:dicit̃ auferre liberā facultatē mr̃imoniū
4 cōtrahēdi. ¶ †No.v.qualitatē ꝯſenſus req̃ſitā in ſpōſalibus:qꝛ de-
5 bēt habere ꝯſenſuꝫ liberū a nullo timore ſtimulatū. ¶ †No.vj.eccle
ſiā nō ſolū habere cognitionē de principali obligatione ſup mr̃imo
nio ſed ēt de accidēti pecuniaria ad illa. Ideo pōt cognoſcere de pe-
na ſup ſpōſalib⁹ adiecta:qđ eſt no.j. de matrimonio ꝯtracto.vt in.c.
6 ij.de dona.inter vi.⁊ vxo.⁊ ð dote poſt diuor.reſti. ¶ †No.vij. in ma
trimonijs nedum viciari ſtipulationē pēalē:qñ adijcit̃ inter ipſos
ꝯtrahētes:ſꝫ ēt quādo adijcit̃ inter parētes eoꝝ:de quoꝝ mr̃imonio
agit̃:⁊ hoc qꝛ pena parētū ita afficit ipſos ſicut ꝓpria .l. heres me⁹.
ff.de cōdi.⁊ demō. Hic determinat̃ de validitate pene in ſponſalib⁹
adiecte:⁊ ſic nō agit̃ de principali cōtractu in matrimonio:ſed quo-
dā acceſſorio ad ipſuꝫ ⁊ ad ſpōſalia. Primo obuiat:qꝛ alia ratiōe vi-
detur hic impediri exactio pene:quā tollat̃ libertas matrimonij:qꝛ
hec ſponſalia erant cōtracta īfra ſeptenniū:⁊ ſic ab inhabilib⁹ etate
ad matrimoniū:⁊ ſic nō valebat principalis cōtract⁹. ergo nec acceſ-
ſoriū debebat valere. C. de legi.l.nō dubiū.ꝫ. de re iudi.cū inter. di-
cit glo.qđ forte iſte ratificauit ſponſalia poſt ſeptēniū.vnde ſi pactū
fuiſſet licitū valeret pena ſm̄ glo. Hoſt.dicit qđ tria impediūt pene
exactionē.libertas matrimonij:que ex tali ꝓmiſſiōe tollit̃:principa
le qđ nō tenuerit.vt dixit glo. Etas infantibus in quā nō cadit oblı̄o
etiā naturalis.ff.de ac.⁊ ob.l.furioſus.ff.de noua.l.j.⁊.l.pupillus .ff.
de ver.ſig.in ſi. Ex eo cōtractu ſit locupletior.ff.de ꝯdi. inde.l. natu
ralis. Obſtat rationi tex.⁊ que dicitur per glo.⁊ tex.habēt locum in
obligatione que cōtraheret̃ per ſpōſas inhabiles:ſꝫ hec gēma erat
mater q̄ maior ſe obligauerat vel obligare cēſebat̃ ſe facturā ⁊ cura-
turā:quo caſu intelligit̃ ꝙ permittat ſe facturā:qñ ꝯtrahētes erunt
habiles etate. Ideo obligatio principalis tꝫ ⁊ teneret acceſſoria nec
annullaret̃ ex defectu pſone cōtrahētiū vel principalis obligationis
ſi adeſſet libertas mr̃imonij. Iđ tex.reddit bonā ratione ⁊ planū ia-
cet:alias nō video qualiter ꝫ gēmā mrēꝫ ageret̃ ex ꝯtu filie:qꝛ filie
ꝯtract⁹ nō obligat matrē. ¶ †Scđo obuiat decre.qđ videt̃ qđ vale-
at hec ꝓmiſſio pene de mr̃imonio cōtrahendo:ſicut ⁊ valet ꝓmiſſio
arrarum ⁊ datio:qꝛ eadē eſt ratio:ergo ⁊c.l.illud.ff.ad.l.acquil. So.
dicit glo. Dic qđ leges faciunt differentiam inter dationes arrarū
⁊ in talibus habet locum pena:⁊ inter promiſſionem pene nō habet
locum. Sed arguendo videtur qđ idem debeat eſſe in vtroqꝫ:qꝛ ſicut
per vnum tollitur matrimonij libertas:ita ⁊ per reliquum: tamen
dicit glo.qđ leges ſic diſtinguūt.per hoc Bernardus:nec approbat:
nec improbat:licet voluerint dicere aliqui qđ Bernar. velit: quod
aliud ſit ſecundum leges: aliud ſecūdum canones:per rationem hu
ius decre. Quod dicit Ioan. an.et bene non fuiſſe de mente Ber-
nardi:qui allegando dixit:prout dicit quod videtur eadem ratio in
vtroqꝫ ad declarationem huius plura ſunt vidēda. Primo an ⁊ quā
do appoſitio pene in ſponſalibus valeat:⁊ quando non. Secundo
quid de arris. Tertio quid de pignore dato pro ſponſalibus implē-
7 dis. ¶ †Ad primum qđ quedam eſt pena que conſiſtit in lucro per-
dendo:vt ſi lego Ticio centum ſi contraxit matrimonium cum tali
ſi non cōtraxerit perdat legatum:⁊ ſic valet pene appoſitio. Ratio
qꝛ ſola lucri amiſſio non habet intimidare matrimonium: ita quod
tollatur libertas matrimonij contrahendi.ff.de condi.⁊ demon.l. ti
cio. Et hoc verum quando hec pena lucri eſt appoſita ab extraneo:
ſecus ſi inter contrahentes.ff.de ver.ob.l.ſi ita ſtipulatus.§.ſi. Quia
debent adduci ad hec propria libertate. ¶ Quedam eſt pena et ti-
mor perdendi amorem inordinatum:⁊ adhuc talis pena non tollit
matrimonium.ꝫ.co.c.veniens. ¶ Quedam eſt pena accidentaliter
poſita incutiens timorem perdendi ſubtractione copule: et adhuc
talis timor pene :talis in perdendo tali lucro inordinato impendi
ſcilicet appetitum non impedit matrimonium. ſupra eodem tua
¶ Quedam eſt pena conſiſtens in proprio perdendo: vt qꝛ ꝓmiſit
centum ſi non contraherem vel non contraherent per talem ſponſa-
lia. Et hic aduerte qñqꝫ hec pena apponit̃ a cōtrahētibus principa
lib⁹ ⁊ planū ꝙ ēt data habilitate perſonarū nō valet talis ꝓmiſſio
pene neceſſitās matrimoniū. Ut ptꝫ hic.⁊ in.l.ticia.ff.de ver. ob.cū
ſimi. Quia tollitur libertas matrimonij contrahendi cum ad hoc
iudicatur fortius ne iam acquiſitū perdat. Sed aduerte dicces ſi hoc
eſſet verū nulla ſponſalia maxime iurata valerēt:qꝛ ibi ſemper ſub-
eſſet cauſa ⁊ timor neceſſitās matrimonium:⁊ tollens liberam facul
tatem matrimonij contrahendi. Conſtat eniꝫ ꝙ pena periurij ma-
ior eſt quacūqꝫ alia pena corporali.vt patet in.l.ſi.C.de ſac.ſan.eccle.
Et quia potius omnia mala debent pati q̄ malo conſentire. Item
ex quo iſta obligatio penalis habuit originem a principio volunta
rio:non poteſt dici ꝙ neceſſitet: vel libertatem tollat matrimonij.
per illa que dixi in.c.requiſiuit.ꝫ.co. Preterea nō videtur qđ hic ſit
metus cadens in conſtantem:ergo nō tollit libertatem matrimonij.
Nam nō reperio qđ timor rerū inferat iuſtū metū:niſi quādo eſt ma-
ior ꝯ̄is partis bonoꝝ:vel totius ſubſtātie.ff.qđ me.cauſa.l.alias. Igit̃
talis timor pene ꝑdende tāqꝫ vanus tanqꝫ nō cadēs in cōſtātē:non
infert ſufficientē metū ꝑ quē tollat̃ libertas matrimonij. Igit̃ ex hoc
non dꝫ annullari:ad qđ ergo iura huiuſmodi talē penā annullarūt.
Dico ꝙ matrimoniū eſt quoddā ſacramētū:ad qđ voluit lex ⁊ canon
contrahētes accedere debere plena libertate.non aūt aliquo modo
neceſſitāti:ꝯſiderātes difficiles exit⁹ matrimonij:qñ omnino plena
⁊ libera nō adeſt volūtas. Et ꝓ tāto pōderātes qđ metus pene lꝫ nō
caderet omnino in cōſtātē:tñ aliquis poſſet inducere ad ꝯtrahendū
et ſic lꝫ totaliter non tollet libertatē:tollit plenitudinem libertatis.
Ideo talē penā appoſitā iura reputarunt cōtra bonos ⁊ anullarunt
vt dicit litera hic.⁊ in.d.l.ticia.ff.de ver.ob. Nec obuiat ꝙ iuramētū
in plus ꝯſtringit:qꝛ q̄dā ſunt obligationes extrinſece a cōtractu ſpō
ſaliorū principali:⁊ tales penā īferētes a iure annullant̃:⁊ de his lo-
quuntur hec iura. ¶ Quedā ſunt obligatiōes intrinſece ⁊ pene ſur
gentes ex ipſo vinculo principali:⁊ tales nō tollunt̃:qꝛ ex quo in eis
datur principiū voluntariū finis ex eis voluntarius cenſet̃:⁊ attrahi
tur ad naturā ſui principij:qꝛ principiū non eſt extra ſe ſecut⁹:ſed in
obligationib⁹ extrinſecis:quātuꝫ ad neceſſitādū ꝯtractū matrimo-
nij:vl' ſponſalioꝝ:talia lꝫ habeāt principiū volūtariū:tñ nō reſpectu
ad obligationē principalē. Ideo obligatio principalis velut ab illa
pena impulſa:non pōt dici volūtarie qꝛ non hꝫ principiū volūtariū
aliqđ itra ſe. ¶ Qñqꝫ hec pena vl' obligatio apponit̃ ab alio q̄ a cō
trahētib⁹:⁊ tūc aut pena apponit̃ in ꝯtrahētē vnū aut tertiū: ⁊ tur
pis eſt adhuc tanqꝫ tollēs liberā facultatē ⁊ reijcit̃ eadē ratiōe. Qñqꝫ
hec pena ꝓmittit̃ inter extraneos:⁊ tūc aut extranei intm̄ ſunt ſubie-
cti ex ꝯiunctione poteſtatis:vel cōſanguinitatis:vel amicitie qđ eſt
veriſimile:quaſi libertas mr̃imonij ꝯtrahēdi tollet̃:qꝛ eſt veriſimile
qđ nō reſiliret a contractu ne caderet in penā:⁊ tūc idē.ff.de condi.⁊
demon.l.heres me⁹.§.ſi.⁊.l.j.⁊.ij.ff.de in ius vocā. Aut ſunt omnino
extranei:⁊ tūc aduerte ad modū concipiēdi verba ſtipulatiōis. Aut
enim contrahētes ſe acceſſorie obligāt ad penaꝫ ꝓmittēdo ſe factu-
ros ⁊ curaturos qđ tales contrahēt:⁊ ſi non faciunt ꝓmittāt penam
Hoſti.hic dicit ꝙ hec ꝓmiſſio non valet:quaſi libera debeāt eſſe ma
trimonia.glo.in.l.ticia.ꝫ.alle.indiſtincte tenet qđ iter extraneos va
let talis ꝓmiſſio:qđ etiā vltimate videt̃ ſequi hic Io.an.⁊ Bar.hoc
ſequi videt̃ in.l.ticia. Credo qđ hec ꝓmiſſio valet. Nā hic ſe obligāt
ad curandū qđ illi ꝯtrahent:hic eñ nulla eſt turpitudo inducere ali
quos ad cōtrahēdū:⁊ pro tāto ſtipulatio dꝫ valere:niſi pſone eſſent
que poſſent terribiles eſſe cōtrahentib⁹:vt dñs ciuitatis. Sed eſt du
bium quid ſi ſic promittētes faciūt quicqđ poſſunt:ſed nō poſſunt
ad effectū ꝑducere. Dic qđ excuſent̃:qꝛ difficultas excuſat a pena.l.
ij.ff.ſi quis cau.⁊ no.in.l.cōtinuus.§.illud.ff.de ver.obli.⁊ no. ff.ſi qs
cau.⁊ ſi poſt tres. Et caſus in.l.ſi vehenda.§.ſi.ff.ad.l.rhodiā de iac.
ad hoc de pig.l.ſignificante.ſic diſputat̃ Fre.poſt Ioā.pa.ſuo conſi.
cxvij. Itē puto qđ tales promiſſiones de faciēdo ⁊ curādo:dummo-
do non ſint penales valēt etiam inter parētes habētes in poteſtate
filios dūmodo non agit̃ niſi ad intereſſe.ar.ꝫ.co. ſicut.⁊.c.ex literis.
Quādoqꝫ extranei ſe principaliter obligāt ex caſu deducēdi ſpōſalia
contrahēda:nō per viā principalis obligationis:ſed cuiuſdā ꝯditio
nis ad penā:vt ſi ego ⁊ tu inuicē ꝓmittimus:ſi Ticius cū Gaya. nō
cōtraxerit:⁊ ſcđm omnes valet hec ꝓmiſſio. Nā aliqñ vbi dubiuꝫ eſt
de obligatiōe ſe obligāt extranei vt ptꝫ. qñqꝫ in cōpromiſſis:de quo
per Io.an.in addi.Spe.in ti.de arbi. ſup ver. Itē qđ ſit.§.j. In ſup-
pletione que īcipit diximus. Hoc dicit verū Hoſt.in ſum. eius ti.§.
j.dummodo ceſſat fraus que ſit qñqꝫ de pſona ad pſonā:quā fraudeꝫ
8 preſumit eo ꝙ ꝓmittētes ſunt amici ꝯtrahētiū. †Qñqꝫ in ꝯtractu
matrimonij vel ſpōſalioꝝ veniūt obligatio vel traditio arrarū:nun
quid talis pena ſit licita:hic aduertēdum:gl.dicit qđ ſic ſcđm leges
licet in cōtrariū arguat:ex quo canones in ꝯtrariuꝫ nō diſponūt:ſtā
dum eſt legibus:pena autē eſt:ꝙ aut ſtat ꝑ dantē arras ⁊ ipſe amit-
tit arras:ſi ꝑ recipientē:reddit ⁊ duplicitas: niſi expreſſe dictū ſit qđ
duplicitas:vel quadruplicitas reddat. C. de ſpon.l.ſi. hec vera ſunt
niſi legitima cā ꝑ alterum ipſorū ſteterit:qꝛ non perdit arras:⁊ eſt le-
gitima ſi aliquis infra biēniuꝫ ſponſalia exequi voluit. C. de ſpō.l.ij.
vel propter mortē alterius. C.e.l.arris.vel ꝓpter pſonā ſpōſi cū quo
matrimonium interdicit̃. C.e.l.mulier.§.quin vero.⁊.§. is quoqꝫ vel
propter minorē etatē. Unde bñ factum eſt parētib⁹ dare. C. de ſpon.
l.vi. Idē puto in caſib⁹ de quib⁹.ꝫ.de iureiu.quēadmodum. Quādo
de impedimēto non erat certificatus tpe cōtract⁹ per.l.ſi. C.de ſpō.
per dictaꝫ decre.quēadmoduꝫ. Et hoc tenet Hoſt.in ſumma de ſpō.
§.j. Sed dubiuꝫ eſt de ratione diuerſitatis:aſſignant qꝛ arra incipit
a datione:pena a ꝓmiſſione:⁊ quis facilior eſt ad verba q̄ ad facta.
Ideo de facili ꝓmittat maiorē penam:q̄ dat maiorꝫ arram:per qđ
concludit̃ ꝙ ex arra minus veriſimiliter intimidabit matrimonium
q̄ per ꝓmiſſionem pene igit̃ ⁊c. Hoſt.aſſignat rationem:qꝛ arra da-
tur ⁊ in traditiōe rei ſue:quis pōt apponere legē quā vult.ff. de pac.
l.in traditionibus. In ſtipulatione pene nil datur. Item arra retine
tur ⁊ ſaluet̃.ſi ſequitur matrimonium lucratur arram:ſi ſic conuenit̃.
Lucrum ergo aliquod eſt mixtuꝫ cum timore:ideo propter fauorem

arrarũ: arra pmittit ꝛ nõ pene: in qua eſt ſolus timor: ꝛ in dubio pre ſumitur qḋ plus lucro attrahat ad matrimoniũ: ꝙ timore pene. mo dicũ viget hec ratio ſm Jo.an. qꝛ ꝛ timor perdẽdi arras: ꝛ timor red dẽdi: duplicitas tollit libertatẽ. Itẽ nullum lucrum ex arris ſperat: qꝛ dato implemẽto arre debẽt reſtitui illi qui dedit: ꝛ per hoc nihil lucrat. Aliam rationẽ aſſignat Hoſt. in ſumma huius tituli.§.j.ſ. qꝛ pena eſt ſignũ diſtrahẽdi matrimonium: ꝛ diſtractioni penitẽdi: ꝛ ſe puniẽdi que fit per verba negatiua ſi nõ cõtraxeris dabis penã. Arra eſt ſignũ matrimonij cõtrahẽdi ꝛ remunerãdi cõſentiẽtẽ: ꝛ fit per verba affirmatiua: do tibi arras vt cũ filia mea ↄhas: quã lucrat con trahens ex ſpeciali pacto.ff.de act.emp.l.exemptio.§.ſi is qui vitia. propter qḋ Joan.an. ꝛ etiã Cy.in.l.ſi.C.de ſpon.tenet pꝛimã ratio nẽ: per qḋ dicit ꝙ nulla eſt differentia inter arras ꝛ penas: ſed ſolum diſtinguẽda eſt qualitas ꝛ quãtitas perſonarũ. Quia ſi paup homo dat magnã vel recipit: ita intimidabit arrã: ꝛ tollit libertatẽ matri monij ſicut pena leuis. Et ſi homo diues pmittat penã leuẽ nõ eſt veriſimile ꝙ per hoc tollat in eo libertas ↄtrahẽdi. Ideo tũc nõ an nullaret pena. Et ſi dicat.l.ſi. ſolũ loquit in arris: ꝛ alie leges ſimplr annulãt penã. Reſpondet qḋ hoc fecerũt leges habito reſpectu ad frequẽtiã: qꝛ cõiter ſolet cõtingere arras dari minores: ꝛ penas ap poni maiores. ideo leges phibẽt penã: ꝛ nõ phibẽt arras.ff.de ver. ob.l.ſi ſeruũ. alias ſi ſtichũ.§.pe. ꝛ qḋ ibi no. ꝛ hoc tenet Cy. ꝛ vltra montani.in.d.l.ticia.ff.de ver.ob. ꝛ ibi Barto. dicit differẽtiã eſſe in ter penã ꝛ arras: put leges loquũtur. Et qḋ pena ꝙ tũcunq; modica nõ valet: appoſitio arre lꝫ magna valet: ꝛ hoc per iura que loquũtur indiſtincte. Itẽ per.l.neq;.C.de nup.cum glo. que dicit: qḋ etiã ſi.x. pmittant: nõ vꝫ pmiſſio.per.l.ea que.C.de don.inter vi. ꝛ vxo. vbi dicit tex.de.xx. que eſt modica quantitas. Vñ differẽtiã facit: an pe na ſit legalis.i. lege permiſſa: ꝛ talis appoſitio valet: aut eſt cõuẽtio nalis ꝛ nõ vꝫ. allegat legẽ ꝛ doc. dicẽtẽ. Qꝛ in matrimonijs debem⁹ eſſe ↄtenti penis legalib⁹.ff.de ver.ob.ſtip̃lo iſta. Iſtã rationẽ ſentit Ho.in ſumma de ſpõſalib⁹.§.j. ibi. dũ dicit qḋ pena pcti nõ põt: niſi legib⁹ cõſtituta: vnde cõcludit prius ꝙ omnis pena legalis eſt per miſſa: ꝛ pene legales ſunt quãdo matrimoniũ eſt pfectũ amiſſio do tis ꝛ donationis ppter nuptias in cõtractu diſſoluẽdo.l.cõſenſu.C. de repu. quãdo nõ eſt data dos. Dicit ꝙ pena eſt.l.iubem⁹.C.de di uor.ſ. perditionis tertie partis bonorũ. forte ille pene nõ habẽt locũ hodie: qꝛ diuortiũ ſꝫ canones fieri nõ põt: qñq; tantũ cõtracta ſunt ſpõſalia: ꝛ dicit qḋ nulla eſt pena legalis: quãdoq; ↄtracta ſunt ſpõ ſalia: ꝛ deuẽtũ eſt ad traditionẽ arrarũ: ꝛ tũc hꝫ locũ pena legalis: ſe cundũ formã legis vltime. Nec ob. ꝙ pena ibi quãdoq; icipiat a cõ uentiõe: qꝛ habet cõuenire de duplo: qꝛ ibi lex cõuẽtionẽ permittit ꝛ ſic pmiſſio ꝛ pena videt legalis.ff.de ver.ob.l.in cõuẽtionalibus. Dicit tamẽ ꝙ quia nõ eſt veriſimile ꝙ lex maiorẽ penã voluerit im ponere dirimẽti ſpõſalia ꝙ matrimoniũ: ꝙ pena arrarũ nõ põt exce dere dotẽ: ꝛ ſi nõ eſt pmiſſa dos tertiã partẽ bonorũ. per illã legẽ cõ ſenſu. ꝛ.l.iubem⁹. ꝛ hoc dicit per.l.ſtipulatio iſta.ff.de.V.ob.p quã dicit ſic limitari.d.l.ſi. So. dicit ꝙ oĩs pẽa extra diſpõnẽ illi⁹ legis ſi.in ſponſalib⁹. Qꝛ nõ eſt legalis nõ vꝫ: ꝛ hoc ẽt vult tex.ibi in ſi. qui reprobat omnẽ aliam penã: per hoc infert plura. Primũ qḋ ſi arre incipiãt a cõfeſſione: vt qꝛ quis ↄfiteat ſe recepiſſe arras: nõ habet lo cũ illa.l.nec pena ſi cõſtat ꝙ nõ fuerit facta datio: alias ſtaret cõfeſſio ni que pbaret dationẽ.ff.depoſiti.l.publia. Per hoc dicit qḋ ſi cõfi teat Ticius ſe habuiſſe arras a Gaya: qꝛ Gaya ↄfeſſa eſt ſe habuiſſe a Ticio: nõ haberet locũ illa lex que exigit dationẽ. Et hoc ſequit Fre. ſuo Cõſ.clxiiij. Qꝛ tal' cõfeſſio fit in fraudẽ pene: ꝛ dicit ibi ꝙ ſi tales pene admittunt in foro ſeculari qḋ poſſet habere recurſus ad eccleſiã. Et idẽ tꝫ ſuo Cõſ.clxxxix. Per hoc dicit qḋ ſi vnus numera uerit arrã alteri parti: ꝛ altera pars arram alteri parti: ꝛ altera pars arram eiuſdem quantitatis: non habet locum illa lex que loquitur quãdo arra eſt data ab vna parte tantũ: per hoc dicit qḋ ſi det fũdus nomine arrarũ: ꝛ poſtea cõſtituat ſe nomine illius cui dat poſſidere qḋ nõ habet locũ illa lex que loquit in traditiõe ꝙtitatis: ꝛ que loqt qḋ vere tradit: ꝛ qꝛ loquitur in re que põt duplari. vt.l.lucius.§.im puberem.ff.de le.ij. ꝛ.l.plane.§.j. Sed eſt dubiũ: an ſaltim ſtipulatio penalis valeat: quatenus intereſt. glo. ſunt contrarie. vna quod va leat. vt.d.l.ticia. Contrarium tenet glo.in.l.ſi ſtipuler. Dy. dicit qḋ ſtipulatio valet put intereſt reſpectu dãni emergẽtis: vt qꝛ fecit ex penſas: ſed non prout intereſt reſpectu lucri ceſſantis: quia quaten⁹ intereſt: non eſt pena.l.procul.ff.de dam.infec. ꝛ.ff.de fur.l.ſi is. Di cit Joan. qḋ cõmuniter tenetur qḋ nõ valet etiã quatenus intereſt qꝛ imputandum eſt ſtipulanti: cum ſciat ſtipulationẽ nõ tenere: ali ter ſequeret qḋ ageret ad penã: ſaltẽ quatenus intereſt: quod nõ eſt dicendum: ꝛ eſt contra predicta iura. argu.ff.de ſeruis exportã.l.tici⁹ Iſtud tenet Barto. qḋ ſtipulatio valet contra bonos mores: ergo in nihilum valet. Fatetur qḋ ſi doloſe aliquid fecit pars aduerſa p pter qḋ fecit expenſas: quod potero agere de dolo ad tale intereſſe.

9 ¶ †Ad tertiũ qḋ de obligatione pignoris. gl. dicit qḋ vꝫ obligatio pignoris.in.d.l.ticia. ꝛ hoc ideo qꝛ pignora dicunt arre. C.de remiſ. pig.l.prima.j.de dona inter vi. et vxo.l. et ſi neceſſe. de arbitris ex poſita. dicit Hoſtien. qḋ pignora hac occaſione non poterunt reti neri. Spe.in ti.de ſpõ.§.j.in ſi. dicit pignora interuenire poſſe: qꝛ qui tradit pignora nõ ſe obligat: ſed illa perdit: ſed p retentionẽ cõſulit: ſi penã pmittẽs ſe obligat: ꝛ plerũq; alieni cõſulit p retẽtionẽ cui nõ dat actio.ff.de doli excep.l.paulus. Ad hoc alle.ff.de ritu nup.l.ſi qs officiũ.C.ſi rector prouin.l.j. Idẽ Inno. ꝛ Hoſtiẽ.in ſum.e.ti. prima carta. alle. de dona. poſt diuor. reſti. ꝛ ſi neceſſe eſt. ꝛ Fred. ſuo cõſilio clxxxix. vbi dicit qḋ ſi eſt actũ vt nõ cõſecuto cõtractu lucret pignus ꝛ fructus non tenebit ad fruct⁹ ſi eſt dat⁹ pro arris: ꝛ pro quãtitate arrarũ ↄputabit in ſortẽ fruct⁹. Accurſi⁹ in.l.ticia dicit qḋ ſi dat pro arra tenet: ſi dat pro pena non tenet. Alij dicũt ꝙ ſi pignus ↄſtituit conuẽtione nõ tenet: ſicut nec pmiſſio pene ſi nõ ↄuẽtione tꝫ qḋ dat qꝛ idẽ qḋ eſt in arra. Jo.an. diſtinguit quãtitatẽ pignoris. Bar. videt tenere diſtinctionẽ gl. ſed dicit qḋ pcedit qñ pignus dat in quãtita te: per illã.l.ſi. ſec⁹ in ſpecie. Et puto aduertẽdũ quõ det pignus: ſi da tur pro ſecuritate cõtract⁹ ꝛ itereſſe vbi non ↄtrahat: vꝫ datio pigno ris: ſicut pmiſſio itereſſe ſub nomine pene: ꝛ ſoluto itereſſe reſtituit pignus fructib⁹ ↄputatis cũ itereſſe: ſi daret p ſecuritate pene adie cte in contractu: non valeret: ſicut nec principalis obligatio ſi daret pro ſecuritate arrar pmiſſar: adhuc non valeret: qꝛ nec valeret ↄtra ctus arrar vbi non incipit a datione. Ut.ſ. dixi quicqd ſenſit Fred. Si daret pignus ſimpliciter ꝛ in ſpecie hoc acto: vt pdat non ſecuto contractu non valet. vt dixit Bar. Si datur vt ꝙtitas loco pignoris pro ſecuritate ↄtract⁹ hoc actũ vt pdat non ſecuto ↄtractu. Bar. tꝫ qḋ valet: hoc mihi non placet: qꝛ hic eſt ali⁹ ↄtract⁹ a ↄtractu arrarũ ꝛ ſic non ſumus in terminis.l.ſi.C.de ſpõ. Itẽ in iſto non haberet lo cum pene vel pignoris duplicatio ex parte altera: ꝛ ſic nõ eſſet hinc inde equalitas cũ ius hãc naturã non det tali ↄtractui: et ſic ſumus extra terminos.l.ſi. In cuius caſu hꝫ locum duplicatio: fideiuſſores autẽ pro ſecuritate ↄtractus dari pñt.j. de eo q cog. ↄſan. vxo. ſue.c. veniẽs. ſꝫ obligabit ad ſolũ intereſſe cũ cã. Credo qḋ valeat pmiſſio intereſſe ſub nomine itereſſe: nõ ſub nomine pene ꝛc. Anto. de but.

1 ☞ Spõſalia de futuro quomodo trãſeũt in mrimoniũ ppter car
nalẽ copulã ſubſecutã ſed non per nixũ carnalis copule tm̃. nu.8.
2 Contra preſumptionẽ iuris ꝛ de iure quare non admittat probatio
in ↄriũ: licet natura pſumptionis ſit ſuccũbere pbationi: ꝛ pbatio
et preſumptio ſint ſpecies certitudinis: ꝛ qḋ in certitudine proba
tio integra det maiorẽ gradum certitudinis ꝙ preſumptio.
3 Probatio admittitur contra pſumptionẽ iuris ꝛ de iure vbi demũ
ipſe partes conſentiunt de facto: ꝛ quomodo probatio que ſurgit a
principio partium poteſt eſſe duplex.
4 Fictio eſt vna probationis ſpecies: ꝛ an contra fictionẽ admittatur
probatio in contrarium.
5 Preſumptio quottuplex.
6 Matrimoniũ vt ſolis verbis poſſit dici contractũ ſufficit quod ap
pareat aliquod ſignũ per quod conſenſus apparere poſſit.
7 Probatio an admittat contra ſponſalia de futuro que in verũ ma
trimoniũ ppter copulã ſubſecutã trãſierũt: vbi mulier dicit ſe oppſ
ſam in copula ẽt metu cadẽte in ↄſtãtẽ virũ pciſe vel ↄditionaliter.
8 Matrimonio cõtracto cum prima p verba de futuro per qḋ cogno
uit primã animo fornicario ꝛ non veri matrimonij: ſi contrahat cũ
ſcḋa aĩo veri matrimonij contrahẽdi an preualeat ſcḋm primo.
9 Matrimoniũ an inducat poſt ſpõſalia de futuro alius actus p quẽ
de conſenſu appareat: puta ſi interuenerit cohabitatio vel donatio
dotis conſtitutio que facere videntur matrimonium de preſenti.

1 ES qui fidem. †Spõſalia de futuro trãſeũt in matrimonium propter car nalẽ copulã ſubſecutã: ſed non per niſum carnalis copu le tantũ. h.d. cum.c.ſi. Primo ponitur thema ex quo ta cita elicit queſtio. Scḋo illã ſoluit: ꝛ rationibus ſubmittit. ſcḋa ibi. ad primã. ¶ Nota.j. ꝙ cõcurrẽte matrimonio ficto ꝛ vero preualet prius tpe: ſiue ſit fictũ: ſiue verũ matrimoniũ. ¶ No.ij. ꝙ ſpõſalia de futuro per copulã ſubſequentẽ trãſeũt in matrimoniũ de preſenti. ¶ No.iij. ꝙ eſt dare preſumptionẽ que nõ admittit pbationẽ in cõ trariũ: ꝛ hec appellet preſumptio iuris ꝛ de iure. ¶ No.iiij. ꝙ vincu lum nullũ nõ tollit principiũ aliqḋ ſaltẽ preſumptione iuris. gl. hic ingredit materiã extraneam: que plus tangit titulũ de preſumptio nibus ꝙ iſtam. Hic duo habemus. Primo vnũ modum creãdi ma trimonium abſq; verbis. Scḋo ei⁹ effectũ: qꝛ tale preſumptũ preua let ſcḋo verbis expreſſo. ꝛ ſic tãgitur vnus effect⁹ preſumptiõis in cidenter: per qḋ glo. illã materiam intrauit. ¶ Expediamus primo materiam ad titulũ non pertinẽtẽ: ſed qꝛ illa habẽt expediri: que rendo prius attingam gloſ. Primo dicitur hic: qꝛ ius ſic preſumit: probatio nõ admittitur in contrariũ: hoc falſum: qꝛ natura preſum ptionis eſt ſuccũbere probationi. de elec. cum inter. De proba. pro poſuiſti.ff.de proba.§.ſi cirographũ. Preterea probatio ꝛ preſum ptio ſunt ſpecies certitudinis: et non eſt dubium qḋ in certitudine probatio integra dat maiorem gradum certitudinis ꝙ preſum ptio. Igitur preſumptio debet ſuccumbere probationi. gloſ. fa cit multiplices ſpecies preſumptionum. Aduerte preſumptio vt plene declaraui in materia notorij: vbi poſui gradus certitudinis.

Eſt quidã

Eſt quidam gradus certitudinis de aliquo. Nam ſtante dubio de
aliquo quandoq; animus circinat ⁊ plus tamen ad vnũ quã oppo-
ſitum:⁊ hic eſt quedam ſuſpitio:ſi animus nõ firmat. Quãdoq; ap-
plicat animũ ad alterũ ⁊ firmiter affigit:⁊ hec ẽ p̄ſumptio. Nã p hoc
nõ eſt certus:ſed ſit vt ex accidẽtibus preſumit:⁊ lʒ appellet p̄ſum-
ptio:⁊ denominet a iure:tamen eſt origo p̄ſumptionis põderata a
iure prout applicatur ad mẽtẽ hominis. Unde omnis p̄ſumptio iu
ris poſſet dici preſumptio iuris:ſʒ q; quaſdã approbat ius:⁊ quedã
nõ reperiunt approbate in ſpẽ:põt dici ꝙ quedã ſunt p̄ſumptiones
hoĩs:q̃ ſpecifice nõ appellant a iure:ſʒ in gñe approbant:q; a iure dã
dũ erga gradũ ꝓbandi:dandũ ꝗta ⁊ q̃ ſit fides ꝓbationis relinquit
in pectore iudicãtis.ff.de teſti.l.iij. Et talis ſpecies poteſt dici hoĩs
attenta ſpẽ:⁊ attento ꝙ eſt approbata a iure:generali approbatiõe:
põt dici iuris.ff.de ver.ſig.l.lege obuenire. Et aduertẽdũ ꝙ preſum-
ptionis genus põt diuidi in ſpecies aſſumẽdo diuiſionẽ a ꝗtitate
finis ⁊ effectus. Et tũc dico ꝙ quedã eſt preſumptio iuris:⁊ de iure
quedã eſt fictio. Preſumptio iuris hic ſumit:quãdo ius aliqd de du
bio p̄ſumit:⁊ p̄ſumptionẽ approbat in ſpẽ:vel in genere put. Et ſic
datis extrinſecis intereſt:⁊ ab hoĩe p̄ſumit:nõ tamẽ omnino figit pe
des ꝙ illud qd p̄ſumit omni caſu velit ꝓferri veritati:talis ergo pre-
ſumptio admittit ꝓbationẽ in cõtrariũ. Et ſic regulariter intelligit
preſumptio in ti.de p̄ſumptiõibus. de hoc loquit.ſ. de fũdo inſtru.
glo.allegat de ꝓb.ꝓpoſuiſti:⁊ alia iura de qbus oppoſui. Preſum-
ptio iuris ⁊ de iure eſt quãdo ius ſup aliquo dubio ad alterũ extremo
rũ applicat animũ iudicãtis:⁊ interim ex circũſtantijs ſe reddit cer-
tũ:ꝙ ꝓbationẽ aliã nõ admittit in ꝯtrariũ. Ideo magiſtraliter dici
tur p̄ſumptio iuris ⁊ de iure:q; primo ius operat principaliter aĩm
iudicãtis applicãdo plus ad vnũ ꝙ ad reliquũ. Et in hoc dicit iuris
q; illud vocet cãm inductiuã ⁊ efficientẽ:⁊ applicato animo iudican
tis:in tantũ illud firmat ꝙ vult iudicẽ claudere aures ad auditũ al-
terius probationis oppoſite:⁊ hic vocatur preſumptio iuris:⁊ de iu
re:ideſt iuris q; cauta a iure:⁊ de iure quaſi firmata a iure: in tantuʒ
dicẽs oppoſitũ nullatenus audiri debet. De hoc hic vide aliud ex-
emplum de hereti.filij.li.vi. Unde hoc regulariter nõ admittit ꝓba
tionẽ in cõtrariũ. Dicũt tamẽ legiſte ꝙ admittit per probationem
cõfeſſionis vtriuſq; partis.in aut.⁊ ſi neceſſe. C. de dona. ante nup.
Ubi Cy.⁊ glo. In aut. vnde ſumit. Aduerte in hoc dico ſic:qd quã-
doq; agit de ꝓbatione cõtra eã iuſtam:vel alterius ꝓbatiõis extrin
ſece a cõtrahẽtib⁹:⁊ hec ſi directa ꝓbatio nõ admittit: ſi directa
repugnat preſumptioni iuris ⁊ de iure. Ut hic eſt.ſ.e. Ad id qd. In
directa aũt per quã nõ omnino arguit p̄ſumptio. Unde falſa admit
teret. Ut notanter dicit glo. in Cle.j.de ꝓba.⁊ dicũt hic doc. ⁊ vide-
bitis. Aduerte tamẽ ꝙ licet nõ admittãt ꝓbationẽ; ſi tamẽ partes
de facto admittãt:⁊ fiat illa derogat. Ut no. Inno. de frigi.⁊ male.c.
fraternitatis. De re iud.cũ Bertoldus.de reſcrip. Cũ dilecta. Que-
dam eſt ꝓbatio que cõſurgit a principio partium:⁊ hec põt eſſe du-
plex. Una per viã cõfeſſionis:q; partes confitent alit eſſe ꝙ habeat
preſumptio iuris ⁊ de iure. Et hic aduerte ſi ſum⁹ in materia in qua
cõfeſſio poſſit aliqd operari. Ita ꝙ ſumus in actu cuius eſſe depen
det a ptãte partiũ:⁊ ꝯfeſſio nõ tollit p̄ſumptionẽ iuris ⁊ de iure. Ut
dicta aut.⁊ ſi neceſſe. Et eſt ſingulare dictũ Inno.in.c. Quia plerumq;
de imuni.eccleſiarũ.vbi notabiliter dicit. Dicit qd lʒ lex fingat ſen-
tentiã:ſeu p̄ſumit iuſtãm:eo qd trãſiuit in rem iudicatã: ſi nõ pars
cõfiteret ſentẽtiã iniuſtã:ſtat cõfeſſioni:⁊ tollit p̄ſumptio iuris ⁊ de
iure:q; in talibus ptes poſſunt ſibi p̄iudicare. Si aũt ſumus in mate
ria in qua nõ poſſunt partes ſibi p̄iudicare. Ut q; m̄rimonialis. De
eo qui cogno.cõſan.vxo.ſue.c. Sup eo. Et tũc confeſſio non tollit vi
res preſumptionis iuris ⁊ de iure:q; materia obuiat non ex viribus
preſumptionis:⁊ ideo ſi poſt copulã mulier confiteat:ꝙ non animo
ſe inuicẽ copulandi fecerunt poſt ſponſalia: non ſtaret confeſſioni:
imo matrimonium iudicaret. Ut hic dicunt doc. De quo mirabat
Petrus de peruño hoc non cogitans. Ut poteſt patere ex ſuis re-
portatis. ¶ Poteſt.ij. ſurgere probatio appoſita preſumptioni a
partiũ ꝓteſtatione: vt q; ex hoc facto ius aliquid p̄ſumit de animo
preſumptione iuris ⁊ de iure:⁊ in oppoſitum factum faciens ꝓteſta
tur:⁊ adhuc hoc caſu dicendum:qd aut hic proteſtatio veſtit iuſta cã
⁊ talis probatio admittit.ff.ꝙ me.cauſa. Et hoc verũ ſiue ꝓteſtatio
preceſſit factum:⁊ factũ ſecutũ ſit proteſtationem:ſiue factuʒ ⁊ pro-
teſtatio ſint contemporanea. Ut ibi ad hoc qd ſcripſi.ſ.eo.tua nos.
Et hoc noluit dicere gl.no.de regula. Uidua. In glo.ſi.quã omnino
vide qd ſuper ea ſcripſi. Quandoq; proteſtatio non eſt veſtita iuſta
cauſa:vt quia precedentibus ſponſalibus proteſtor ꝙ non cogno-
ſco te animo matrimoniuʒ cõtrahẽdi:⁊ nulla cauſa ſubeſt hoc ꝓte-
ſtãdi:vt qdã vt Uin. dicit hic.qd ꝓteſtatio iuuat ⁊ qd nõ erit matri
monium:hoc communiter dãnatur.vt dixi.ſ.eo. Ueniens ⁊.c.cũ in
tua. Niſi per prius diſſoluerent ſponſalia. Ratio q; illa ꝓteſtatio nõ
qd ſit nuda:ſed eſt veſtita turpi cauſa q; inducit ad copulaʒ fornica-
riam. Unde dico ꝙ dato qd vterq; conſentiret ꝓteſtationi: ꝓteſta-
tio non iuuat:⁊ hoc teneas. Ad hoc vide.c.gratie.de reſcript.in cle.ĩ
verbo renũciare.quedaʒ eſt ꝓbatio parti originẽ habẽs a pte: parti
ab alia ꝓbatione:;vt q; ius p̄ſumit p̄ſumptionẽ iuris ⁊ de iure ꝙ me

volo probare cõtrariũ per iuramentũ ⁊ vnum teſtẽ:an admittatur.
glo.videtur notabiliter dicere qd ſic:cũ diſtinctione:aut ſubeſt iuſta
cauſa:⁊ admittit:aut nõ:⁊ nõ admittit. Et hoc ponit de regula. Ui-
dua.ſed nõ credo illi glo.maxime in materia monachali:⁊ matrimo
niali in quib⁹ nõ admittit iuramẽtalis ꝓbatio. Ut no.de iureiu.c.ſi.
4 ⁊ ibi dixi plene.† Quedaʒ eſt ſpecies ꝓbationis que appellat fictio.
Ubi lex certa de vno ſpecialiter fingit oppoſitũ. Nã ſi eſt aliquis ca-
ptus ⁊ reuertat ab hoſtib⁹ lex fingit eũ nunq; captũ:⁊ ſi ibi moriatur
lex fingit eũ mortuuʒ prima hora captiuitatis. Ut.l.lex cornelia. Et
hec lex poſito qd mulier nihil ſit ſtipulata:fingit eam dotẽ ſtipulatã.
Ut.l.j.C.de rei vxo.ac.nam hec eſt fictio:lʒ gl.⁊ male hoc exẽplũ de-
derat preſumptionẽ iuris ⁊ de iure. Et in hoc apparẽt due differẽtie
inter preſumptionẽ iuris:⁊ de iure.⁊ eũ q; p̄ſumptio iuris:⁊ de iure
non admittit ꝓbationẽ. In cõtrariũ fictio aũt totũ oppoſitũ hʒ:q;
fingit cõtra veritatẽ de qua eſt certa. ¶ Item in effectu q; in fictione
nunq; admittit ꝓbationẽ:vt in cõtrariũ:⁊ q; lex certa de facto vult
ſic eſſe ſup vacuo:ergo lex eſt ꝓbatio ⁊ certificatio:p̄ſumptio aũt iu-
ris ⁊ de iure.vt cadẽs ſup dubio. Nũq; admittit certificationẽ de op
poſito:vt pʒ ex dictis. Pone etiã exẽplũ in arrogato.vt ponit glo.
per.l.ff.de adop.l.ſi arrogator.glo.allegat iura de alijs exẽplis:tam
5 preſumptiõis iuris:⁊ de iure:quã fictiõis diſtinguit. ¶ † Scdõ pre-
ſumptio vt iuris tm̃ ex parte materie:a quo trahit p̄ſumptio. Et ſic
dicimus qd p̄ſumptio eſt quedã nature. Ut qñ natura ĩclinat in ma-
teria factũ:eſt plus in vnũ ſenſuʒ ꝙ in aliũ. Ideo lex p̄ſumit qd ſi ex-
heredo filiũ qd iniuſte exheredẽ. C.de inoff. teſt.aut.nõ liceat. Mihi
videt verũ qd eſt de liberis p̄teritis. Quedam eſt p̄ſumptio alterius
accidẽtis vel cõſuetudinis:⁊ hãc ĩpropriie appellat glo. p̄ſumptionẽ
hominis. Nã ex cõſuetudine hominis p̄ſumit.ff.de pigno.acti.l.vel
vniuerſorũ. Sic ex cõſuetudine animalis p̄ſumitur. Inſti.de re.diui.
§.pauonũ. Et hec eſt preſumptio adhuc iuris. Quedã eſt p̄ſumptio
facti.i.ex fctõ alieno ſurgẽs:⁊ harũ que habẽt materiã ex aliquo acci
denti effectus diſtinguit:q; quedã extẽdit p̄ſumptionis effectuʒ ex
preteritis in futurũ:⁊ ſic preſumitur quis calũniari ex quo ſemel ca-
lumniatus eſt.ff.de accu.ſi cui.§.hiſdẽ.cũ ſi. Quãdoq; ex facto lex tra
hit preſumptionis effectũ in preteritũ:aliqui ſunt accuſati de adul-
terio:ipſi hoc repellebãt pretextu cõſanguinitatis:poſtea cõtraxe-
runt matrimoniũ ex iſto in preteritũ: p̄ſumit qd ſunt adulterati. C.
de adulte.l.ſi qs adulterij. Uide.ff.qd me.cauſa.nõ eſt veriſimile.⁊.c.
de preſump.ſcribam.xliij.diſt. Miles. Guil.in ſpe.de preſump.§.ij.
6 ¶ † Uenio ad materiã intrinſecã. Oppo.qd hic nõ ſit matrimoniũ
cõtra illud.ſ.eo.tua nos.⁊.c. Tue fraternitati. Quia deficiũt ſubſtã
tia ⁊ forma. So. hec verba de futuro que eſt forma matrimonij. Di-
cit glo.qd verba de futuro precedẽtia que ꝓpter copulã ſubſequentẽ
trahũtur ad verba de preſenti:hec ſunt loco forme: ⁊ affuit ſubſtãtia
ſ.cõſenſus. Teneas qd cõſenſus ſolus eſt de ſubſtãtia vt dixi:opʒ ta-
men qd aliquo ſigno appareat de ſimili ſenſu:⁊ hoc eſt de ſubſtantia
per qd relinquit qd verba nõ ſunt de ſubſtãtia:ſed ad dandũ conſen-
ſum ⁊ ſimul ſenſuʒ:exigit de ſubſtãtia aliqd ſignũ:⁊ ſi nõ ſubeſt ſignũ:
7 requirũtur verba:ſic intellige que dixi in.c.tue. ¶ † Oppo.ij.qd ad-
uertitur probatio in cõtrariũ.vʒ qd non conſenſerit mulier ex copu
la:pone ergo qd mulier dicat ſe oppreſſaʒ in copula abſolute vel etiã
conditionaliter metu cadẽte in cõſtantem:nulli dubiuʒ qd hec ꝓba
tio admittetur. Nam plus non debet operari fictio ꝙ veritas. Ut
pʒ in.l.ſi filius.ff.ſi cer.pe. Sed contra veruʒ admitteret hec proba-
tio.ſ.eo.cum locum:ergo ⁊ iſta. Sol.dic qd aut vult probare contra
matrimonium directe vel indirecte tali probatione que nõ admitte
retur contra verum:⁊ hec non admittit. Aut vult probare indirecte
ſaltim cõtra matrimoniũ tali ꝓbatione que admitteret cõtra verũ:
⁊ hec admitti dʒ vt in caſu ꝓpoſito. ¶ Aduerte tamẽ ad vnuʒ: dicit
hic Hoſt.qd coactio preciſa que põt cadere in copulã:mulier habet
impedire matrimonium:ſed conditionalis non:⁊ hoc dicit propter
ſponſalia de futuro precedẽtia ⁊ volũtaria:⁊ hoc dicit in contentioſo
foro. Hoc vltimum mihi non placet:quia non video qd ſponſalia
precedentia debeant hoc operari:ſed coactio:ibi vero poſt ſponſa-
lia de futuro non excuſaret. Ut.ſ.eodem cum locum. Que decre.lo-
quitur indiſtincte:ita nec in fictione. Ideo Uin.dicit hic qd omnes
conditiones quas recipit matrimonium verum poterit et hoc reci-
pere vt ſit verum:poteſt accuſari propter conſanguinitatẽ ad diſſol-
uendum:et propter adulterium admittetur: vt hic talis accuſatio.
8 ¶ † Oppo.iij.qd hec conſtitutio periculoſa ſit. Nam ſi iudicabitur
matrimonium in foro contentioſo: poſſibile eſt qd licet intercedat
copula non conſentiret in matrimonium:⁊ ſic contra veritatem iu-
dicabit eccleſia matrimonium.nam licet quo ad metus fori conten-
tioſi poſſit fugere conſenſum:non tamen põt facere vere qd conſen-
ſus intercedat:⁊ qd cõtra cõſciẽtiã homo vere ⁊ naturaliter obliget.
Unde videt hec cõſtitutio periculoſa.ꝓpter hoc Hoſtiẽ.vult redar-
guere papam qd melius feciſſet ſtatuere ꝙ talis cognoſcens non
poſſet contrahere cũ alia;⁊ ſi cõtraheret non eſſet matrimoniũ. Non
ſtatuere' qd ſtatim inter iſtos eſſet matrimoniũ. Et dicit qd hec cau-
ſa videtur rationabilior ꝙ legalis cognatio: vel publica honeſtas
per quam etiam redduntur inhabiles pueri: qui plenũ cõſenſum nõ

habent.De delic.pu.c.j. ¶ Sed an erit obediendū foro cõtentioſo:
an foro penitentie. Vin.dicit qđ ex quo nõ eſt matrimoniū: nõ debe
ret remanere cū illa:ſed potius excõmunicationeʒ pati. Allegat de
ſen.ex. Inquiſitioni.dicit tamen qđ eccleſia ſtabit pro matrimonio
preſumpto:⁊ filij cenſebūtur legitimi:ſi ipſe contrahat cum alia:cen
ſetur bigamus:ʒ in veritate nõ ſit:nec audiet probatio cõtra biga-
miam:ſicut nec ꝯtra matrimoniū p̄ſumptū:qđ no.qꝛ ſicut nõ admit
titur ꝓbatio cõtra principale ita nec cõtra id qđ ex eo ſequit. Poſt.
dicit qđ vtroqʒ foro obediendū eſt Pape:qꝛ circa matrimoniū non
conſummatū abſqʒ dei offenſione põt diſponere:qđ patʒ de ꝯuer.cõ
iug.ex publico. Per qđ credo qđ ſi poſt ſponſalia cognouit primam
animo fornicario:⁊ cõtraxit cū ſcđa aīo vero:qđ ſcđm nõ erat matrimo
nium:qꝛ ex quo eccleſia iudicat hoc matrimoniū:neceſſario põt im-
pedimētū ſcđi. Igit annullat ſcđm qđ põt ex quo eſt in fieri:ʒ dubiū
eſt tutius:credo qđ ſcđm validū ſit quo ad deū:primū quo ad eccle
ſiam:⁊ tūc ꝓcederet qđ dixit Vin. Qđ potiꝰ dʒ adherere ſcđe quã pri
9 me. ¶ Quero an alius actꝰ per quē appareat de cõſenſu iudicat ma
trimoniū poſt ſpõſalia de futuro:puta interuenit cohabitatio vel do
tis natio conſtitutio facit matrimoniuʒ de preſenti. Vin.dicit ꝙ
non.alle.de ma.contrac. contra interdic. eccle.c.j.⁊.c.ſi. Non ob.de
deſpon.impu.c.j.li.vj. Vbi ſponſalia de futuro tranſierūt in matri-
monium per cohabitationē:qꝛ ibi loquitur de ſponſalibus quo ad
verba de preſenti:⁊ quo ad mentē de futuro:vt quãdo inter inhabi-
les per verba de preſenti que facilius trãſierūt hic in ſponſalibus de
futuro:quo ad mentem:vt verba que difficilius trãſierūt ad primū
ʒ.eo.ad id quod ⁊c.   Antonius de Butrio.

1 ☞ Sponſalia que ſunt de preſenti non ſoluuntur per ſequens ma
trimonium etiam carnali copula conſummatū.
2 Matrimoniū ꝯtctū ꝑ verba de p̄ſenti ʒ religionis igreſſu ſoluat ante
copulã:nõ tamē ſoluit vinculo matrimonij ſubſecuti etiã cū copula.
3 In matrimonio cõtrahēdo an debeat prius iterrogari vir ꝙ̃ mulier
4 Matrimoniū an contractū cenſeatur vbi mulier prius interogat vi
rum que poſt ante viri reſpõſionē diſceſſit vbi ex iteruallo vir rñdet.
5 Matrimoniū cenſetur contractum vbi vir dicit:accipiã te in meam
vxorem:⁊ reſpondet mulier: ſum contenta vel conſentio.
6 Equipollentium eſt idem iudicium.
7 In altero ex matrimonijs an copula faciat vnū alteri ꝑpõderare vbi
due mulieres petūt aliquē in virū:⁊ vna ꝓbat de copula ⁊ altera nõ.
8 Sponſalia an inducant hec verba promitto qđ te deſponſabo.
9 Ad matrimoniū ſi vnus ex cõiugibus proferat verba apta,⁊ alter ta
cet: an ſit matrimoniū: ⁊ ex quibꝰ inducatur conſenſus: quod eſt no
tanduʒ pro filijs qui hodie tacent verecūdia parentum.
10 Matrimoniuʒ ſcđm qualiter poteſt ſponſalibus primis preualere.

1 Si inter virum. †Sponſalia que de preſen-
ti ſunt non ſoluūtur per ſe-
quēs matrimoniū etiã carnali copula ꝯſummatū:ſʒ ſpõ-
ſalia de futuro etiã iurata ſoluūtur per ſequētia ſpõſalia
de preſenti.h.d.duo ſunt dicta.ſcđm ibi verū. ¶ No. primo qđ con-
currentibꝰ in matrimonio ſine copula cū vna:ſcđo matrimonio cum
copula cū ſcđa:preualet primū ſine copula ſcđa. Et ſic no. qđ ad vin-
culi validitatē ⁊ fortiorē poteſtatē cõtra vinculū nihil addit contra
2 vinculū copula. ¶ †No.ij.qđ ʒ vinculo religionis matrimonio ſine
copula ſoluat:nõ tñ ſoluit vinculo matrimonij ſubſecuti etiaʒ cum
copula. ¶ No.iij.verba formalia ad matrimoniū:accipio te in meaʒ
⁊c.qđ no.pro iſtrumēto matrimonij cõficiēdo a notario. ¶ Not.iiij.
ꝙ quo ad potentiã vinculi matrimonialis nihil addit iuramentū:⁊
ſic non refert an matrimoniuʒ firmetur iuramento.ad ver. Verum.
¶ Nota primo verba formalia ad ſpõſalia cõtrahēda: quando ver-
ba diſpoſitiua ſonant in futurum:vt accipiam te in meaʒ.⁊c. ¶ No-
ta.ij.qđ matrimonium ſcđm tanꝙ̃ ſuperuenientia maioris vinculi
ſoluit prima ſponſalia de futuro:ſiue ſint iuramēto firmata:ſiue nõ.
3 ¶ †Nota exordiuʒ verborum qđ vir prius interrogandus eſt quam
mulier.concor.j.de ſpon.duo.licet. Sed non eſt vis: ⁊ alicui ſeruatur
4 contrarium. ¶ †Quero primo mulier interrogauit virum: poſtea
receſſit ante reſponſionem viri:ex interuallo vir reſpondet:an ſit ma
trimonium. Videtur qđ non:quia in his que regulantur a conſenſu
reſponſio ex interuallo facta non nocet.ff.de verbo.obliga.l. ſi ſtipu
lor.§.vlti. Dicit Guido qđ exigitur ꝙ inſimul conſentiãt anteꝙ̃ ad
alia diuertant:⁊ non eſt aliter matrimonium.ff.de verbo.obliga.l. con
tinuus. Credo qđ ſi primus conſentiens poſtꝙ̃ receſſit reuocauit cõ
ſenſum:non eſt matrimonium ſi confitetur:qđ ſit in eadem volunta
te ſuperueniēte cõſenſu:eſt matrimoniū in dubio ſi negat. Credo qđ
cõditionaliter cõſentire videat ſi illa conſentiat in eū incontinenti.
5 †Quid ſi vir dicat accipiã te in meã:mulier dicat ſum cõtēta:vel cõ
ſentio:an ſit matrimoniū. Dic qđ ſic:qꝛ nõ exigit qđ cõcordēt in for
ma verboꝝ:ſed in ſubſtãtia cõſenſus exprimētia cõſenſum de p̄nti.
Vnde Luce.ij. Cū Virgo Maria rñdet:fiat mihi ſʒ verbū tuū. Ver
6 bum aũt fuerat dñs tecū.†Nõ enĩ refert qđ ex equipollētibꝰ fiat. De
7 teſti.licet. Ex qua de conſan.⁊ affinita.tua.ſm Hoſtien. ¶ †Quero
an copula in altero ex matrimonijs faciat vnum alteri prepondera
re. So.dic qđ aut conſtat de vtroqʒ contractu:⁊ nil operatur copu-
la. Aut eſt dubium. Vt qꝛ due mulieres petunt aliquem in virum:⁊
equaliter probant. Et dic qđ tunc operatur: quia illa preſertur que
8 probat de copula.ʒ.de ꝓba. Licet cauſam. ¶ †Quero an ꝑ hec ver
ba promitto ꝙ te deſponſabo ſint ſponſalia. Dicit Vincen.qđ non
etiam de futuro:ſed tunc ſunt promiſſa de ſponſalibus contrahen-
9 dis. †Quid ſi vnus ex cõiugibus proferat verba apta ad matrimo-
nium:alter tacet:an ſit hoc matrimonium. Videtur qđ nõ: qꝛ alias
non exprimit conſenſum:igitur.xxx.q.ij.c. Vbi non eſt. So.qꝛ verba
ſunt neceſſaria ad matrimonium.ʒ.eo.tue. Ar.a ſimili qđ nõ eſt ma
trimonium:qꝛ ſtipulatio non contrahitur niſi vtroqʒ loquente: que
non perficitur altero loquente:et altero tacente.ff. de ver. ob .l.j.in
prin.⁊.§.ſequenti. Nec obuiat ſi dicatur qđ inter mutos cõtrahitur:
qꝛ in talibus qui non valent loqui:verba non ſunt de ſubſtãtia. Cõ-
cludit glo.qđ aut alter nutu:vel alio ſigno exprimit conſenſuʒ:⁊ erit
matrimonium. Verbi gratia:pone ꝙ prolatis verbis per vnum: vi-
delicet alter tacet:maxime mulier:⁊ poſtea preſentibus parentibus
recipit ſubarrationem annuli: Certe iſte actus ſubarrationis ſatis
in ea arguit conſenſum. Nam multotiens dicit glo.filia ob verecun-
diam :maxime in preſentia parentum tacet ⁊ non reſpondet. xxxij.
q.ij.honorantur. ¶ No.hanc glo.propter ea que dixi de preſum. il-
lud. Et in.c.ſi.j.de deſpon.impub. Quod matrimonium probatur
ſubarratione:quando per alterum contrahentium ſunt verba apta
10 prolata ad contractum matrimonij. ¶ †Quero de ratione quali-
ter ſm matrimoniū preualet ſponſalibus. Dicit gl.qꝛ ſequētia ſpõ
ſalia de preſenti quaſi ſuperueniant maius vinculum tollunt ſpon-
ſalia de futuro. Glo.allegat iura no.bene ꝙ dicit:qꝛ ſponſalia ſoluū
tur: ꝑpter illud qđ no. Io.an.de re.iu.nõ preſtat.li.vj.

1 ☞ In matrimonium tranſire ſponſalia non facit nixus copule.
2 Ad contractus perfectioneʒ vbi lex exigit certum factum non ſuffi
cit nixus ad factū maxime quando actus ⁊ contractus ex facto exor
bitans eſt et fictus. nu.ſeq.
3 Affectus licet pro facto habeatur in delictis non tamen procedit
in contractibus.
4 Matrimonium verum vel preſumptum quod ſit.
5 Sponſalia contracta ĩfra etatem pupillarem an ſuperueniente ma
iori etate validentur: ita ꝙ ſit matrimoniuʒ de preſenti.
6 Matrimonium an validetur per niſum ad copulam vbi eſt dubiuʒ
de copula.

1 Adoleſcens. †Niſus copule non facit ſponſa
lia tranſire in matrimoniū. h.d.
¶ No.primo qđ niſus copule nõ facit ſpõſalia de futuro
tranſire in matrimoniū. Et ex hoc ſequitur: ꝙ ſcđa ſpõſa
2 lia de preſenti ꝑualēt ſponſalibus de futuro cū niſu copule. ¶ †Ex
hoc nota ꝙ vbi ad perfectionē contractꝰ lex exigit certū factū :non
ſufficit niſus ad factuʒ: maxime quãdo actus ⁊ contractus ex facto
3 exorbitans eſt ⁊ fictus:qꝛ ficto nõ extēdit.† Et ſic no.regulam qđ ʒ
in dilectis quãdoqʒ affectus a iure habeat pro facto. De pe. diſt.j.
ſi quis non dicã. No.ʒ.de eo.qui mit.in poſ.c.j. Nõ tamē habet ꝓ fa-
cto in cõtractibꝰ.glo.vlt.allegat iura pro illa via:ꝙ conatꝰ nõ ſuffi-
cit.⁊c. In ſi.arguit contra. De biga.nup.ʒ.e.c. Iuuenis. So. dic qđ
ad perfectionem cõtractus maxime exorbitãtis nõ habet conatus
pro facto vt hic:ſed quo ad creãdum bigamiã vel publicã honeſtatē
4 ſic vt in contrario. ¶ †Quero qꝛ hic dicit :ꝙ nec verum:nec preſum
ptum interceſſit matrimoniū: qđ dicam verum:⁊ qđ preſumptum.
Dic ꝙ verum matrimoniuʒ eſt in quo intercedit verus conſenſus:
preſumptus id in quo etiam ⁊ ſi in veritate nõ conſentiant cõtrahē-
tes interpretantur conſenſiſſe ex aliquibus probabilibus coniectu-
ris:⁊ hec preſumptio quãdoqʒ ſurgit ex carnali copula.vt.ʒ.eo. Is
qui. Nam in iuuene virgine copula hoc operatur. In nõ virgine aũt
qđ operatur copula in virgine operatur traditio ad domum.ʒ.e.
Veniens. De coniug.lepro.c.ſi. De proba.iurauit.ff.de ſpon.queſi
tis cum ſi. Niſi reduceretur in vita:⁊ ſtatiʒ fugeret.ʒ.eo.ad id quod.
Hoc Innocen.⁊ Calde.non placet. Quia iura hic allegata hoc non
probant :⁊ qꝛ exorbitans eſt hoc matrimonium preſumptum. Ideo
non extendendum.viij.di.c. Veritate. Puto tamen qđ ſi allegatur
copula:ſtandum ſit verbo viri. Vt.j. eo. continebatur. Aliquando
ex ſubarratione.vt no.j. titu.j.c.ſi. Et dixi de preſum.c. illud.⁊.ʒ. ca.
proxi. Aliquando ex tentatione. Vt no.j.titu.primo. Sed ibi erãt
verba apta ad matrimonium. Aliquãdo ex implemēto cõditionis.
j.de cõdi.ap.ſuper eo.§.j. Aliquãdo ex tēporis diuturnitate.ʒ .ti.ð
illis. Vbi de hoc:⁊.ʒ.eo.conſultationeʒ. Et plenius de preſum. Il-
5 lud.†Quid ſi ſpõſalia fuiſſent ꝯtracta ĩfra pupillarē etatē: an ſup-
ueniente etate maiori validētur:ita qđ ſit matrimoniū de p̄nti. Dic
qđ ſi ſunt de futuro:nõ per ſolam cohabitationē:niſi eſſet longi tē-
poris cū alijs tractatibus de quibus dixi de preſum. Illud.ſupra eo.
Cõſultationi. Sed matrimonium de preſenti inter habiles validat
ſupueniēte legitima etate cū cohabitatione. Als nõ.de deſpõ.ĩpu.
6 c.j.lib.vj. ¶ †An ſi ſit dubium de copula validetur matrimonium
per niſum ad copulaʒ.dic ꝙ ſic.j.titu.j. Atteſtationes. Et procedit
hoc.c.quando cõſtat qđ nõ habuit copulam. Dic vt tractat hic per
Inno.qui multa turpia hic proſequitur ⁊c.